

PIELGRZYM POKOJU
I JEDNOŚCI s. 18

KOŚCIÓŁ MIĘDZY
PIS I PO s. 12

DRAMAT
UCHODźCÓW s. 20

DLA BEZPIECZEŃSTWA
NA DROGACH s. 36

25.09.2022
nr 39 (882)
cena 5 zł
(w tym 8% VAT)
NR INDEKSU 205 109
ISSN 1734-9079
www.idziemy.pl

idziemy

Dlaczego porzucają wiarę?

s. 10

WYDAWNICTWO INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ

IPN

NA XXVII TARGACH WYDAWCÓW KATOLICKICH

Arkady Kubickiego – Zamek Królewski w Warszawie
29 września – 2 października 2022

NOWOŚCI • BESTSELLERY • SPOTKANIA Z AUTORAMI • PANELE DYSKUSYJNE

DO ZOBACZENIA!

29 WRZEŚNIA
30 WRZEŚNIA
1 PAŹDZIERNIKA
2 PAŹDZIERNIKA

(czwartek) w godz. 10:00–18:30
(piątek) w godz. 10:00–18:30
(sobota) w godz. 10:00–18:30
(niedziela) w godz. 10:00–17:00

ks. Henryk Zieliński

Antykościelne mity

Haśła o konieczności rozdziału Kościoła od państwa wracają zawsze, gdy jest na nie partyjne zapotrzebowanie. Służą za palkę do okładania Kościoła.

Argumenty mające świadczyć o usługowości państwa wobec Kościoła (w domyśle katolickiego) są wciąż te same. Chodzi o nieszczęsny Fundusz Kościelny, pensje kapelanów w instytucjach państwowych i katechetów w szkołach, obecność delegacji państwowych na celebracjach kościelnych i pojawianie się hierarchów kościelnych na uroczystościach państwowych oraz eksponowanie symboli religijnych w przestrzeni publicznej.

Fundusz Kościelny nazywam nieszczęsnym, ponieważ jest wymysłem rządu Bolesława Bieruta. Powstał na mocy ustawy z 1950 r. o przejęciu przez państwo tzw. dóbr martwej ręki, będących w posiadaniu Kościoła. Dobra te nie podlegają zwrotowi. Środki, które tworzyły Fundusz, miały pochodzić z części dochodów uzyskiwanych przez państwo z tych majątków. W czasach PRL dysponował nim Urząd ds. Wyznań, powołany do zwalczania Kościoła. Na dotacje z jego strony mogli liczyć szczególnie tzw. księża patrioci, którzy wbrew Prymasowi Tysiąclecia podjęli współpracę z PZPR. Uprzywilejowane były także inne Kościoły i związki wyznaniowe, uległe wobec komunistycznych władz.

Obecnie Funduszem Kościelnym dysponuje MSWiA. Korzysta z niego – oprócz Kościoła katolickiego – około 160 (!) innych związków wyznaniowych. Wśród nich te, które w 1950 r. niczego nie utraciły, ponieważ ich jeszcze nie było. Do nich trafia jednak około połowy świadczeń. Biorąc pod uwagę, że na Fundusz Kościelny w roku 2022 zarezerwowano w budżecie 192 mln zł, można szacować, że Kościół katolicki w Polsce otrzymuje z niego na remonty zabytków, działalność charytatywną i dofinansowanie ubezpieczeń społecznych ok. 100 mln zł. To zaledwie jedna dwudziesta np. rocznej dotacji dla TVP.

Albo: Kościołowi katolickiemu w Niemczech (ok. 23 mln wyznawców) w 2021 r. państwo przekazało z podatków prawie 6,7 mld euro. Oznacza to, że z Funduszu Kościelnego do Kościoła katolickiego w Polsce trafia mniej niż jedna trzecia setna tej kwoty! Kościół katolicki już w roku

2013, za rządów PO-PSL, gotów był zrezygnować z Funduszu w zamian za skromny odpis podatkowy. Nie zgodziły się na to jednak mniejsze wspólnoty religijne. To też trzeba wiedzieć. Ale to nam musi zależeć na wypłataniu się z nieszczęsnego dziedzictwa Bieruta.

Co do pensji wypłacanych katechetom, to nie „załatwił” ich prymas Polski

kard. Józef Glemp, który zadeklarował, że duchowni katolicy będą uczyć za darmo. I przez siedem lat tak uczyli. Aż w 1997 r. interwencje w tej sprawie podjął między innymi Rzecznik Praw Obywatelskich, bo zgodnie z kodeksem pracy pracownik nie ma prawa zrzec się wynagrodzenia. To samo dotyczy kapelanów szpitalnych, więziennych i wojskowych.

Prawo do katechezy w szkole daje Konstytucja RP w ramach gwarancji wolności sumienia i wyznania obywateli. Państwo wspiera rodziców w wychowaniu ich dzieci zgodnie z ich przekonaniami. Według danych sprzed dwóch lat na pensje dla katechetów wszystkich Kościołów i wyznań religijnych państwo wydaje rocznie ok. 1,2 mld zł, czyli ok. 2 proc. subwencji oświatowej państwa dla jednostek prowadzących szkoły.

W kwestii obecności symboli religijnych w przestrzeni publicznej, o której znów robi się głośno po usunięciu krzyża z przedszkół w Szczecinie, trzeba pamiętać, że na temat krzyża w szkole wypowiedział się w 2011 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu. Obecności krzyża bronił wówczas przed Trybunałem ortodoksyjny Żyd prof. Josef Weiler.

A z drugiej strony: prezydent Lech Kaczyński, katolik, w 2006 r. wprowadził zwyczaj zapalania chanukowych świec w pałacu prezydenckim. On i jego następcy wielokrotnie uczestniczyli w tym obrzędzie również w warszawskiej synagodze Nożyków. Czy to powód do bajdurzenia o judaizacji Polski? Czy raczej wyraz szacunku dla wspólnoty religijnej współtworzącej Polskę? Dlaczego z tego szacunku mieliby być wykluczeni katolicy?

Trudno o dowody na to, że Kościół katolicki w Polsce jest szczególnie uprzywilejowany na tle innych działających u nas wyznań i religii. Nic nie wskazuje również na to, żeby duchowni i świeccy katolicy w Polsce cieszyli się przywilejami większymi od tych, które mają przedstawiciele dominujących wyznań i religii w innych europejskich krajach. Mity o rzekomym sojuszu Kościoła z państwem co jakiś czas mimo wszystko są wskrzeszane, jak na zamówienie. I nie brakuje tych, którzy w nie wierzą. Dlatego przypominamy fakty.

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

25.09.2022 **idziemy** w numerze:

TEMAT NUMERU

Dlaczego porzucają wiarę?

– rozmowa z socjolog prof. Mirosławą Grabowską s. 10

fol. PAP/Radek Pietruszka

Kościół między PiS i PO s. 12

NA CZASIE

Księgarnia księgarń – o Targach Wydawców Katolickich rozmowa z ks. Romanem Szpakowskim SDB s. 4

Festiwal niepokorny – rozmowa z Arkadiuszem Gołębiewskim, dyrektorem Festiwalu NNW s. 17

Dramat uchodźców s. 20

Pielgrzym pokoju i jedności s. 18

NASZE SPRAWY

Zimne kościoły s. 8

Oderwanie od rzeczywistości? s. 9

Dla bezpieczeństwa na drogach – rozmowa z nadkom. Robertem Opasem z Komendy Głównej Policji s. 36

Ewaluacja nauki polskiej s. 38

WARTO WIEDZIEĆ

Zaczynaj z wizją końca s. 23

Zabójczy stres? s. 43

Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl.

E-wydanie tygodnika można zakupić na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.

Gdzie i kiedy odbędą się tegoroczne XXVII Targi Wydawców Katolickich?

W Arkadach Kubickiego i Ogrodach Zamku Królewskiego przy placu Zamkowym 4 w Warszawie, od 29 września do 2 października w godz. 10.00–18.30, w niedzielę od 10.00 do 17.30. Zbliżające się wydarzenie to szczególnie moment w historii Stowarzyszenia Wydawców Katolickich, ponieważ będziemy świętować jubileusz 25-lecia istnienia nagrody Feniks. Do tegorocznej statuetki zgłoszono ponad 250 publikacji. Ogłoszenie wyników odbędzie się podczas uroczystości otwarcia targów 29 września o godz. 12.00 w Sali Wielkiej Zamku Królewskiego w Warszawie. Z kolei galę wręczenia nagrody zaplanowaliśmy na 1 października o godz. 19.30 w Katedrze Polowej Wojska Polskiego Najświętszej

fot. Patryk Lubryczyński

osoby sprzedające książki katolickie były przygotowane do ich promocji. Na program szkolenia złożą się cztery moduły tematyczne poświęcone zagadnieniom takim jak: „książka historyczna w ofercie wydawców religijnych”, „literatura dotycząca rozwoju duchowości”, „książki religijne dla dzieci i młodzieży” oraz „dlaczego warto i jak promować książki religijne w bibliotece”.

Jaka jest obecnie kondycja książki i wydawnictw?

Dostrzegam prawidłowość, że książka elektroniczna często zachęca do zakupienia lektury w tradycyjnej formie. Wielokrotnie wieszczono, że pozycje papierowe zostaną wyparte przez e-booki, ale te prognozy się nie sprawdziły. Na gorszą kondycję finansową wydawnictw ma wpływ mniejsza

Księgarnia księgarń

Z dyrektorem Targów Wydawców Katolickich ks. **Roman Szpakowski** SDB rozmawia Patryk Lubryczyński

Maryi Panny Królowej Polski przy ul. Długiej 13/15 w Warszawie.

Dlaczego warto przyjść na targi?

Nie ma jednej księgarni, która byłaby w stanie posiadać tyle tytułów, ile zostanie zaprezentowane na targach. Udział w tegorocznej edycji zadeklarowało blisko 140 wystawców. Corocznie przygotowujemy także salę kinową, która zapelnia się osobami spragnionymi dobrego filmu, zarówno historycznego, jak i religijnego. Przyjście na targi to unikalna możliwość spotkania z wydawcami, autorami książek i filmów. Nawiązania z nimi rozmów, otrzymania autografów czy podzielenia się swoimi spostrzeżeniami. Bezpośrednie relacje długo pozostają w pamięci. W tym roku, uwzględniając kontekst społeczno-polityczny, pojawią się wydawnictwa z Ukrainy i Białorusi. Chcemy wierzącym ze Wschodu i obrządków wschodnich zaproponować książki niosące nadzieję w ich ojczystym języku. Jako Stowarzyszenie Wydawców Katolickich pragniemy, aby mocniej wybrzmiało nauczanie Prymasa Tysiąclecia dotyczące Kościoła i umiłowania ojczyzny.

Nie ma jednej księgarni, która byłaby w stanie posiadać tyle tytułów, ile zostanie zaprezentowane na targach.

Co znajdzie się w tegorocznym programie?

Nie sposób wymienić wszystkich ponad 200 wydarzeń, na które składają się spotkania autorskie, debaty, wystawy, panele. Będzie można uczestniczyć m.in. w dyskusji „Wrota Biblii” z autorami książki Joseangelem Dominguezem i Jesusem Gilem, prezentującymi materiały dla lepszego zrozumienia Pisma Świętego. Planowana jest debata z udziałem ks. prof. Roberta Skrzypczaka wokół jego książki „Między Chrystusem a Antychrystem”. Spotkanie autorskie z Joanną Bątkiewicz-Brożek poświęcone jej publikacji „Moja misja trwa. Jezu, Ty się tym zajmij cz. 2”. Debata z autorem i promocja „Szczęścia” ks. Marka Dziewieckiego, spotkanie z Mileną Kindziuk, autorką książki „Edmund Wojtyła. Brat św. Jana Pawła II”. Nie zabraknie gości z Wydawnictwa Watykańskiego.

Będą nowe akcenty na targach?

Nowatorską inicjatywą będzie szkolenie „Świat książki religijnej”, skierowane do bibliotekarzy oraz księgarzy, które odbędzie się 30 września. Zależy nam, aby

dostępność papieru, którego cena wzrasta na światowych rynkach. Ale co do przetrwania rynku wydawniczego jestem optymistą. Szelest stronice i zapach książek wciąż ma wielu miłośników.

W jakim kierunku powinny zmierzać katolickie propozycje, aby znajdowały odbiorców?

Warto dbać o estetykę i wygląd pozycji książkowych oraz opracowanie graficzne. Nie zapominając o merytoryce i wciągającym języku. Myślę, że od strony edytorskiej oraz produkcyjnej wydawcy katolicki prezentują wysoki międzynarodowy poziom.

Jakich książek poszukują czytelnicy w księgarniach katolickich?

Budujących i poruszających świadectw ludzi, którzy dzięki łasce Bożej wyszli z trudnych sytuacji. Dostrzegam zapotrzebowanie na poradniki z pogranicza psychologii i wiary oraz rozwiązywania problemów życia małżeńskiego. Ludzie szukają też lektur, które pozwolą im zatrzymać się w biegu życia, czasami jednej mądrej sentencji, zdania, motta...

Więcej informacji o targach na www.swk.pl oraz na Facebooku na profilu Targi Wydawców Katolickich

W opactwie westminsterskim w Londynie 18 września odbyły się uroczystości pogrzebowe Królowej Elżbiety II. Przybyli na nie głowy państw i przedstawiciele rządów z całego świata, w tym prezydent USA Joe Biden, prezydent RP Andrzej Duda, prezydent Francji Emmanuel Macron, przewodnicząca Komisji Europejskiej Ursula von der Leyen. Na uroczystości nie zostali zaproszeni przedstawiciele Rosji, Białorusi, Syrii, Iranu, Birmy, Afganistanu, Wenezueli i Korei Północnej.

Trumna z królową została przewieziona z Westminster Hall do pobliskiego opactwa westminsterskiego na ceremonię państwową. Trumnę transportowano na 2,5-tonowej, czterokołowej lawecie działą z 1896 r., ciągniętej przez 98 marynarzy Royal Navy. W kondukcje żałobnym kroczyło czworo dzieci królowej, w tym król Karol III, oraz wnuki: William i Harry. W kazaniu podczas nabożeństwa angli-

foto: PAP/EPA/Cpl Tim Hammond/British Ministry Of Defence

Pogrzeb Elżbiety II

foto: PAP/EPA/Tim Ireland

kański arcybiskup Canterbury Justin Welby zauważył, że wielu przywódców chce być wyróżzonych za życia, ale bywa zapomnianych po śmierci. W przypadku tych, którzy służą Bogu, sławnych i nieznanych, śmierć jest drzwiami do chwały.

Po nabożeństwie ciało królowej zostało odprowadzone w uroczystym kondukcje ulicami Londynu do znajdującego się na tyłach Pałacu Buckingham Wellington Arch. Stamtąd zostało przetransportowane karawanem do zamku w Windsorze. Po nabożeństwie w kaplicy św. Jerzego ciało królowej złożono do grobu, obok zmarłego przed rokiem jej męża księcia Filipa. W ostatniej części uroczystości pogrzebowych uczestniczyła tylko najbliższa rodzina. Pogrzeb Elżbiety II śledziły miliony ludzi na całym świecie za pośrednictwem mediów. Dla Brytyjczyków dzień pogrzebu monarchini był dniem wolnym od pracy. Licznie zebrani żegnali swoją królową na trasie konduktu żałobnego. **i**

Krzysztof Ziemięć

Po co ten przekop?

Na Mierzeję Wiśląną jeżdżę na wakacje od dziecka. Ostatnio znalazłem się tam jednak służbowo, na otwarciu kanału żeglugowego.

Uroczystość była podniosła, z udziałem prezydenta RP i premiera, długo oczekiwana przez tamtejszych mieszkańców, którzy tłumnie przybyli, by być świadkami historii. Ci, którzy przyszli, nie mieli do tej inwestycji zastrzeżeń. Kiedy dzień później zobaczyli pierwsze przepływające przekopem prywatne jednostki, płakali. Inni, któ-

rzy otwarcie kanału oglądali w telewizji, pewnie reagowali na to różnie. Większość nie ma chyba o tym wyrobionego zdania. Ale jest głośna mniejszość, która była, jest i na jakiś czas pewnie będzie temu przedsięwzięciu przeciwna.

Koronnym argumentem na „nie” jest koszt inwestycji i kwestionowanie jej sensowności – 2 mld zł, które wydano dotąd na przekop, zbudowanie przeprawy z portem i służą, to dla zwykłego podatnika morze pieniędzy. Ale nie w skali budżetu państwa. Tyle kosztuje zbudowanie ok. 40 km drogi szybkiego ruchu. A jeśli drogi kołowe są nam potrzebne, to dlaczego z drogami wodnymi ma być inaczej? Przekop łączący Zalew Wiślany z Bałtykiem skraca czas rejsu do Elbląga o 12 godzin. Ale to

również inwestycja gospodarczo strategiczna.

Podnoszony jest też argument, że duże statki i tak do Elbląga nie przepłyną. To prawda, ale tylko częściowo. Tor wodny już pozwala na ruch jednostek o zanurzeniu do 2 m. Do 2023 r. ma być pogłębiony, tak aby mogły przemieszczać się nim statki o zanurzeniu do 4,5 m. To już dla większości jednostek wystarczy. Mówienie o potrzebie zanurzenia do 15 m jest niedorzeczne, bo nigdy nie było i nie będzie planów, by takie giganty po zalewie pływały. Port w Elblągu ma być portem wspomagającym dla Gdańska i Gdyni, a razem tańszym w obsłudze i opłatach.

Koronny argument przeciwników: kiedy to się zwróci? Pojawiają się opinie, że nawet nie po 200 latach.

Z moich rozmów z menedżerami z innych portów i z ludźmi zajmującymi się żeglugą morską wynika, że Gdańsk, który jest obecnie portem nr 2 na całym Bałtyku, już się dusi i każda ulga w postaci sąsiedniego portu będzie służyła wszystkim. Zwrot kosztów może nastąpić nawet

Port w Elblągu ma być portem wspomagającym dla Gdańska i Gdyni.

po kilku latach! A kto nie inwestuje, ten karleje. Co może wpłynąć na przekonanie nieprzejednanych sceptyków?

Może artykuł w ich ulubionym czasopiśmie czy portalu, że zachodni fundusz planuje wybudować maryny na Zalewie Wiślanym? Powstaną luksusowe apartamenty, wielu ludzi przeniesie nad zalew swoje łodzie z Gdyni i Gdańska. Dla tych z Warszawy i Krakowa to 2 godziny jazdy mniej do swoich jachtów. Może to podziała na wyobraźnię?

Autor jest dziennikarzem TVP

W SKRÓCIE

■ **Chiny i Watykan.** – Jesteśmy gotowi utrzymać nasz dialog i współpracę z Watykanem i aktywnie posuwać naprzód proces poprawy stosunków” – oświadczyła rzeczniczka MSZ w Pekinie Mao Ning.

■ **Biden ostrzega.** Prezydent USA Joe Biden ostrzegł rosyjskiego przywódcę Władimira Putina przed użyciem przeciwko Ukrainie broni masowego rażenia. – Jeśli ta broń zostanie użyta, to będzie miało konsekwencje – powiedział Biden. – Rosja stanie się na świecie pariasem bardziej niż kiedykolwiek wcześniej. I w zależności od zakresu tego, co zrobi, określona zostanie reakcja – powiedział amerykański prezydent.

■ **Chrześcijaństwo w odwrocie.** Jeśli utrzymają się ostatnie trendy religijne, do 2070 r. chrześcijanie w USA mogą stanowić mniej niż połowę tamtejszej populacji. Takie prognozy wynikają z ostatnich badań Pew Research Center. „Od lat 90. duża liczba Amerykanów opuściła chrześcijaństwo i dołączyła do rosnącego grona dorosłych Amerykanów, którzy określają swoją tożsamość religijną jako ateistyczną, agnostyczną lub «nic w szczególności»” – czytamy w raporcie.

■ **W obronie Kościoła w Nikaragui.** Parlament Europejski przyjął rezolucję, w której domaga się uwolnienia nikaraguańskiego biskupa Rolando Álvareza oraz zaprzestania prześladowania Kościoła katolickiego w tym kraju przez reżim Daniela Ortegi. Za rezolucją głosowało 538 europosłów, przeciw było 16, a 28 wstrzymało się od głosu.

■ **Odmowa spotkania z papieżem.** Podczas wizyty papieża Franciszka w stolicy Kazachstanu, Nur-Sułtanie, strona watykańska proponowała spotkanie z przebywającym tam także prezydentem Chin Xi Jinpingiem, ale nie przyjęto tej oferty – podała Agencja Reutera.

■ **Za życiem.** Legislatura Wirginii Zachodniej przyjęła ustawę zakazującą niemal wszystkich aborcji. Wyjątkiem od prawa są przypadki wymagające ratowania życia kobiety lub wiążące się z gwałtem lub kazirodztwem – podała CNN.

■ **Dodatkowa pomoc.** Międzynarodowy Fundusz Walutowy udzieli Ukrainie 1,4 mld dolarów dodatkowej pomocy – poinformował prezydent Ukrainy Wołodymyr Zełenski. Z kolei Parlament Europejski zatwierdził przekazanie Ukrainie 5 mld euro w charakterze pożyczki. To druga transza pomocy o łącznej wartości 9 mld euro.

■ **Paryż w ciemności.** Od 23 września z powodu oszczędzania energii miejskie zabytki Paryża będą oświetlane tylko do godz. 22 – zapowiedziała mer stolicy Francji Anne Hidalgo.

■ **Wyrok na opozycjonistę.** Rosyjski opozycjonista Leonid Gozman został skazany na 15 dni aresztu za internetowy post z 2013 r. Mężczyznę powtórnie zatrzymano, kiedy opuszczał areszt, do którego trafił za porównanie Stalina do Hitlera.

fol. PAP/EPA/Sergeant Robert Weideman/British Army Photographer

HOŁD DLA KRÓLOWEJ

Świat pożegnał zmarłą 8 września królową angielską Elżbietę II. W pogrzebie uczestniczyło wiele koronowanych głów, a także przywódcy światowi z prezydentem USA Joe Bidenem i cesarzem Japonii Naruhito. Polskę reprezentowali prezydent Andrzej

Duda z małżonką. Mieszkańcy Wielkiej Brytanii przez cały tydzień oddawali hołd monarchini. Na zdjęciu tysiące Brytyjczyków w kolejce do pałacu Buckingham, gdzie wystawiona była trumna z ciałem Elżbiety II.

ZAPRZYSIĘŻONY PREZYDENT KENII

Nowy prezydent Kenii, 55-letni William Ruto (na zdjęciu), został zaprzysiężony podczas ceremonii na stadionie w Nairobi. Wiceprezydentem został Rigathi Gachagua. Ruto zwyciężył 9 sierpnia w wyborach prezydenckich. W inauguracji jego rządów wzięło udział kilku przywódców afrykańskich państw. Tydzień wcześniej Sąd Najwyższy Kenii uznał jego zwycięstwo, kwestionowane przez przywódcę kenijskiej opozycji Railę Odingę.

fol. PAP/EPA/Daniel Irungu

NA WYZWOLONYCH TERENACH

Żaden okupant nie zdoła zdobyć serc Ukraińców; można okupować terytorium, ale nie uda się okupować narodu – powiedział Wołodymyr Zełenski w Iziumie, odbitym z rąk Rosjan mieście w obwodzie charkowskim. Prezydent Ukrainy wziął tam udział w uroczystości podniesienia ukraińskiej flagi państwowej.

Władze miejskie informowały o znacznych zniszczeniach, są też doniesienia o odnalezieniu wielu ciał pomordowanych cywilów,

które nosiły ślady tortur. W ostatnich dniach ukraińskie siły odbiły z rąk wojsk rosyjskich prawie 400 miejscowości w obwodzie charkowskim. W drodze do Iziuma w samochod wiozący prezydenta uderzyło inne auto, spoza prezydenckiej kolumny, w wyniku czego poważnie ranny został prezydencki kierowca. Prezydent Zełenski nie jest poważnie ranny – podano w oficjalnym komunikacie. Funkcjonariusze Państwowego Biura Śledczego otworzyli w tej sprawie postępowanie karne.

fol. PAP/EPA/STR

fot. PAP/EPA/Roman Ismajilov

ZAOGNIONY KONFLIKT

W toczonej na początku tego tygodnia walce z Azerbejdżanem zginęło 135 naszych żołnierzy, niestety nie jest to ostateczny bilans, jest też wielu rannych – ogłosił premier Armenii Nikol Paszynian. Z kolei śmierć 71 azerbajdżańskich żołnierzy potwierdziło ministerstwo obrony w Baku. Armeński premier podkreślił, że chociaż granica z Azerbejdżanem jest obecnie „relatywnie spokojna”, cała sytuacja pozostaje „bardzo napięta”. Armenia i Azerbejdżan od dziesięcioleci toczą spór o Górski

Karabach. – Ubolewam z powodu niedawnych starć między Azerbejdżanem a Armenią. Wyrażam duchową bliskość z rodzinami ofiar i zachęcam obydwie strony do przestrzegania zawieszenia broni w perspektywie porozumienia pokojowego. Nie zapominajmy: pokój jest możliwy, gdy umilknie broń i rozpocznie się dialog – powiedział papież Franciszek w minioną niedzielę, 18 września. Na zdjęciu pogrzeb azerbajdżańskich żołnierzy, którzy zginęli podczas starć z żołnierzami ormiańskimi.

DZIEWCZĘTA BEZ EDUKACJI

Od kiedy w sierpniu 2021 r. talibowie przejęli władzę w Afganistanie, dziewczęta w tym kraju mają zakaz uczęszczania do szkół średnich. W tych dniach ONZ wystąpiła do tamtejszych władz o zamianę przepisów, nazywając zakaz „haniebnym i tragicznym”. Jak na razie dziewczęta mogą kończyć edukację na poziomie podstawowym, jak te w jednej ze szkół podstawowych w Kandaharze (na zdjęciu).

fot. PAP/EPA/STRINGER

KATAKLIZM WE WŁOSZECH

Co najmniej dziesięć osób zginęło w wyniku powodzi we włoskim regionie Marche w środkowej części kraju. Bilans kataklizmu, wywołanego przez gwałtowne ulewę, podały władze prowincji Ankona. Cztery osoby uważa się za zaginione, jest wśród nich dwoje dzieci. Jedną z najbardziej zniszczonych miejscowości jest

nadmorska Senigallia. W ciągu kilku godzin w Marche spadła jedna trzecia deszczu, jaki pada w tych stronach średnio w ciągu roku. W niektórych miejscowościach deszczu spadło dwa razy tyle, ile podczas całego lata. Strażacy uratowali dziesiątki osób, które schroniły się na dachach swych domów i na drzewach.

fot. PAP/EPA/Alessandro Di Meo

■ **Eutanazja we Francji.** Prezydent Emmanuel Macron przygotowuje francuskie społeczeństwo na wprowadzenie eutanazji. Mają temu służyć ogłoszone przez prezydenta społeczne konsultacje. Podobne konsultacje przeprowadzono już we Francji w sprawie „in vitro dla wszystkich”.

■ **Zdalnie na Łotwie.** W związku z wysokimi cenami energii elektrycznej uczelnie na Łotwie rozważają zmianę trybu pracy, w tym mogą przejść na nauczanie zdalne. Studenci na Łotwie dwie zimy z rzędu uczyli się w trybie zdalnym w związku z pandemią koronawirusa.

■ **Bez prawa protestu.** Ze względu na bezpieczeństwo pacjentów pielęgniarki ze szpitalnych oddziałów intensywnej opieki medycznej nie mają prawa do rozpoczęcia akcji protestacyjnej – orzekł sąd w Helsinkach. Nadzędnymi wartościami są prawo do życia i ochrona zdrowia obywateli – podkreśla orzeczenie.

■ **Szwajcaria kupi myśliwce.** Parlament Szwajcarii wydał ostateczną zgodę na zakup 36 amerykańskich myśliwców Lockheed Martin F-35A Lightning II. Oznacza to, że w sprawie transakcji wartej 5,5 mld dolarów nie zostanie zorganizowane referendum.

■ **Dramat na koncercie.** Co najmniej dziewięć osób zostało stratowanych przez tłum, a dwadzieścia – rannych na koncercie w mieście Quetzaltenango w Gwatemali. Część osób uczestniczących w imprezie myślała, że koncert się skończył, i próbowała opuścić imprezę, co spowodowało zator i wzajemne traktowanie się.

■ **Dymisja premier Szwecji.** Socjaldemokratyczna premier Szwecji Magdalena Andersson podała się do dymisji w związku z przegraną jej ugrupowania w wyborach parlamentarnych. Nowy parlament zbierze się 26 września, procedura wyboru nowego premiera zajmuje zazwyczaj około 19 dni.

■ **Problemy chorych na ADHD.** Wnikliwe badania wskazały, że osoby dorosłe cierpiące na ADHD mają podwyższone ryzyko zawału, udaru i innych chorób układu sercowo-naczyniowego. Dodatkowo zagrożenie rośnie przy jednoczesnej obecności innych zaburzeń psychicznych, głównie związanych z jedzeniem i nadużywaniem szkodliwych substancji – stwierdzili szwedzcy uczeni.

■ **Spadek inteligencji.** Przed pandemią COVID-19 połowa dziesięciolatków na świecie była w stanie przeczytać i zrozumieć prostą historię. Obecnie takie umiejętności posiada zaledwie jedna trzecia dzieci w tym wieku – zwraca uwagę UNICEF.

■ **Koniec ułatwień dla Rosjan.** Rząd Szwajcarii podjął decyzję o całkowitym zawieszeniu umowy o ułatwieniach w wydawaniu wiz obywatelom rosyjskim. Szwajcaria dostosowała się tym samym do Unii Europejskiej, która zatwierdziła zawieszenie analogicznej umowy.

Serwis przygotowany na podstawie PAP, KAI i RV

Anna Meetschen

Zimne kościoły

Pogoda w ostatnich dniach daje nam odczuć, że zaczęła się jesień. W tym roku odczuwamy jesienny chłód nie tylko na dworze, ale również w budynkach. W Warszawie na klatkach schodowych pojawiły się ogłoszenia, aby oszczędnie korzystać z centralnego ogrzewania. Urzędy miejskie w Paryżu czy Berlinie zapowiadają niższe temperatury w budynkach użyteczności publicznej oraz krótszy czas działania bądź wręcz wyłączenie iluminacji historycznych budowli.

Co w takim razie będzie z kościołami? Już teraz przy chłodnej i wilgotnej aurze odczuwa się w świątyniach chłód, który ciągnie po no-

w komfortowej temperaturze. Małe parafie, zwłaszcza wiejskie, radziły sobie jak mogły. Dobrym rozwiązaniem są chociażby poduszki z gąbki umieszczone na ławkach. Jakby nie było, budynku sakralnego nie da się ogrzać w takim stopniu,

w jakim ogrzewamy prywatne mieszkania. Ale w tym roku niektórzy zapowiadają jeszcze bardziej drastyczne rozwiązania z uwagi na kryzys energetyczny.

Archidiecezja kolońska rozesłała do parafii prośbę, aby w sezonie zimowym 2022/2023 w ogóle nie ogrzewać kościołów. W liście do parafii pełnomocnik archidiecezji ds. środowiska napisał, że „kościoły nie były ogrzewane przez tysiąc lat i nie stanowiło to problemu”. Trudno się z nim nie zgodzić. Jednak problem polega na tym, że w ostatnich dziesięcioleciach wymagania ludzi co do jakości życia ogromnie wzrosły. Dotyczy to również obiektów sakralnych i pielgrzymkowych. Ludzie nie chcą już spać w zimnych domach dla pielgrzymów ani marznąć w świątyniach na nabożeństwach. Chcą wszędzie czuć się komfortowo. Niestety, z komfortem w tym roku będziemy musieli się pożegnać.

Ale niektórzy wierni nie będą mieli nawet nabożeństw w niekomfortowych warunkach, bo nie będą ich mieli wcale. Kilka dni temu holenderska diecezja Roermond poinformowała parafie o decyzji, że niedzielna Msza święta będzie odprawiana w nich co drugi tydzień. Jako powód rezygnacji z odprawiania niedzielnej Mszy co tydzień podano brak księży oraz wysokie

ceny gazu i prądu. – Chociaż względy finansowe nigdy nie powinny być głównym przedmiotem spraw duszpasterskich, nie można ich również lekceważyć – powiedział wikariusz generalny diecezji. To już jest ekstremalna sytuacja, kiedy rezygnuje się z odprawiania niedzielnej Eucharystii. Bo o ile jeszcze da się zrozumieć, że nie wszędzie można uczestniczyć w codziennej Mszy świętej, o tyle perspektywa, że będzie coraz więcej miejsc, gdzie nie znajdziemy niedzielnej Eucharystii, napawa ogromnym smutkiem.

Niedawno odwiedziłam znajomego księdza posługującego w czterech parafiach w północnych Włoszech.

W tygodniu odprawia Mszę bez wiernych w zamkniętym kościele, a w niedzielę na Eucharystię przychodzi kilka, kilkanaście osób. Niedzielną taca to ok. 20 euro. – Jak mam zapłacić za ogrzewanie i oświetlenie kościoła przy takiej tacy? – pyta retorycznie, wiedząc, że zimą będzie się cieplej ubierał pod ornat, a do czytania użyje laski z telefonu, bo na lepsze oświetlenie prezbiterium nie starczy pieniędzy.

Porównując więc naszą sytuację z sytuacją katolików z Zachodu, możemy się cieszyć, że Msze są u nas odprawiane nie tylko co niedzielę, ale także w dzień powszedni. I to po kilka. Przy takim spojrzeniu chłód ciągnący od posadzki nie ma już takiego znaczenia. Zwłaszcza gdy pomyślimy, w jakich warunkach przeżywają Eucharystię nasi wschodni sąsiedzi: w schronach czy pod ostrzałem rakietowym. Możliwość udziału każdego dnia w Eucharystii to ogromny przywilej, którego często nie doceniamy. A że trzeba będzie się cieplej ubierać, to przecież nie problem.

Franciszek o dialogu z Rosją

Podczas lotu powrotnego z Kazachstanu papież Franciszek odpowiadał na pytania dziennikarzy. Red. Sylwia Wysocka zapytała Ojca Świętego o granice dialogu z Rosją.

– Myślę, że zawsze trudno jest zrozumieć dialog z państwami, które rozpoczęły wojnę, a wydaje się, że pierwszy krok został uczyniony z tej właśnie strony. Jest to trudne, ale nie powinniśmy tego odrzucać, dać możliwość dialogu wszystkim. Wszystkim! Ponieważ zawsze istnieje możliwość, że dzięki dialogowi da się coś zmienić i przekazać inny punkt widzenia, możliwość uwzględnienia innych racji. Nie wykluczam dialogu z żadnym mocarstwem, choćby prowadziło wojnę, choćby było agresorem... Niekiedy dialog trzeba prowadzić w ten właśnie sposób, ale trzeba to robić. (...) Zawsze krok naprzód, wyciągnięta ręka, zawsze! Ponieważ w przeciwnym wypadku zamykamy jedyną rozsądną furtkę do pokoju. Niekiedy nie godzą się na dialog. Szkoła! Ale dialog trzeba prowadzić zawsze, przynajmniej proponować. Jest to pożyteczne dla tego, kto proponuje dialog, dzięki temu da się oddychać./ws

Prześladowania w Nikaragui

Rząd dyktatora Nikaragui, prezydenta Daniela Ortegi, zastosował nową w Ameryce Łacińskiej „strategię” zwalczania tych spośród swoich przeciwników politycznych, których nie jest w stanie osiągnąć: rozpoczął aresztowania wśród członków ich rodzin – podało opozycyjne Nikaraguańskie Centrum Praw Człowieka (CENIDH). W ciągu ostatnich tygodni nastąpiło aresztowanie co najmniej dziesięciu osób blisko spokrewnionych z działaczami nikaraguańskiej opozycji./ws

for: pixabay

gach i lędzwiach. Ale nie oszukujmy się: problem ogrzewania kościołów nie pojawił się w tym roku. Tak naprawdę tylko większe i bogatsze parafie mogły sobie pozwolić na to, żeby wierni modlili się w świątyni

Dariusz Kowalczyk SJ

Oderwanie od rzeczywistości?

Czytam, że trwający synod potwierdza, iż jednym z problemów Kościoła jest „oderwanie od rzeczywistości”. Ponoć duchowni „bujają w obłokach” i nie dotykają rzeczywistych problemów. Ludzie, w tym szczególnie młodzież, nie rozumieją tego, co księża mówią. A skoro tak, to trzeba mówić inaczej. A wydaje się, że nie brakuje takich, dla których owo „inaczej” dotyczy nie tylko formy, ale także treści. Inaczej, czyli m.in. po „tęczowemu”, zaczęło mówić wielu duchownych w Niemczech. Raczej z mizernym skutkiem. Seminaria święcą pustkami, a życie parafialne nie nabrało żadnej nowej żywotności. Ale różnej maści rewolucjonści, również ci kościelni, na brak sukcesów mają jedną odpowiedź: Siły wstecznictwa nam przeszkadzają, trzeba przyspieszyć z postępem. Nasuwa się tutaj pytanie, czy taka postawa jest wyrazem trzymania się rzeczywistości...

Na świecie jest ponad 1 mld 300 mln katolików, w tym ponad 400 tys. kapłanów. Polskich księży jest ponad 30 tys. Czy są „oderwani od rzeczywistości”? Jaki procent duchownych można by w ten sposób określić? Zanim jednak ktoś spróbowałby odpowiedzieć na tak postawione pytania, musiałby podać jakieś kryteria bycia oderwanym od rzeczywistości. Niekiedy w ten sposób określa się kapłanów, którym – delikatnie mówiąc – brakuje polotu. Innymi słowy, mniej lub bardziej nudzą. Tyle że nudziarstwo wcale nie musi być oddalone od rzeczywistości. Co więcej, to błyskotliwi, przyciągający tłumy nauczyciele często okazują się blagierami i manipulatorami

sprzedającymi iluzje. Z moich filozoficzno-teologicznych studiów najbardziej skorzystałem z wykładów dwóch profesorów, którzy nie mieli daru słowa ani dydaktycznych zdolności. „Oderwanymi od rzeczywistości” bywają nazywani ci, którzy odstają od nurtu modnych

w świecie opinii. Nazywasz aborcję zabiciem istoty ludzkiej, a nie prawem człowieka? Znaczący się nie wiesz, na jakim świecie żyjesz. Nie zachwycasz się Gretą Thunberg, a jej kata-

To, że wielu nie rozumie jakiejś nauki, nie musi od razu świadczyć o tym, iż nauka jest „oderwana od rzeczywistości”.

stroficzne „proroctwa” uważasz za zideologizowane straszenie? Ani chybi jesteś jakimś wstecznikiem nierozumiejącym największych wyzwań, jakie stoją przed ludzkością. Itp., itd.

To, że wielu nie rozumie jakiejś nauki, nie musi od razu świadczyć o tym, że nauka jest źle przekazywana lub że jest „oderwana od rzeczywistości”. Św. Pawłowi w Atenach początkowo udało się wzbudzić zainteresowanie słuchaczy, ale kiedy zaczął mówić o zmartwychwstaniu ciała, „jedni poczęli sobie drwić, a inni mówili: Posłuchamy tego kiedy indziej” (Dz 17, 32). W Liście do Koryntian Paweł Apostoł stwierdza bez ogródek, że Ewangelia, którą głosi, tj. Słowo o Chrystusie ukrzyżowanym, „jest zgorszeniem dla Żydów, a głupstwem dla pogan” (1 Kor 1, 23). W liście do młodego biskupa Tymoteusza Paweł zachęca go do odwagi i męstwa, bo „przyjdzie czas, kiedy to wielu nie zechce już słuchać zdrowej nauki; pójdą za własnymi pożądaniem, gromadząc zresztą wokół siebie nauczycieli, którzy będą im mówić tylko to, czego sami zechcą słuchać” (2 Tm 4, 3). Sam Jezus był niezro-

zumiany i odrzucany. W ewangelii Jana czytamy, że w pewnym momencie „odeszło wielu Jego uczniów i już Mu nie towarzyszyli” (J 6, 66). Warto o tym wszystkim pamiętać nie dlatego, aby negować potrzebę ciągłego szukania sposobów skutecznego dotarcia do słuchaczy, ale by nie

dać się wyprowadzić na manowce ciągłym gadaniem, że trzeba od nowa, inaczej, nowocześnie i postępowo...

Niektórzy postulują, aby mówić do młodych językiem Tik-Toka itp. – szybko, dowcipnie, łatwo i przyjemnie. Inaczej uznają nas za „oderwanych od rzeczywistości”. Nie trzeba mnie przekonywać, że warto w ewangelizacji i w katechizacji wykorzystywać nowe technologie. W roku 1997 poprowadziłem rekolekcje wielkopostne

na portalu Mateusz i były to pierwsze rekolekcje w internecie w języku polskim. Ale nie dajmy się zwariować i nie róbmy z młodych wgapienych w swoje komórki ekspertów od rzeczywistości. Ten, kto godzinami przegląda filmiki w Internecie, jest połączony z filmikami w Internecie, a nie z rzeczywistością. A jeśli ktoś ma trudności ze skupieniem, aby ze zrozumieniem przeczytać stronę tekstu lub wysłuchać kilkuminutowej wypowiedzi, to trzeba mu pomóc wyjść z takiego ogłupienia, a nie czynić je miarą rzeczy. Kościół ma być zanurzony w rzeczywistości, ale powinien też wiedzieć, że niekiedy ci, którzy go krytykują za brak kontaktu z rzeczywistością, sami żyją w jakiejś totalnej iluzji.

dkowalczyk@jezuici.pl

Autor jest profesorem Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie

REKLAMA

Witold Kawecki – zakonnik (redemptorysta), profesor nauk teologicznych w zakresie teologii kultury i mediów, zajmujący się teologią piękną, kulturą wizualną, komunikacją medialno-kulturową i kulturą polityczną. Kierownik Katedry Komunikacji Kulturowej i Artystycznej UKSW. Piarz, człowiek mediów, dziennikarz i kulturoznawca, autor 30 książek i setek artykułów, współpracownik wielu stacji radiowych i telewizyjnych.

Zapraszamy
na stoisko Wydawnictwa JEDNOŚĆ podczas Targów Wydawców Katolickich w Warszawie oraz na spotkanie z ks. Kaweckim, które odbędzie się 01.10.2022 (sobota) w godz. 12.00-13.00 w Sali Koncertowej na Zamku Królewskim w Warszawie. Wstęp wolny.

JEDNOŚĆ
www.jednosc.com.pl

Badania CBOS kreślą dramatyczny obraz zmian naszej religijności. Jakie mechanizmy rządzą tymi zmianami?

Nie są to mechanizmy nowe. Te najważniejsze dotyczą z jednej strony zmiany pokoleniowej, a z drugiej strony – oddziaływania kultury czy subkultury wielkich miast. Te największe, ponadpółmilionowe ośrodki miejskie, są w Polsce zagłębiami zeświecczenia. Obserwujemy przy tym ścisłą relację między wiekiem badanych i ich skłonnością do poddawania się procesowi sekularyzacji.

Poważne i szybkie zmiany obserwujemy w grupach nastolatków. Ci w niewielkim stopniu deklarują, że wierzą, a w jeszcze mniejszym stopniu mają już nie tyle związki, ile jakiegokolwiek kontakty z Kościołem, Słowem Bożym, sakramentami. Według wyników badań dziś w Polsce najczęściej porzuca się wiarę i Kościół w wieku szesnastu lat, podczas gdy dawniej takie decyzje podejmowano w starszym wieku, bardziej dojrzałe. Przynajmniej na etapie zawierania związków małżeńskich i wychowywania dzieci przedtem ten związek z Kościołem jeszcze był. Nie jest tak, że religijność starszych pokoleń Polaków się nie zmienia, ale zachodzi to zdecydowanie wolniej.

W swoich wypowiedziach zwraca Pani uwagę także na inne doświadczenia pokoleniowe starszych i młodszych Polaków.

Warto zwrócić uwagę na dwa z nich. Po pierwsze, ci starsi pamiętają komunizm i pamiętają rolę Kościoła, osób duchownych w okresie PRL. Druga rzecz: osobiście

foto: PAP/Jacek Turczyk

Dlaczego porzucają wiarę?

Z socjolog prof. **Mirosławą Grabowską**, dyrektorem Centrum Badania Opinii Społecznej, rozmawia Radosław Molenda

zetknęli się z Janem Pawłem II, jego osobą i nauczaniem. Dla ludzi młodych zarówno komunizm, jak i Jan Paweł II to „tylko” historia. Mogą ją lepiej lub gorzej znać, ale to było „kiedyś”. Nie doświadczyli zła tego pierwszego i dobra tego drugiego. Charyzma Jana Pawła II, pod której wpływem byli ich dziadkowie, może jeszcze rodzice, na nich samych nie oddziałuje.

Warto także powiedzieć o trzech innych powodach pędzącej sekularyzacji młodzieży: osłabieniu lub wręcz braku przekazu wiary w rodzinach, porażce szkolnej katechizacji oraz tym, jak młodzi ludzie postrzegają dzisiejszy Kościół i księży.

Pierwszy z tych powodów wydaje się oczywisty, ale dlaczego obserwujemy porażkę nauczania religii w szkołach?

Powiedzmy szczerze: szkolna katecheza jest dla młodych ludzi tak nieatrakcyjna, że połowa uczniów z niej nie korzysta, a ci, którzy chodzą, oceniają te lekcje dość marnie – jako nudne i nieróżniące się od innych lekcji, takich jak np. chemia. Trudno, by młodego człowieka wciągnęły, zafascynowały. Dodatkowo wydaje się, że szkolne lekcje religii paradoksalnie pogłębiają różnice między młodzieżą wierzącą i niewierzącą. Z katechezy na ogół korzystają i dodatkowo wzbogacają swoją wiedzę ci, którzy już jakiś kapitał reli-

gijny wynieśli z domu. Z kolei gdy ktoś wywniósł z domu bardzo niewiele lub nic, jeśli w dodatku nie chodzi na lekcje religii – tych chodzących i niechodzących będzie dzieliło coraz więcej.

Jak w obliczu tych zjawisk ocenić działania Kościoła?

Wydaje się, że tutaj jakiegось pozytywnej oceny wystawić nie można. W każdym razie są to działania nieadekwatne do sytuacji, niewystarczające.

Wiele istotnych informacji przynosi niedawne badanie CBOS „Dlaczego

Polacy odchodzą z Kościoła?”. Zaryzykuje twierdzenie, że przyczyny porzucania praktyk religijnych są mniej „kościelne”, niż się powszechnie wydaje.

Powiedziałabym raczej, że porzucający Kościół i praktyki religijne w coraz mniejszym stopniu chcą lub potrafią to konkretnie uzasadnić. Argumenty, że np. Kościół miesza się do polityki, że skandale pedofilskie, że Kościół za bardzo dba o pieniądze – to ciągle się pojawia i nie lekceważmy tych odpowiedzi, ale to nie dominuje. Na czoło zdecydowanie wysuwają się powody, które nazywam systemowymi, opierające się na uogólnionych, negatywnych nastawieniach i ocenach Kościoła i księży.

Warto zacytować ze wspomnianego badania sformułowania: „Kościół jako instytucja zaczął mnie denerwować; zraziłem się do Kościoła; Kościół to patologia; to organizacja mafijna”. To są stwierdzenia ostre, ale ogólnikowe, i nie wiadomo dokładnie, o co tak naprawdę argumentującemu chodzi. To samo dotyczy krytyki księży: że nie podoba się ich podejście do ludzi, arogancja, nietolerancja, hipokryzja. Ktoś argumentuje, że „specyficzny proboszcz”. Ale co to oznacza?

Nie twierdząc, że negatywny obraz Kościoła i księży nie ma żadnych empirycznych podstaw. Osoby pytane w badaniu o przyczyny odchodzenia z Kościoła przywoływały indywidualne doświadczenia, kiedy ksiądz kogoś wyrzucił z lekcji religii, robił trudności z dopuszczeniem do sakramentu, potraktował niesprawiedliwie itp. Wzmacniają ten obraz także historie zasłyszane od innych i w dużym stopniu przekazy narzucane nam przez media. A jak wiadomo, dla mediów dobra wiadomość to jest zła wiadomość. W rezultacie widać wyraźnie, że mamy w dużej mierze do czynienia z wytworzeniem się stereotypu Kościoła i kapłanów. I ten stereotyp będzie bardzo trudno podważyć, jeśli w ogóle uda się tego w dającym się przewidzieć czasie dokonać.

Ze wspomnianego badania CBOS wynika, że krytykę Kościoła i księży podaje jako przyczynę rezygnacji z praktyk religijnych w sumie 22 proc. badanych. Tymczasem dla aż 28 proc. tą przyczyną jest osobisty brak potrzeby lub stracenie sensu wiary, obojętność religijna, lenistwo itp.

W tym badaniu starałam się dobrze zważyć, ile z podawanych przez pytanych powodów jest związanych z księżmi i funkcjonowaniem Kościoła, a ile z własną obojętnością, niewiarą, niechęcią do przestrzegania nauki Kościoła itd. I tych powodów jest prawie po równo – z lekką przewagą powodów pierwszego typu. Wszystkie poda-

wane powody trzeba uznać za ważne, niekoniecznie nazywając je „kościelnymi” lub „pozakościelnymi”.

Może jednak się zdarzać, że argumenty o „księżach pedofilach” oraz „Kościół homofobiczny i nastawiony na pieniądze” są jedynie pretekstem do odchodzenia z Kościoła dla tych, którzy nie mają ochoty zmierzyć się z wymaganiami, jakie stawia świadomie przeżywana wiara i nauka społeczna Kościoła.

Są socjologowie dzielący tę obawę, twierdzący, że jako powody rzuca się często modny, opracowany kulturowo w dyskursie społecznym pretekst, podczas gdy tak naprawdę są one inne, głębiej ukryte. Trudno to zweryfikować, zważywszy na deklaracyjny charakter badań. Czy to oznacza, że badania CBOS nie obrazują prawdy? Tak nie jest. Jednak by rozwiązać postawioną tu wątpliwość, potrzebujemy bardziej pogłębionych badań. Choćby np. w przypadku, gdy ktoś twierdzi, że – cokolwiek to oznacza

– Kościół miesza się do polityki – dopytania, w jaki sposób jego zdaniem się miesza. Ważne jest, by dociec, jak odpowiadający rozumie to, co deklaruje, i dlaczego.

Co jest dla naszej religijności groźniejsze: krytykanctwo czy obojętność?

Z pewnością to drugie. Przekonuje o tym choćby nasza powojenna historia. Walka z Kościołem nie przyniosła komunistom spodziewanych rezultatów. O wiele lepsze rezultaty przynosi, kiedy się religię – przepraszam za to młodzieżowe określenie – „olewa” jako temat niewart uwagi i zajęcia stanowiska.

Potwierdzają to także wyniki naszych badań. Stricte antyreligijna argumentacja odejścia z Kościoła niemal nie występuje. Mało kto twierdzi, że np. religia to metoda kontroli i manipulacja ludźmi, oglupianie społeczeństwa, zabobon. Natomiast „nie mam czasu”, „nie chce mi się”, a nawet „bo nie” – to przeważa.

Nie sposób nie widzieć w tym głębszych przemian społecznych, zmieniających się priorytetów, zanikania w nas sfery duchowej wobec forsowania przez mass media modelu życia, w którym nie ma miejsca na Boga i jakiegokolwiek praktyki religijne ulubionych bohaterów seriali. Będę się upierał, że Kościół ma na to ograniczony wpływ.

To prawda. Nie oznacza to jednak, że o ten wpływ Kościół nie powinien się sku-

teczniej starać. Trzeba zadawać pytania o to, kim dziś jesteśmy. Gdzie budujemy swoją tożsamość i samoświadomość? Co nami kieruje? Niezależnie od uzyskanych odpowiedzi nie można nie pytać także o to, dlaczego to nie Kościół dziś przyciąga do siebie ludzi atrakcyjnością Dobrej Nowiny. Dlaczego sensu naszego życia przestaliśmy szukać przed Bogiem, w Kościele? Dlaczego szukamy gdzie indziej, jeśli w ogóle szukamy? Odchodzimy od Boga i Kościoła, ale ku czemu?

By wiedzieć, że jest kiepsko, że spada odsetek dominicanes, communicantes i liczba kandydatów zgłaszających się do seminariów, Kościół nie potrzebuje badań CBOS. Dobrze o tym wie choćby z własnych statystyk ISKK. Potrzebuje

jednak – tak jak i my, badacze, socjologowie – odpowiedzi na pytanie „dlaczego?”.

Być może – tu podkreślam, że chodzi o przypuszczenie – przyjmujemy bezrefleksyjnie proponowane nam, a zwłaszcza ludziom młodym, style

życia: bez potrzeby pytania o sens i uzasadniania tego, co się robi, byleby było prosto, łatwo i przyjemnie. Być może hołdujemy konsumpcjonizmowi, modzie, by się realizować, wyróżniać spośród innych. Byłyby to jednak bardzo poważne oskarżenia pod adresem naszej współczesnej kultury i trudno je formułować bez wcześniejszych pogłębionych badań socjologicznych.

Roztaczając czarne dla Kościoła wizje, warto jednak pamiętać o tych licznych, którzy w Kościele pozostają...

...i praktykują swoją wiarę. Ta grupa wciąż stanowi największą część polskiego społeczeństwa. I jeśli w badaniu CBOS stawiamy pytanie: Dlaczego ludzie młodzi z wielkich miast odchodzą z Kościoła?, to warto także badać i mówić głośno o tym, dlaczego – skoro jest tak źle – tyle osób przy Kościele i wierze trwa. Tkwi w tym pewien potencjał, nadzieja, że jakieś mechanizmy – choćby te działające w skali mikro, np. na poziomie parafii – w stosunkach międzyludzkich funkcjonują. I wciąż trzymają, a nawet potrafią przyciągać do Kościoła i wiary nowe osoby.

Obraz naszej religijności, naszych postaw i wyborów, trzeba widzieć w jego całej złożoności. W badaniu, o którym rozmawiamy, kreślę problemy, jednak nie jest to pełen obraz dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości. Tę warto wciąż badać.

fol. PAP/Radek Pietruszka

Kościół między PiS i PO

Piotr Zaremba

Czy oczekiwanie od Kościoła w Polsce „równego dystansu” wobec różnych sił politycznych jest w obecnej sytuacji uzasadnione?

Donald Tusk, podczas wystąpienia na Campusie Polska, zapowiedział usunięcie z list Koalicji Obywatelskiej wszystkich, którzy nie zgadzają się na legalizację aborcji na życzenie. Wiele komentarzy sprowadziło problem do doraźnej rozgrywki. Pisano, że obóz Tuska chce podkraść elektorat Lewicy, albo że to licytacja z organizatorem Campusu Rafałem Trzaskowskim, który wyprzedza Tuska we wszystkich sondażach zaufania.

Z pewnością te okoliczności miały znaczenie. Warto jednak spojrzeć na to jako

rewolucję w polskiej polityce. PO rezygnuje z formuły ugrupowania już nawet nie łagodnie konserwatywnego (tak się definiowała kilka lat po powstaniu), ale nawet wielonurtowego. Staje się formacją kulturowej rewolucji w duchu areligijnym i antytradycyjnym.

Po drugie, naruszone zostaje tabu, które nawet formacjom światopoglądowo jednorodnym kazało uznawać stosunek do aborcji za kwestię sumienia, która nie podlega partyjnej dyscyplinie. W końcu nawet liberalny agnostyk może mieć w tej jednej kwestii wyjątkowe stanowisko motywowane własnymi przemyśleniami. Teraz to sprawa objęta ideologicznym przymusem.

Partyni koledzy Tuska dowodzą, że to nie kwestia wolnych przekonań, ale „praw kobiety”. I zwalają winę na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego. Skoro on ruszył wahadło zakazu w jedną stronę, musi być ono przesunięte na skraj przeciwny. Wnioskowanie to absurdałne, istnieją różne możliwe warianty podejścia do tej tematyki. A pojedynczy poseł nie jest zwolniony z indywidualnego osądu opartego na własnych moralnych przekonaniach. Niby potwierdzeniem takiego czysto instrumentalnego podejścia do tej alternatywy jest zachowanie niemal wszystkich, już bardzo nielicznych parlamentarzystów Platformy, którzy mogliby w tej sprawie bronić odrębne-

go zdania. Uznali, że się podporządkują, albo zamilkli.

SOJUSZ TRONU Z OŁTARZEM?

A jednak Tusk coś zaryzykował. Pomysł takiego dyscyplinowania potencjalnych kandydatów odrzucił Szymon Hołownia, lider Polski 2050. Nie w imię twardych racji religijnych, ale wyłącznie poglądu, że to kwestia sumienia, nie kontroli politycznego lidera. Niemniej to kolejny dowód na to, że nie powstanie jedna lista opozycji. A Tusk przedstawiał ją od miesięcy jako bezwzględnie konieczność, bez której nie będzie zwycięstwa nad PiS. Teraz najwyraźniej uznał logikę mechanicznej i dość topornej polaryzacji za coś istotniejszego od międzypartyjnej układanki.

Dla mnie jego wypowiedź dowodzi jeszcze czegoś innego. Jest przyczynkiem do narzekań tych komentatorów, również katolickich, którzy żądają od polskich biskupów, od Kościoła w Polsce, „równego dystansu” wobec różnych sił politycznych. Zwykle łączy się to z dodatkową tezą: polski katolicyzm ma być zabijany przez „sojusz tronu z ołtarzem”, pisowskiej władzy z katolicką hierarchią i z wieloma proboszczami.

Można do woli dyskutować, czy nie było takich momentów, kiedy biskupom opłacało się bardziej dopieszczać polityków Platformy z ich konceptem „Kościółu łagiewnickiego”. Trudno mi jednak wska-

zać jeden moment, w którym polski episkopat wyraźnie wybierał PiS ponad inne siły polityczne. Zarazem z tego wszystkiego, co Tusk wyprawia dziś z sumieniem już nie tylko własnym, ale i partyjnych kolegów, wynika, że formuła „Kościoła łagiewnickiego” była krucha, nietrwała, a w wykonaniu samego Tuska chyba zawsze nieszczerza. Odeszła z PO wraz z takimi ludźmi, jak Jan Rokita, dziś zresztą dużo bardziej konserwatywny niż w czasach, kiedy ją pospołu z Tuskiem lansowali.

Czy biskupi faktycznie są uwiązani do polityki PiS? Z jednej strony potrafili przeciwstawić się obecnej władzy, czasem z perspektywy moich poglądów nawet niefortunnie – jak w sprawie inspirowanej przez Łukaszenkę inwazji na polską granicę wschodnią, kiedy naturalny humanitaryzm przesłonił pytanie, jak należy postępować, żeby nie zagrozić racji stanu. Z drugiej, przez lata Kaczyński nie zaspokajał do końca oczekiwań Kościoła w sprawach moralnych. Choćby w przywoływanej już kwestii silniejszej ochrony życia.

Wizja hierarchów i księży drepcących na pasku polityków PiS jest wydumana, czysto propagandowa. Podobnie jak wizja Zjednoczonej Prawicy wysługującej się Kościołowi. A obie te konstrukcje występują równolegle, często budują je ci sami ludzie. Komentatorem w typie Tomasza Terlikowskiego życzę, aby nie operowali samymi hasłami symetrii polskiego Kościoła, ale powiedzieli, na czym ten równy dystans miałby polegać. To Tusk wybiera dzisiaj wersję radykalnej wojny z etycznymi mniemaniami katolików. Prawda, robi to zgodnie z duchem czasu. I prawda, że po stronie Kościoła są pojedyncze osoby bliskie takiemu agresywnie progresywnemu kursowi albo bliskie towarzysko ludziom liberalnego mainstreamu. Tyle że ich stanowisko jest kompletnie karkołomnym szpagatem. Nieczytelny i samemu Tuskowi już chyba coraz mniej potrzebnym.

NA ŚWIECIE

Dzieje się to, co na całym świecie: obyczajowa i światopoglądowa polaryzacja zmienia naturę historycznych formacji. Amerykańscy demokraci kiedyś byli w sprawach etycznych tradycjonalistami. Potem mieli przynajmniej silne konserwatywne skrzydło. Dziś są zwarci wokół projektu kulturowej rewolucji, nawet wielu rewolucji. Znajdując kontrę w postaci części republikanów, bo z kolei to ugrupowanie ma biegun liberalny. Jeszcze gorzej jest w Europie Zachodniej, gdzie wiele partii niegdyś konserwatywnych jest dziś w fa-

zie swoistego postchrześcijaństwa lub postmodernizmu. Te zmiany nie dotyczą tylko grzeczności czy symboli, ale realnych dylematów. Pytań, w jakim kierunku ma się rozwijać cywilizacja.

To przyczynek do kolejnego błędu katolickich symetrystów, którzy twierdzą, że gdyby nie kompromitacje Kościoła, rewolucja nie byłaby tak gwałtowna. Krytycznie oceniam wiele decyzji polskich biskupów i duchownych. Sądzę, że Kościół zbyt pochopnie ustawił się po roku 1989 w kolejce po zaspokajanie rozmaitych roszczeń ekonomicznych i symbolicznych. Nawet jeśli były one historycznie uzasadnione, nie warto było korzystać z niektórych przywilejów. To Aleksander Kwaśniewski twierdził kilka lat temu, że post-

komunistyczna lewica chętnie ustępowała wobec tych roszczeń, bo Kościół wychodził na nich osłabiony moralnie. Żle też oceniam małoduszne reakcje niektórych kościelnych dostojników na afery pedofilskie czy szerzej seksualne w Kościele.

To wszystko prawda, ale nie sądzę, żeby to był czynnik zasadniczy. Kryzys religijności i fala odrzuceń chrześcijańskiej moralności dotyczyły różnych krajów naszej cywilizacji. Takich, gdzie nie było „sojuszu tronu z ołtarzem”, gdzie nie rządziło PiS, gdzie status Kościoła był całkiem inny. Są to zmiany związane ze swoistym „uwalnianiem się z okowów tradycyjnej moralności”. Stawianiem ludzkiego szczęścia ponad wszystko, w roli jedynego kryterium wartości, także rozwiązań prawnych. To znamienne, ale kiedy prof. Mirosława Grabowska (patrz str. 10-11) przedstawiła wyniki badań dotyczących ostatniej fali laicyzacji i wręcz poganizacji Polaków, jako skutku bardziej zubożenia wobec moralnych zaleceń Kościoła niż jego wpadek związanych z pedofilią czy upolitycznieniem, Tomasz Terlikowski, którego zaangażowanie w hasło oczyszczenia kościelnych instytucji skądinąd doceniam, zajął się podważaniem tych ustaleń. Były mu niewygodne.

SPOJRZENIE W PRZYSZŁOŚĆ

Wiele wskazuje na to, że rozpoczęta już kampania wyborcza będzie dotyczyć głównie kłopotów dnia codziennego, inflacji, kryzysu energetycznego, jednym słowem zapaści będącej skutkiem przede wszystkim wojny i międzynarodowej koniunktury (w niewielkim stopniu i błędów rządzących). Widać jednak, że Tusk chce z niej

zrobić także wstęp do plebiscytu światopoglądowego. Z coraz bardziej radykalnym przesłaniem, chociaż wciąż z ofertą dla tych, którzy uważają, że można być dobrym chrześcijaninem popierającym wolną aborcję i inne permissywne zmiany.

W tę linię wpisuje się w zasadzie cała opozycja (poza Konfederacją), chociaż w różnym stopniu. Służy temu podejmowanie tematu Kościoła jako głównego problemu czy wręcz obciążenia dla rozwoju Polski, co jest absurdem.

Hołownia odrzucił pomysł Tuska, aby cenzurować sumienia polityków. Ale prezentację swojej oferty programowej zaczął od szczegółowych żądań dotyczących Kościoła w duchu limitowanego antyklerykalizmu. Nad niektórymi projektami można by się nawet zastanawiać. Ale przekonanie, że rodzice powinni redukować w szkołach godziny lekcji religii to i fikcja (to nie da dużych oszczędności), i uderzenie w prawa choćby i mniejszości do zajęć pozalekcyjnych finansowanych przez państwo.

Lewica jest w swoich propozycjach bardziej totalna. Chce wyprowadzenia katechezy ze szkół (znów teoria spiskowa, że to główny problem budżetu) i rugowania religii z przestrzeni publicznej. Pojawiają się projekty zupełnie skrajne – wyjęcia katolicyzmu spod ochrony prawa. Taką wizję „Krytyki Politycznej”, reklamowanej jako uwolnienie się od rzekomego gorsetu „wolności religijnej”, daleki od konserwatywnej stanowczości komentator Stefan Sękowski nazwał totalitarną.

Kościół powinien mówić własnym głosem, unikając bezpośredniej politycznej agitacji.

Swoisty totalitarny liberalizm pobrzmiewa i u Tuska. Rugowanie z list polityków mających inne zdanie w sprawie ochrony życia jest tu równie znamienne jak zapowiedź Sławomira Nitrasa „opiłowania katolików z ich przywilejów”. Rzecz znamienna, Platforma jest w tych zapowiedziach najmniej konkretna (co w teorii mogłoby budzić nadzieję na nowy kompromis), a zarazem retorycznie najbardziej zaczepna. Zgodnie z postrzeganiem polityki jako wielkiego spektaklu.

Cieężko coś radzić przedmiotom tego ataku. PiS powinno być niezależne od Kościoła tam, gdzie przemawia za tym dobro publiczne (jestem zwolennikiem choćby otwarcia kościelnych archiwów dla państwa tropiącego pedofilskie afery). Z kolei Kościół powinien przemawiać (i zresztą przemawia) własnym głosem, unikając bezpośredniej politycznej agitacji, w dzisiejszym stanie umysłów coraz mniej skutecznej. Za to podpowiadanie katolikom, że wszystko dla nich jedno, kto wygra wybory, jest utopijną fikcją, pięknoduchostwem.

W SKRÓCIE

■ **Ludzie Pracy na Jasnej Górze.** Z udziałem krewnych bł. ks. Jerzego Popiełuszki, przedstawicieli prezydenta RP i rządu oraz tysięcy pracowników, głównie członków Solidarności, na Jasnej Górze odbyła się 40. Pielgrzymka Ludzi Pracy. Była to okazja

fot. BPG

do modlitwy o nowego ducha solidarności, także z narodem ukraińskim, i do refleksji nad testamentem, który pozostawił błogosławiony kapłan męczennik, inicjator częstochowskich spotkań świata pracy.

■ **Zmarł prof. Mieczysław Gogacz.** Przez 30 lat kierował Katedrą Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Był wybitnym przedstawicielem tego nurtu tomizmu, który próbował oczyszczać myśl św. Tomasza z Akwinu z arystotelizmu i neoplatonizmu. Zajmował się historią filozofii, filozofią bytu, filozofią Boga i religii, filozofią człowieka. Działalność prof. Gogacza postrzegano jako „obronę kultury chrześcijańskiej”. Wspomnienie bp. Jacka Grzybowskiego o prof. Gogaczu w najbliższym numerze *Idziemy*.

■ **Przyroda i aborcja.** Przyroda jest znakiem obecności Boga, to dzieło stworzenia dane nam do mądrego zagospodarowania, lasy to wielkie dobro, o które wszyscy musimy się troszczyć – przypominali uczestnicy 26. Pielgrzymki Leśników. Bp Wiesław Śmigiel z Torunia podkreślał w kazaniu, że prawdziwej troski o przyrodę nie można oderwać od troski o człowieka i nie da się pogodzić obrony przyrody z usprawiedliwieniem aborcji.

■ **„Wiernie do końca...”.** To motto z Jana Pawła II przyświecało XX Forum Młodzieży Szkół Katolickich na Jasnej Górze. Uczestniczyli w nim przedstawiciele kilkuset placówek. Forum jest stałą, międzyszkolną formułą pracy wychowawczej, adresowaną do najstarszych uczniów. Do około pół tysiąca placówek katolickich w Polsce uczęszcza 74 tys. dzieci i młodzieży. Patronką szkolnictwa katolickiego w Polsce jest Matka Boża Jasnogórska.

■ **Kiedy atom?** KGHM i amerykańska firma NuScale podpisały porozumienie ws. budowy małych reaktorów jądrowych. Chodzi o co najmniej cztery jednostki NuScale, o mocy 77 MWe każda. Pierwszy z reaktorów nuklearnych KGHM ma ruszyć w 2029 r.

fot. PAP/Adam Warzawa

SYMBOLICZNA MIERZEJA

Otwarto Kanał Żeglugowy przez Mierzeję Wiślaną – część nowej drogi wodnej łączącej Zatokę Gdańską z Zalewem Wiślanym. Całkowita długość drogi wodnej do Elbląga to prawie 23 km, całość inwestycji będzie gotowa w 2023 r. Służowanie jest bezpłatne i odbywa się według harmonogramu. „Polska zrealizowała swój zamiar i otworzyła kanał

łączący Zalew Wiślany z Morzem Bałtyckim, omijający rosyjski obwód kaliningradzki” – napisał niemiecki dziennik „Frankfurter Allgemeine Zeitung”. Podkreślił symboliczną datę otwarcia kanału – 83 lata wcześniej, 17 września 1939 r., ZSRR niedługo po Niemcach zaatakował Polskę w ramach realizacji paktu Ribbentrop–Mołotow.

DUSZPASTERSKIE FORUM

Uczestnicy XIV Ogólnopolskiego Forum Duszpasterskiego pod hasłem „Wierzę w Kościół Chrystusowy” zapoznali się z założeniami nowego programu duszpasterskiego Kościoła w Polsce, który rozpocznie się w pierwszą niedzielę adwentu. Przedstawił je bp Andrzej Czaja, przewodniczący Komisji Duszpasterstwa KEP. Spotkanie odbyło się w Centrum Wykładowo-Konferencyjnym Politechniki Poznańskiej.

Na zaproszenie organizatora – Akcji Katolickiej w Poznaniu – przybyli kapłani, siostry zakonne, przedstawiciele parafialnych rad duszpasterskich i ekonomicznych, członkowie ruchów i stowarzyszeń katolickich, katechiści i nadzwyczajni szafarze komunii świętej. Słowo wstępne wygłosił metropo-

fot. poznan.ak.org.pl

lita poznański abp Stanisław Gądecki, przewodniczący KEP. Zdalnie gościem Ogólnopolskiego Forum Duszpasterskiego był kard. Angelo Scola, arcybiskup senior archidiecezji Mediolanu, który przesłał nagranie swojego wystąpienia.

ZAPEŁNIAMY PUSTE RAMY

Polska przekazała Federacji Rosyjskiej siedem wniosków restytucyjnych dotyczących dzieł sztuki wywiezionych do ZSRR przez Armię Czerwoną w czasie II wojny światowej. Poinformował o tym wicepremier, minister kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotr Gliński, inaugurując ogólnopolski projekt „Puste Ramy”, przypominający o dziełach sztuki i obiektach zabytkowych zagrabionych zarówno przez Niemców, jak i przez Sowieców. W dwunastu muzeach w całej Polsce zostaną umieszczone specjalne tablice przypominające o polskich stratach wojennych w dziedzinie kultury.

fot. Danuta Malloch, MKiDN

fot. PAP/Mateusz Marek

ŻYCIE JEST PIĘKNE

– Egoista nie nadaje się do małżeństwa – mówił ks. Dominik Chmielewski w homilii podczas Eucharystii wieńczącej XVII Narodowy Marsz dla Życia i Rodziny w kościele św. Krzyża w Warszawie. Kaznodzieja przekonywał, że prawdziwej miłości, bez której niemożliwe jest trwałe małżeństwo, można się uczyć tylko od Chrystusa, pozwalając Mu, by to On sam kochał drugiego człowieka w naszym sercu. XVII Narodowy Marsz dla Życia i Rodziny pod hasłem „I ślubuję Ci” rozpoczął się koncertem Arki Noego na placu Zamkowym

w Warszawie. Po modlitwie „Anioł Pański” w południe małżonkowie mogli odnowić swoje przyrzeczenia, po czym barwny pochód z biało-czerwonymi flagami i balonikami wyruszył Krakowskim Przedmieściem do kościoła św. Krzyża w Warszawie. Niesione były transparenty z hasłami: „Życie jest piękne”, „Wybieram życie” czy „Ojcostwo zaczyna się od poczęcia. Równa odpowiedzialność. Równa prawa”. Podczas marszu zbierane były środki na Dom Samotnej Matki w podwarszawskich Chyliczkach.

DZIECIĘCY SYNOD

Jubileusz stulecia „papieskości” Dzieła Misyjnego Dzieci i otwarty przez Franciszka Synod o synodalności w Kościele stały się okazją do zwołania Misyjnego Synodu Dzieci w kampusie Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Uczestniczyli w nim delegacje dzieci zaangażowanych w ogniska misyjne z 33 diecezji.

S. Roberta Tremarelli AMSS, sekretarz generalna PDMD z Watykanu, podziękowała polskim dzieciom z ognisk PDMD za zaangażowanie w pomoc rówieśnikom na wszystkich kontynentach. – Jesteśmy papiescy – to znaczy, że mamy być takim mostem pomiędzy szkołą, parafią, rodziną a Kościołem na całym

fot. mat. pras. PDMD

świecie – mówiła, zapraszając dzieci do bycia świadkami Chrystusa w swoich środowiskach. Uczestnicy dzielili się w grupach tym, co dla misji już robią w swoich parafiach, i zastanawiali się, jak jeszcze bardziej można ożywić ducha misyjnego w lokalnych wspólnotach Kościoła.

HISTORIA ROKU

Otwarcie Centrum Szyfrów Enigma zorganizowane przez Poznańskie Centrum Dziedzictwa, wystawa „Miasto-Moda-Maszyna” zrealizowana przez Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi i projekt edukacyjny „Baśniowe pogranicze; w krainie legend polskich i słowackich” przygotowany przez Urząd Miasta Rzeszowa – to Wydarzenia

Historyczne Roku 2021. W 15. edycji plebiscytu WHR po raz kolejny przyznano Nagrodę Specjalną Muzeum Historii Polski, którą otrzymał film „Artefakty z szafy. Historia moich przodków zaklęta w przedmioty”, zrealizowany przez Związek Polaków w Kazachstanie w 85. rocznicę deportacji polskich rodzin do tego kraju.

fot. Biuro Prasowe MHP

■ **Festiwal Katolickiej Nauki Społecznej** odbędzie się 27–28 września pod hasłem „Od teorii do praktyki” i zgromadzi przedsiębiorców, ludzi nauki, samorządu i Kościoła. Obok otwartych debat z ekspertami będzie uroczysta Msza święta, wykład inauguracyjny, wręczenie nagrody Bonum et Lucrum (Dobro i Zysk), warsztaty w oparciu o wiedzę poruszaną podczas debat. Rejestracja: www.festiwalkns.pl; patronat „Idziemy”.

■ **Ksiądz naukowiec.** Światowej sławy naukowiec ks. prof. Michał Heller patronuje jednej z pracowni w Pasażu Odkryć w Tarnowie. Odbywać się w niej będą zajęcia astronomiczne. Zaprasza do niej sam patron, który na interaktywnym obrazie wskazuje na niebo. Nową placówkę zachęcającą do nauki przez zabawę odwiedziło podczas dwóch dni otwartych półtora tysiąca osób. W salach przy Rynku 4 jest ponad dwadzieścia interaktywnych ekspozycji.

■ **HiT do oglądania.** Minister edukacji Przemysław Czarnek chce rozwinąć platformę multimedialną z krótkimi filmikami dla młodzieży. MeduM, bo tak się nazywa, ma łączyć w sobie serwis streamingowy (jak Netflix) z medium społecznościowym, jak np. TikTok. Materiały mają wspierać nauczanie nowego przedmiotu historia i teraźniejszość. Scenariusze powinny być zgodne z podstawą programową przedmiotu. W planach jest łącznie produkcja 230 materiałów wideo.

fot. PAP/Piotr Polak

■ **Zawołani po imieniu.** Za spokój duszy śp. Marianny i Wacława Stradowskich, zamordowanych przez Niemców za ukrywanie pięciorga Żydów: małżeństwa z dzieckiem oraz dwóch braci Pasternaków, modlili się mieszkańcy ziemi świętokrzyskiej podczas Mszy świętej w Chmielniku, sprawowanej pod przewodnictwem bp. Jana Piotrowskiego. Uroczystość, na którą przybyło wielu gości, przygotował Instytut Pileckiego. Projekt upamiętnienia nosi nazwę „Zawołani po imieniu”. Łącznie z bohaterami z Chmielnika „Zawołane po imieniu” zostali już 64 osoby.

Jacek Karnowski

Jest szansa

Stało się: Komisja Europejska po raz pierwszy zastosowała w praktyce mechanizm „pieniądze za praworządność”, wprowadzony na szczycie Unii Europejskiej w grudniu 2020 r. Celem pierwszego uderzenia są Węgry, którym zarzuca się złe wykorzystanie funduszy oraz korupcję. Budapeszt ma stracić 65 proc. tego, co mu się należy, czyli ok. 7,5 mld euro. To wartość odpowiadająca ok. 5 proc. węgierskiego PKB, a więc uderzenie potężne, które skutkować może dotkliwą recesją.

Dla Polski to wiadomość niedobra, oznacza bowiem, że Komisja strzela z potężnej broni, która znacząco zwiększa jej władzę, i która sprawia, że fundusze unijne stają się uznaniowe. To także dlatego premier Mateusz Morawiecki zadeklarował, że Polska „z całą mocą” będzie się przeciwstawiała działaniom, które mają „w nieuprawniony sposób pozbawić środków jakiegokolwiek kraje członkowskie, w tym przypadku w szczególności Węgry”. Choć różnimy się fundamentalnie w kwestii podejścia do Rosji, w rozgrywce z Brukselą jesteśmy w jednej drużynie.

Warto zwrócić uwagę, że choć zarzuty wobec Węgier w sferze wykorzystania funduszy unijnych nie są pozbawione pewnych podstaw, to jednak premier Viktor Orbán zapowiedział powołanie specjalnej agencji antykorupcyjnej, która miałaby zmierzyć się z tym problemem. Prowadzone są także rozmowy w innych sprawach, a rząd Fideszu gotowy był do daleko idących ustępstw. Gospodarczo Węgry są w trudnej sytuacji, trudniej

szej niż Polska, i bardzo potrzebują pieniędzy – zarówno tych z Krajowego Planu Odbudowy, jak i tych z głównych transz funduszy. Komisja Europejska nie czekała jednak z werdyktem na efekty negocjacji. Teraz decyzja o zawieszeniu funduszy trafi na po-

siedzenie Rady Europejskiej; w tej sprawie nie będzie jednak obowiązywała jednomyślność, ale wystarczy zwykła większość kwalifikowana.

Uznając, że uderzenie w Węgry to zła wiadomość, warto dostrzec i pewne światło w tunelu. Otóż jak dotąd Komisja Europejska trzyma się przyjętej na unijnym szczycie przed dwoma laty de-

Zasada „pieniądze za praworządność” ma się odnosić do przypadków marnotrawienia pieniędzy, a nie do kwestii światopoglądowo-politycznych.

klaracji, według której budżet Unii „musi być chroniony przeciwko wszelkiego rodzaju nadużyciom finansowym, korupcji, konfliktowi interesów”, a „związek przyczynowy między takimi naruszeniami a ich negatywnymi konsekwencjami dla interesów finansowych Unii będzie musiał być wystarczająco bezpośredni i należyte ustalone”. Mówiąc wprost, zasada „pieniądze za praworządność” ma się odnosić do konkretnych przypadków marnotrawienia pieniędzy, a nie do kwestii światopoglądowo-politycznych.

Wielu komentatorów obawiało się, że Bruksela nie dotrzyma słowa w tej kwestii i zabierze nam pieniądze np. w związku ze sporami dotyczącymi wymiaru sprawiedliwości. Obawy te wciąż mogą

się spełnić, ale na razie to nie nastąpiło. Komisarz Johannes Hahn, odpowiadający za budżet i administrację, stwierdził nawet: „W przypadku Polski nie dostrzeżliśmy wystarczająco bezpośredniego związku między problemami sądownictwa i zagrożeniem dla funduszy UE”. Obecnie więc polskie mechanizmy praworządności nie zagraża. To dobra wiadomość dla naszego kraju.

Główne fundusze unijne stanowią ok. 85 proc. środków, które możemy dostać, i wydają się niezagrażone. Pozostała suma to środki z Krajowego Planu Odbudowy. W tej sprawie wciąż nie ma jasności. Najpierw Polska i Bruksela zawarły kompromis, przyjęliśmy stosowną ustawę, zlikwidowaliśmy Izbę Dyscyplinarną, a podczas wizyty w Warszawie Ursula von der Leyen potwierdziła ważność porozumienia. A później, w wywiadzie prasowym, dorzuciła kolejny, zaporowy warunek, domagając się, by polski sędzia mógł kwestionować status innych sędziów. Oznaczałoby to anarchię, i można było sądzić, że sprawa utknęła w martwym punkcie. Teraz jednak słychać, że Warszawa i Bruksela nadal rozmawiają i szukają rozwiązań, które mogą zadowolić obie strony.

W relacjach z Unią balansujemy na cienkiej linie. Presje są potężne, karty, które mamy w ręku, są nie najmocniejsze i trudne do użycia. Jak to niedawno ujął prof. Zdzisław Krasnodębski: „Jesteśmy w bardzo trudnej sytuacji, a partner jest bardzo silny gospodarczo, dysponuje potężną miękką siłą, nośną ideologią, jest atrakcyjny dla dużej części społeczeństwa. I bezwzględny, jeśli chodzi o własne interesy”. To także partner, który doskonale manipuluje procesami decyzyjnymi i interpretacją reguł. Dlatego w tej grze trzeba zachować zimną krew. Wiele bowiem wskazuje na to, że mimo wszystko możemy wyjść cało z tej wieloletniej batalii. Pewności nie ma, ale szansa jest.

Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci”

Prawa matek

Pod hasłem „Kobiety są też matkami” przebiegała w Rzymie konferencja organizacji ginekologów katolickich Mater-Care International, poświęcona macierzyństwu.

– Naszym celem jest upomnieć się o prawa matek, które są naruszane w krajach rozwiniętych i w krajach rozwijających się w różnym stopniu i z różnego powodu, a także o prawa dzieci do życia – mówił na konferencji prof. Bogdan Chazan, dyrektor medyczny organizacji, która wspiera materialnie kraje afrykańskie. Wybudowała szpital w Kenii. Obecnie realizuje projekty w Ugandzie i Rwandzie.

Przedszkole bez krzyży

Dyrektorka jednego ze szkółki przedmiotów zarządziła zdjęcie krzyży we wszystkich klasach, ponieważ nie życzył ich sobie jeden z rodziców. W sprawie interweniowali miejscowi radni PiS, powołując się na dwa artykuły Konstytucji RP: 48 głoszący, że „Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami”, i 53 o tym, że nie wolno obrażać uczuć religijnych żadnego człowieka. Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu w 2011 r. uznał, że obecność krzyża w publicznej placówce edukacyjnej nie jest złamaniem praw rodziców do wychowania dzieci według ich przekonań ani prawa dziecka do wolności religijnej.

Kradzież inteligencji

Na dziedzińcu Zamku Królewskiego w Warszawie oglądać można wystawę IPN „Zostali na Wschodzie. Polska inteligencja w ZSRS 1945–1991”.

fot. IPN/Albert Zawada

Plakat promujący tegoroczną edycję Festiwalu NNW aż krzyczy...

Przedstawia strach i bezsilność – sytuację, którą Festiwal od czternastu lat prezentuje jako reakcję ludzi na zniewolenie, konflikt, wojnę. Nasze wydarzenie ma bowiem przypominać historię i przestrzegać przed powtarzaniem jej dramatycznych momentów. Wojciech Korkuć stworzył plakat w zeszłym roku, zainspirowany kryzysem migracyjnym na naszej granicy z Białorusią. Wtedy – jesienią 2021 r. – wydawał się nam zbyt niepokojący. Niestety, ostatecznie wpisał się w tragiczny czas wojny na Ukrainie.

Co wyróżnia tegoroczną edycję Festiwalu?

Akcenty ukraińskie: galę rozpoczęcia Festiwalu poprowadzi ukraiń-

fol. commons.wikimedia.org/festiwalnnw – praca własna, CC BY-SA 4.0

mii Andersa, który w poszukiwaniu ojca jako dziesięcioletek przemierzył 6 tys. km z Nowosybirsk do Kermine. W stulecie Gedanii naszą nagrodę tej gdańskiej organizacji sportowej wręczy prezes IPN. Gościć będziemy także Karolinę Maczek-Skilen z Wielkiej Brytanii, wnuczkę gen. Maczka, który urodził się 130 lat temu.

Działalność Festiwalu nie ogranicza się do projekcji filmów...

Kładziemy nacisk również na edukację filmową, bo polska historia zasługuje na dobrą opowieść. Do tego potrzeba nie tylko nośnego tematu, ale i budżetu, a ten dostaną tylko najlepsze scenariusze. Dlatego od trzech lat rozwijamy Akademię Filmową Festiwalu NNW. Twórcy scenariuszy pracują

Festiwal niepokorny

Z **Arkadiuszem Gołębiewskim**, dyrektorem Festiwalu Niepokorni Niezłomni Wyklęci, rozmawia Monika Odrobińska

ska aktorka Oksana Czerkaszyńska, odbędzie się przedpremierowy pokaz ukraińskiego filmu „Snajper” – co ważne, w chwili, gdy wielu tamtejszych filmowców jest na froncie. Obejrzymy też gruzińskiego kandydata do Oscara „Brighton 4th”, amerykańskiego „Niepokonanego” i polskie filmy: „Orzeł. Ostatni patrol”, „Śmierć Żygiełbojma” oraz „Brigitte Bardot Cudowna”. Zapraszamy na sto pokazów filmów prezentujących różne drogi do wolności. W sumie będzie około dwustu wydarzeń: dyskusji z udziałem opozycjonistów, twórców, publicystów, filmowców; koncertów, spektakli oraz wystaw, poświęconych m.in. „wielkiej drodze” armii Andersa, Solidarności Walczącej, internowanym w Gołdapi, dziesiątej rocznicy rozpoczęcia prac na tzw. „Łączce” na Powązkach.

W ciągu czternastu lat Festiwal nabrał międzynarodowego rozmachu. Co o tym świadczy?

Coraz dłuższa lista filmów i gości z zagranicy, skład jury Festiwalu Filmowego NNW. Jego przewodniczącą w międzynarodowym konkursie filmów fabularnych jest w tym roku amerykańska reżyserka Martha Coolidge. Z Los Angeles przyjedzie Marek Proboš – aktor i wykładowca Wydziału Teatralnego Uniwersytetu Kalifornijskiego. W składzie zasiadają też operator i reżyser Adam Sikora czy węgierski reżyser Denes Nagy. Z kolei filmy dokumentalne z USA, Gruzji, Norwe-

gii, Japonii, Wenezueli, Niemiec, Francji, Czech, Węgier, Litwy, Włoch, Iranu czy Estonii oceniać będą filmowcy m.in. z Gruzji, Wenezueli, Chorwacji. O międzynarodowym charakterze Festiwalu niezmiennie świadczy też tematyka filmów, nawiązująca do tego, co dzieje się na świecie zwłaszcza w ostatnich dwudziestu latach.

Nie sposób obejrzeć wszystkich produkcji. Które są szczególnie warte polecenia?

Na pewno trzeba zobaczyć „Mauretańczyka” o przetrzymywaniu w bazie Guantanamo i torturowaniu Irańczyku, którego broni grana przez Jodie Foster prawniczkę, czy „Niepokonanego” – o polskim Żydzie, pięściarzu zmuszanym w KL Auschwitz do walk bokserskich. Z kolei opowiedziana w gruzińskim „Ogrodzie warzywnym w strefie konfliktu” historia ataku Rosji na Gruzję w 2008 r. jawi się niezwykle aktualnie.

Warto obejrzeć także polski dokument „KUL był zawsze w Jego sercu” o mało znanych faktach z czasów pobytu kard. Wyszyńskiego na tej uczelni, japoński dokument opisujący walkę o szacunek dla przodków – Ajnów – czy włoską produkcję o największym procesie mafii.

Do kogo trafią tegoroczne Drzwi do Wolności?

Odbierze je m.in. kapitan Krzysztof Flizak z USA – najmłodszy żołnierz ar-

nad nimi pod okiem zawodowców, m.in. Macieja Pieprzycy, Wojciecha Tomczyka, Macieja Drygasa czy Lecha Majewskiego. Ostatecznie jeden–dwa zwycięskie projekty przechodzą do fazy próby czytanej przed potencjalnymi producentami i dystrybutorami. W ten sposób do Teatru Telewizji przebił się np. dokument „Głowa Witaszka”.

Z kolei wyrosła z projektu „Młodzi dla Historii” Młodzieżowa Akademia Filmowa NNW to warsztaty, na których doświadczeni filmowcy wdrażają uczniów w tajniki przygotowania profesjonalnego filmu przy użyciu sprzętu multimedialnego, smartfona, tabletu czy aparatu fotograficznego. Autorzy najciekawszych projektów są nagradzani na uroczystej gali. Czekam, aż twórczość kolejnych adeptów obydwu Akademii będziemy podziwiać podczas kolejnych festiwalowych odsłon, a tymczasem zapraszam do Gdyni na czternastą edycję święta kina opowiadającego o drogach do wolności.

XIV Międzynarodowy Festiwal Filmowy NNW odbędzie się w dniach od 28 września do 1 października w Gdyni – Gdyńskim Centrum Filmowym, na placu Grunwaldzkim, w Muzeum Marynarki Wojennej i Klubie Riwier. Wstęp na wszystkie wydarzenia jest wolny. Więcej: www.festiwalnnw.pl.

Wojciech Świątkiewicz

Trzydniowa podróż papieża Franciszka do Kazachstanu odbyła się w dniach 13–15 września. Jej najważniejszymi wydarzeniami były udział Ojca Świętego w kongresie przywódców religijnych oraz papieska Msza na placu Expo w Nur-Sułtanie.

nie. „Przybywam tutaj podczas szalonej i tragicznej wojny, która wynika z inwazji na Ukrainę, i podczas gdy inne starcia i groźby konfliktów zagrażają naszym czasom. Przybywam, aby nagłośnić wołanie tak wielu osób, które błagają o pokój, będący konieczną drogą rozwoju dla naszego zglobalizowanego świata”.

SPOTKANIE MIĘDZYRELIGIJNE

Tegoroczny VII Kongres Zwierzchników Światowych i Tradycyjnych Religii zgromadził 100 delegacji z 50 krajów. Przebiegał pod hasłem „Rola zwierzchników światowych i tradycyjnych religii w duchowym i społecznym rozwoju ludzkości w okresie popandemicznym”.

Otwierając spotkanie, papież Franciszek wskazał, że świat oczekuje od nas autentycznej religijności i braterskiej przyjaźni. „Nigdy nie usprawiedliwiamy przemocy. Nie pozwólmy, aby sacrum było instrumental-

Nigdy nie usprawiedliwiamy przemocy.

Uczestniczący w spotkaniu abp Stanisław Gądecki powiedział po jego zakończeniu, że było to ważne wydarzenie o wymiarze ogólnoswiatowym, które przebiegało w serdecznym i przyjaznym klimacie.

TRUDNY DIALOG

Choć do Kazachstanu nie przyjechał patriarcha moskiewski Cyryl, jego przesłanie na kongresie odczytał metropolita wołokołamski Antoni, który jest jednocześnie szefem Wydziału Zewnętrznych Kontaktów Kościelnych Patriarchatu Moskiewskiego. Nie bez zdziwienia zapewne obecni mogli usłyszeć jego ubolewanie, jakoby „przeinaczone były wydarzenia historyczne”, a od osoby, która popiera wojnę Rosji przeciwko Ukrainie, niełatwo chyba było przyjąć jako szczere wezwanie do „zachowania jasnego umysłu i spokoju duszy” oraz gotowość do dialogu międzyreligijnego. Sam metropolita An-

Pielgrzym pokoju i jedności

Zaraz po przylocie, podczas kurtuazyjnego spotkania z prezydentem Kasymem-Żomart Tokajewem, papież powiedział, że przybywa jako pielgrzym, poszukujący pokoju i jedności. Przypomnił pielgrzymkę św. Jana Pawła II, który nazwał Kazachstan „krajem męczenników i wierzących, deportowanych i bohaterów, krajem intelektualistów i artystów”. Podkreślił konieczność więzi z dziejami i tradycją narodową oraz znaczenie pamięci o przeżytych cierpieniach dla budowania przyszłości. Franciszek wskazał na rolę Kazachstanu jako pomostu między Europą a Azją oraz między Wschodem i Zachodem. Papież wypowiedział się też, jak rozumie świecki charakter państwa: „Zdrowa świeckość, która uznaje cenną i niezastąpioną rolę religii i przeciwdziała niszczącemu ją ekstremizmowi, jest podstawowym warunkiem sprawiedliwego traktowania każdego obywatela, a także wspierania poczucia przynależności do kraju przez wszystkie obecne w nim elementy etniczne, językowe, kulturowe i religijne. Religie bowiem, które odgrywają niezastąpioną rolę w poszukiwaniu i dawaniu świadectwa o Absolutie, potrzebują wolności, aby mogły się wyrażać”.

Już wtedy po raz pierwszy (później wróci do tematu) wspomniął o trwającej woj-

zowane przez to, co jest profanum. Niech sacrum nie będzie podporządkowane władzy i niech władza nie podpira się sacrum”. Wezwał też do inwestowania w edukację, a nie w zbrojenia.

„Jesteśmy przekonani, że rozpętanie jakiegokolwiek konfliktu zbrojnego, tworzącego ogniska napięć i konfrontacji, powoduje reakcje łańcuchowe, które osłabiają stosunki międzynarodowe. Uważamy, że ekstremizm, radykalizm, terroryzm i wszelkie inne formy przemocy i wojen, bez względu na ich cele, nie mają nic wspólnego z prawdziwą religią i muszą zostać odrzucone w najostrzejszych słowach. Stanowczo apelujemy do rządów krajowych i upoważnionych organizacji międzynarodowych o udzielenie wszechstronnej pomocy wszystkim grupom religijnym i wspólnotom etnicznym, które w wyniku wojen i konfliktów zbrojnych padły ofiarą łamania praw i przemocy ze strony ekstremistów i terrorystów. Wzywamy światowych przywódców do porzucenia wszelkiej agresywnej i destrukcyjnej retoryki, która prowadzi do destabilizacji świata, oraz do zaprzestania konfliktów i rozlewu krwi we wszystkich zakątkach naszego świata” – napisali w deklaracji końcowej uczestnicy kongresu.

toni, obok oczywistości, że „tylko wiara może uratować ludzkość przed chaosem i anarchią”, komentując słowa swego szefa, powtarzał stwierdzenia o „manipulowaniu informacjami”, mówił o „łatwym stworzeniu obrazu wroga” i podżeganiu do nienawiści. Przedstawiciel patriarchatu popierającego zbrodnicze działania Rosji przypomniawszy słowa: „Kochaj bliźniego swego jak siebie samego”. Komentując fakt, że metropolita Antoni otrzymał podczas konferencji medal „Za zasługi dla dialogu”, uczestniczący w spotkaniu abp Stanisław Gądecki, przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski, stwierdził, że wywołało to pewną konsternację, choć obecni „klaskali, jakby się nic nie stało”. – Niestety, abp Antoni i nikt w oficjalnych wystąpieniach nie wspomniawszy o wojnie w Ukrainie. Jedyne papież mówił o wojnie – powiedział abp Gądecki.

Na kongresie przemawiał też kard. Kurt Koch, prefekt Dykasterii ds. Popierania Jedności Chrześcijaństwa, który stwierdził, że mimo wszystkich trudności nie wolno rezygnować z dialogu Watykanu z Patriarchatem Moskiewskim, „gdyż w przeciwnym razie nie będzie już możliwości, aby rozmawiać i szukać rozwiązań w tej trudnej, zawiłej sytuacji”.

Papież wśród uczestników międzyreligijnej konferencji

fot. PAP/EPA/Alessandro Di Meco

Papież Franciszek spotkał się z metropolitą Antonim, ale żadna ze stron nie poinformowała o treści odbytej rozmowy.

PRZESŁANIE DO KATOLIKÓW

Dla kazaskich katolików najważniejsze było spotkanie z następcą św. Piotra podczas Mszy świętej sprawowanej w święto Podwyższenia Krzyża Świętego na placu Expo w Nur-Sultanie, która zgromadziła 10 tysięcy osób. Na Mszy obecni byli wierni także z Tadżykistanu, Turkmenistanu, Kirgistanu, Uzbekistanu, a nawet z Mongolii i Rosji. W koncelebrze uczestniczyli też biskupi z innych krajów, wśród nich abp Stanisław Gądecki, przewodniczący episkopatu Polski.

W homilii papież, nawiązując do przypadającego tego dnia święta, powiedział: „Z Krzyża Chrystusa uczymy się miłości, a nie nienawiści; uczymy się współczucia, a nie obojętności; uczymy się przebaczenia, a nie zemsty. Rozpostarte ramiona Jezusa to uścisk czułości, z jakim Bóg chce przyjąć nasze życie. I ukazują nam braterstwo, do którego jesteśmy powołani, aby żyć między sobą. Wskazują nam one drogę, drogę chrześcijańską: nie drogę narzucania i przymusu, władzy i znaczenia, nigdy drogę, która wymierza krzyż Chrystusa przeciwko innym braciom

i siostrą, za których On oddał swoje życie! Droga Jezusa jest inną, jest drogą zbawienia: jest to droga miłości pokornej, bezinteresownej i powszechnej, bez «jeśli» czy «ale»”.

Na zakończenie papież podkreślił, że bycie chrześcijanami oznacza życie bez truzyny: „nie kłamanie się nawzajem, nie szemranie, nie oskarżanie, nie plotkowanie, nie szerzenie złych uczynków, nie zanieczyszczanie świata grzechem i nieufnością, która pochodzi od Złego”. Papież wspominał narodowe sanktuarium maryjne w Oziornoje. I tym razem nawiązał do wojny „na szczególnie umiłowanej Ukrainie”. „Nie przyzwyczajamy się do wojny, nie ulegamy jej nieuchronności. Przyjdźmy z pomocą tym, którzy cierpią, i nalegajmy, aby naprawdę usiłowano osiągnąć pokój. Co jeszcze musi się wydarzyć, ile osób musi umrzeć, zanim konfrontacje ustąpią miejsca dialogowi dla dobra ludzi, narodów i ludzkości? Jedynym wyjściem jest pokój, a jedyną drogą do niego jest dialog” – mówił papież. Ojcu Świętemu dziękował pochodzący z Polski, od 32 lat przebywający w Kazachstanie abp Tomasz Peta, metropolita Nur-Sultanu.

Jedynym wyjściem jest pokój, a jedyną drogą do niego jest dialog.

W ostatnim dniu wizyty papież spotkał się z jezuitami, a następnie z pozostałym duchowieństwem w katedrze Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Podczas tego ostatniego spotkania poświęcił obraz Matki Bożej Wielkiego Stepu, który znajdzie się na stałe w sanktuarium w Oziornoje, gdzie

Maryja jest czczona jako Królowa Pokoju. Franciszek zaznaczył, że katolicy powinni być mężczyznami i kobietami komunii i pokoju, którzy sięją dobro, gdziekolwiek są. Przypomniał wielkich świadków wiary Kazachstanu: błogosławionego ks. Władysława Bukowińskiego oraz błogosławionych greckokatolickich: bp. Nikitę Budę, ks. Aleksego Zaryckiego, a także Gertrudę Detzel, której proces beatyfikacyjny jest obecnie otwarty.

Warto dodać, że Stolica Apostolska z zadowoleniem przyjęła podpisane w czasie papieskiej wizyty porozumienie z Kazachstanem, ułatwiające przyzwanie przez to państwo wiz i zezwoleń na pobyt duchownym z zagranicy zaangażowanym w duszpasterstwo w tym kraju.

Piotr Kościński

To prawdziwy ogrom cierpień: miliony ludzi, którzy musieli porzucić swoje domy i tułają się po wszystkich kontynentach. Uchodźcy są dziś jednym z największych problemów świata, a od ponad roku także Polski.

Według danych urzędu Wysokiego Komisarza ONZ ds. Uchodźców (ang. United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR) na całym świecie jest ich 27,1 miliona – czyli tyle, ilu obywateli ma Madagaskar, Wenezuela czy Nepal. Dodatkowo 53,2 miliona ludzi co prawda pozostało w swych krajach, ale musiało opuścić domy – tyle, ilu żyje w Korei Południowej lub Kenii. 4,6 miliona prosi o azyl – a więc tak, jakby uczynili to wszyscy Irlandczycy lub Nowozelandczycy.

DLACZEGO UCIEKAJĄ

Znamy to z opowieści rodziców, dziadków czy pradziadków, znamy też z filmów. Wrzesień 1939 r.: w miarę przesuwania się frontu na wschód drogi zapelniały się ludźmi uciekającymi ze swych domów. Niemcy mieli „zwyczaj” palenia wiosek stojących im na drodze; mieszkańcy wsi

w panice uciekali, zabierając swój dobytek – i szli, niosąc walizki i tobołki, czasem ciągnąc jakiś wózek, rzadziej jadąc wozem konnym czy samochodem. Drogi zapchane były tak, że wojsko miało problemy z prze-mieszczaniem się.

Dziś na domy spadają bomby i rakiety. Jak pokazuje wojna na Ukrainie, ich celem może być miasto położone kilkaset, a nawet ponad tysiąc kilometrów od linii frontu. Rakiety trafiają mniej lub bardziej dokładnie; czasem w koszary pełne wojska, a czasem w osiedle mieszkaniowe, szkołę lub szpital... I właśnie dlatego ludzie uciekają nie tylko z terenów przyfrontowych, ale też z miejsc, w pobliżu których wybuchła bomba.

Jak określa UNHCR, uchodźcą to ktoś, kto został zmuszony do opuszczenia swojego kraju z powodu prześladowań, wojny lub przemocy. Uchodźcą może

**Według ONZ
na całym świecie
jest 27,1 miliona
uchodźców.**

Dramat uchodźców

Obozowisko uchodźców syryjskich w Libanie

mieć uzasadnione obawy przed prześladowaniem z powodu rasy, religii, narodowości, poglądów politycznych lub przynależności do określonej grupy społecznej. Najprawdopodobniej nie może wrócić do domu lub boi się to uczynić.

Powodów, dla których w świecie jest tyle uciekinierów z własnych domów, jest co najmniej kilka. Na pierwszym miejscu będzie to oczywiście konflikt zbrojny, w tym również wojna domowa. W ostatnim roku najwięcej uchodźców opuściło Ukrainę, a przecież wojna trwa tam stosunkowo niedługo. W Syrii konflikt wewnętrzny rozpoczął się w 2011 r. i stamtąd również uciekło kilka milionów ludzi.

Drugą, dramatyczną przyczyną bywają prześladowania – religijne, narodowe, społeczne czy rasowe. Chrześcijanie są ofiarami przemocy w wielu krajach, zwłaszcza – nękani przez islamistów – w Afryce Centralnej. Ale w Mjanmie (Birma) to muzułmanów prześladowają łagodni, wydawałoby się, buddyści, a wyznawcy hinduizmu są niemile widziani w Pakistanie.

Kolejnym powodem jest głód. Dotyczy to zwłaszcza najbiedniejszych krajów świata, tych w Afryce. A zmiany klimatu prowadzą do suszy, która przyczynia się do szerzenia się głodu. Ludzie uciekają z własnych krajów, by szukać jedzenia. Wkrótce mogą to robić ze względu na narastający brak wody. Zmierzają tam,

gdzie jest lepiej – lub wydaje się im, że jest lepiej. Tym z Afryki czy Azji najatrakcyjniejsza wydaje się Europa. A tym z Ameryki Łacińskiej – Ameryka Północna.

UCIEKINIERZY Z UKRAINY

Według danych polskiej Straży Granicznej od początku rosyjskiej inwazji przybyło do naszego kraju 6,3 miliona obywateli Ukrainy – a wyjechało na Ukrainę 4,5 miliona. To oznacza, że aktualnie w Polsce przybywa 1,8 miliona uchodźców z tego kraju. Ukrainę od 24 lutego br. opuściło już ponad 12,3 miliona osób. Na terenie Europy przebywa obecnie ponad 7,1 miliona uchodźców z Ukrainy.

Przez bardzo wiele lat Polska nie miała problemów z uchodźcami i w ogóle z migrantami. Latem 2021 r. na naszej granicy z Białorusią zaczęły się pojawiać setki ludzi, przede wszystkim z Bliskiego Wschodu. W zdecydowanej większości nie byli to uchodźcy, ale migranci ekonomiczni – jednak z upływem czasu zaczęli się pojawiać np. uciekinierzy z Afganistanu. Zostali oszukani przez reżim Aleksandra Łukaszenki, który obiecywał im łatwą (choć dość kosztowną) drogę do Europy. Efekty znamy: ludzie błąkający się po lasach, pojawiający się niespodziewanie w podlaskich wsiach, dramatyczne zamieszanie na naszym pograniczu.

A potem doszło do rosyjskiej agresji na Ukrainę. Do naszego kraju natychmiast zaczęli docierać uchodźcy – głównie kobiety i dzieci. I niespecjalnie byliśmy na to przygotowani. W 2014 r. spodziewano się napływu Ukraińców w związku z zajęciem przez Rosję Krymu i walkami w Donbasie i wówczas poczynione zostały pewne przygotowania (m.in. wytypowano ośrodki wczasowe na Podkarpaciu do przyjęcia uchodźców), ale tym razem podobnych działań nie podjęto.

Teraz najbardziej gotowe okazało się polskie społeczeństwo i stała się rzecz niezwykle na skalę światową: z początku to wolontariusze witali przybyszów z wschodniej granicy i pomagali im, a wszyscy oni co prawda trafiali do jakichś tymczasowych miejsc pobytu – hal sportowych czy dworcowych – ale potem byli przyjmowani przez polskie rodziny. Nie oznacza to oczywiście, że państwo nie pomagało, bo błyskawicznie tworzone rozwiązania prawne i finansowe, by uchodźcy mogli u nas żyć – ale w innych krajach bywają tworzone ogromne ośrodki dla uchodźców, z namiotami lub pro-

wizorycznymi barakami. U nas okazały się po prostu niepotrzebne.

Oczywiście, im dłużej trwa wojna, tym sprawa jest trudniejsza. Ale też jest wielowymiarowa, bo znaczna część przybyłych do nas Ukraińców już pracuje, więc coraz więcej z nich nie musi być utrzymywanych przez swych gospodarzy.

KTO UCIEKA, KTO PRZYJMUJE

Przybysze z Ukrainy dotarli i gdzie indziej: na Słowację, na Węgry i do Rumunii, a także dalej – łącznie z Kanadą czy USA. Ale w skali świata mamy do czynienia z ogromem problemów.

Oto kraje, w których dzieje się źle. O Syrii była już mowa, ale jest jeszcze co najmniej kilka krajów, z których ludzie po prostu uciekają.

Jednym z nich jest Afganistan, z którego wyjechało kilka milionów ludzi. Większość trafiła do Pakistanu i Iranu.

Południowy Sudan, kraj istniejący od niedawna i zarazem jeden z najbiedniejszych na świecie, był wstrząsany wojną domową (rozpoczętą jeszcze przed podziałem Sudanu). Opuściło go ponad milion mieszkańców, przede wszystkim udających się do Ugandy. Mjanma i starcia sił rządowych z mniejszością islamską (Rohingjowie) to źródło uchodźców trafiających do sąsiednich państw, w tym do Bangladeszu – jest ich tam ponad 700 tysięcy. Ogromna liczba Wenezuelczyków (szacuje się ją na 6 milionów) opuściła domy w związku z dramatycznym kryzysem gospodarczym, a w sąsiedniej Kolumbii trwający od dziesięcioleci konflikt zbrojny spowodował, że podobna liczba obywateli tego państwa też zmuszona była wyjechać.

I dokąd oni trafili? Pod koniec 2021 r. Turcja gościła u siebie około 3,8 miliona ludzi, zwłaszcza Syryjczyków i innych mieszkańców Bliskiego Wschodu. Uganda, nie będąca wcale krajem bogatym, przyjęła 1,5 miliona, gdy Pakistan nieco mniej, a Niemcy 1,3 miliona. Sudan gościł ponad 1 milion ludzi. Ale sytuacja zmienia się nieustannie i teraz to Polska „awansowała” na wysoką pozycję. Mamy przecież na swoim terytorium blisko 2 miliony przybyszów uciekających przed rosyjską inwazją.

Niestety, wydawałoby się, że w dzisiejszych czasach wojny staną się rzadkością – ale tak wcale nie jest. Eksperti ONZ obiecywali rychłe uporanie się z problemem głodu w świecie – tymczasem sytuacja wcale się nie poprawia. Przeciwnie,

może być jeszcze gorzej. Udowodniła to wojna na Ukrainie. Kraj ten, jak również Rosja, był głównym dostawcą zboża m.in. do biednych krajów Afryki. Zamknięcie przez Rosjan Morza Czarnego dramatycznie utrudniło jego przewóz – i co prawda blokada została częściowo zniesiona, ale nie do końca. Wojna oznacza wstrząs nie tylko dla prowadzących ją krajów, ale i dla sąsiadów, a nawet państw bardzo odległych...

KTO POMAGA

W tej sytuacji niezbędna jest pomoc – i to ogromna, bo dotyczy milionów ludzi. Instytucją do tego przeznaczoną jest Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców, ustanowiony w 1949 r. Jego budżet na 2022 r. wynosi aż 10,5 miliarda dolarów. Najwięcej środków przeznacza na Bliski Wschód i Afrykę; Azja i kraje Pacyfiku otrzymać mają 10 proc., Europa – 17 proc, a Ameryka Północna i Południowa – 7 proc.

Oto przykład, co robi UNHCR dla uchodźców na Ukrainie i z Ukrainy (ze strony tej instytucji): „Na Ukrainie UNHCR udziela pomocy gotówkowej w nagłych wypadkach, a także dostarcza podstawowe artykuły niezbędne do przetrwania, takie jak koce, maty do spania i tymczasowe schronienia – a kolejne dostawy są w drodze. Posiadamy również wyspecjalizowane służby ochrony powołane do identyfikacji osób potrzebujących szczególnej pomocy, takich jak dzieci podróżujące samotnie i osoby niepełnosprawne. W krajach sąsiednich UNHCR wysyła ekspertów ds. sytuacji kryzysowych i zapasy niezbędnych materiałów, takich jak koce termiczne i maty do spania, do dystrybucji wśród uchodźców”.

Wyspecjalizowaną agendą ONZ jest też UNRWA – Agencja Narodów Zjednoczonych ds. Pomocy Uchodźcom Palestyńskim na Bliskim Wschodzie (ang. United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East). Też funkcjonuje od 1949 r., powstała po pierwszej wojnie izraelsko-arabskiej. Pomaga w 59 obozach dla uchodźców.

Są też aktywne takie organizacje, jak kościelna Caritas, Pomoc Kościołowi w Potrzebie czy też działająca w Wielkiej Brytanii organizacja CAFOD, Katolicka Agencja Rozwoju Międzynarodowego. Liczą one na to, że ci, którzy – choć mają własne problemy – są w lepszej sytuacji od milionów błąkających się po świecie uchodźców, pomogą, dadzą jakiś datek czy zaangażują się w wolontariat. Bo bez tego będzie jeszcze gorzej.

Papieski wysłannik w Ukrainie

Specjalny wysłannik Ojca Świętego kard. Konrad Krajewski już po raz czwarty odwiedził Ukrainę, by tym, którzy najbardziej cierpią z powodu wojny, przekazać błogosławieństwo i duchowe wsparcie Ojca Świętego. – To podróż czysto ewangeliczna, by powiedzieć o miłości Ojca Świętego do Ukrainy, by być po prostu z tymi ludźmi udręczonymi i dodawać im nadziei, by wiedzieli, że choć dzieli nas od Watykanu tak wiele kilometrów, to Ojciec Święty sercem jest z Ukraincami – powiedział papieski wysłannik w Odessie.

W sanktuarium Matki Bożej Łatyczowskiej w środkowej części Ukrainy spotkał się z biskupami obrządku łacińskiego Ukrainy, z którymi też odprawił Mszę świętą. Odwiedził ośrodki duszpasterskie i parafie w Winnicy, Hajsynie, Humaniu, Odessie i Zaporozu, gdzie spotkał się z biskupami grekokatolickimi oraz wspólnotami zakonnymi. To ostatnie

miasto znajduje się zaledwie 20 km od linii frontu.

– Cały czas są w Zaporozu Rosjanie, ale także ludzie, którzy pozostali na miejscu i którzy z różnych przyczyn nie wyjechali. Jest ok. 4 tys. ludzi. Pojechaliśmy do nich. Oni wiedzą, w jakich punktach się gromadzić. Tam podjeżdżaliśmy z wielkimi problemami. Trudno przedostać się do strefy wojennej, ponieważ tam nie ma żadnych praw, nie ma tam żadnego kodeksu. Po prostu Rosjanie strzelają do wszystkiego, co się rusza. Przestrzegano i pouczono nas, żeby tylko pozostawić jedzenie i szybko uciekać, żeby również nie narażać tych ludzi, bo wszędzie, gdzie ludzie się gromadzą, Rosjanie od razu strzelają i tak też było niestety, że w jednym miejscu między blokami nagle spadły rakiety. Dobrze, że był z nami żołnierz, który powiedział, gdzie uciekać, bo pierwszy raz nie wiedziałem, w którą stronę uciekać – powiedział kard. Krajewski./ws

Marek Jurek

Uciszanie Polaków

Jarosław Kaczyński parokrotnie spokojnie i z humorem skrytykował ideologię gender, w sytuacji, gdy coraz częściej postuluje się, by szkoły zachęcały dzieci do kwestionowania własnej tożsamości płciowej. Nawiasem mówiąc, wsparcia dla tej tendencji dostarcza genderowa konwencja stambulska, z jej słynnymi dyspozycjami „wykorzenienia tradycji” (art. 12) i uczenia w szkołach „niestereotypowych ról” płciowych (art. 14).

Od żartów więc ważniejsze jest po prostu niezwłoczne wypowiadanie tej konwencji.

Obrona wychowania (czy w ogóle ustawodawstwa, które jest jego podstawą) to naturalny obowiązek każdego człowieka, poczuwającego się do jakiegokolwiek odpowiedzialności społecznej. Warto w tym kontekście przypomnieć konstytucyjny obowiązek „ochrony dziecka” przed „demoralizacją”, czego „każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej” (art. 72 Konstytucji RP).

Przypominam te dyspozycje Konstytucji również dlatego, że wielu Polaków (nawet zainteresowanych sprawą) nie uświadamia sobie, jak mocnym konstytucyjnym instrumentem obrony wychowania dysponują. Ale przede wszystkim przywołuję je tu, by uświadomić, że jak szerokim atakiem na porządek konstytucyjny mamy do czynienia. To nie jest tylko niedawne wystąpienie Donalda Tuska przeciw prawu do życia. Tamta deklaracja jest jedynie spektakularnym przykładem kampa-

nii o wiele szerszej. Technika tej kampanii polega na moralnym dezawuowaniu (jako „ataku na osoby”) każdej krytyki gender, więc również każdej osoby, która skorzysta z art. 72. Określenia „każdej” nie używam tu retorycznie; wystarczy przypomnieć procesy przeciw warszaw-

skiemu Stowarzyszeniu Rodzin Wielodzietnych, o których tutaj pisałem.

W ten sposób promotorzy demoralizacji odwracają uwagę od swego projektu całkowitej zmiany społecznej. Pozwala to na ignorowanie każdego, nawet najbardziej umotywowanego, argumentu przeciw rewindykacjom genderowym i homoseksualnym.

A także na odmawianie prawa do mobilizowania opinii publicznej (no bo to największy „atak na osoby”).

Krótko mówiąc: społeczeństwo ma milczeć, po prostu.

I taką funkcję ma reakcja środowisk lewicowo-liberalnych na wypowiedzi Jarosława Kaczyńskiego. O tyle absurdalna, że przedstawianie ich jako „ataku na osoby” nie znajduje żadnego potwierdzenia w jakichkolwiek wypowiedziach (czy w ogóle postawie) Kaczyńskiego z czasów, gdy sprawy problemów z tożsamością płciową były naprawdę sprawą osób, a nie propagandy i inżynierii społecznej. Cynizm tej linii propagandowej przejawia się najbardziej w tym, że nie polemizuje z poglądami, nie broni jakichś postulatów, ale kieruje się oskarżeniami przeciw konkretnej osobie właśnie. I, na koniec, żeby wiadome było”: z Jarosławem Kaczyńskim wielokrotnie polemizowałem i polemizuję, na przykład w sprawie utrzymywania w mocy genderowej konwencji stambulskiej. Piszę natomiast o atakach na niego, bo w istocie mają one uciszyć całe społeczeństwo.

REKLAMA

**SZKOŁA ŚPIEWU
LITURGICZNEGO**

Rusza kolejna edycja!

Zapraszamy na zajęcia z teologii liturgii, chorału gregoriańskiego i pieśni tradycyjnych, a także kształcenia słuchu, emisji głosu, doboru repertuaru czy umiejętności dyrygowania scholą.

www.spiew.dominikanie.pl

Zdolność do współpracy

ks. Stefan Moszoro-Dąbrowski

Każdy z was, młodzi przyjaciele, znajduje też w życiu jakieś swoje „Westerplatte”. Jakiś wymiar zadań, które musi podjąć i wypełnić. (...) Wreszcie – jakiś porządek prawd i wartości, które trzeba „utrzymać” i „obronić”.

Jan Paweł II

Z „naszą klasą” kojarzymy niegdyś popularny portal i być może piosenkę Jacka Kaczmarskiego. Przypominamy sobie grupę rówieśników z okresu dojrzewania i doświadczenia, czasami może bolesne, że ludzie na tym świecie są bardzo różni. W tym czasie zwykle zawierane są najgłębsze przyjaźnie. Wtedy też zaczyna się okres uczenia się współpracy z innymi. Zdobywania umiejętności, którą można niestety stracić lub wciąż ją rozwijać.

Chociaż istnieją osoby o wysokiej wydajności, które wolą pracować w pojedynkę, dziś dla osiągnięcia wielkich celów nie ma innej drogi, jak długoterminowa praca w zespole. W badaniach prowadzonych przez Google zdefiniowano pięć filarów dobrego zespołu. Każdy punkt można zamknąć w pytaniu.

1. Bezpieczeństwo psychologiczne: Czy wszyscy uczestnicy bez obaw mogą wyrażać swoje pomysły? Atmosfera zaufania pozwala na dopływ świeżych pomysłów, tworzenia prawdziwej kolegierności etc.

Dobry zespół tworzą ludzie, którzy dążą do rozwiązywania konfliktów, a nie do ich wszczynania.

2. Współzależność: Czy dąży się do tego, że każdy uczestnik osiągnie cenne cele w terminie? Jeśli członkowie są od siebie zależni, efektywność jest bardziej prawdopodobna. Nikt nie będzie chciał po drodze porzucić kolegi.

3. Struktura i jasność: Czy cele, role i plany realizacji są jasne, nie pozostawiają luźnych wątków? Jasne, określone zadania, również w niespodziewanych sytuacjach.

4. Sens zadania: Czy uczestnicy grupy odnajdują głębszy sens w tym, co robią? Istnieje wiele różnych szlachetnych motywów, takich jak zbieranie pieniędzy na dobre cele lub z altruizmu, chęć pozostawienia po sobie lepszego świata, wzrastanie jako ludzie i jako profesjonalści itp.

5. Wpływ każdego zadania na całość: Czy uczestnicy mają poczucie, że praca, którą wykonują, ma fundamentalne znaczenie w zespole? Im większy przewidywalny wpływ tego, co się robi, tym skuteczniej grupa będzie działać.

Badania Google wykazały też, że najzdolniejsi ludzie to nie ci, którzy osiągalni najlepsze wyniki, ale ci, którzy umieli być uważni na innych, którzy byli bardziej wrażliwi społecznie. Niezależnie od nabytego charakteru czy odziedziczonego temperamentu zawsze jest czas, by nauczyć się być uprzejmym i ugodowym. Dobry zespół tworzą ludzie, którzy dążą do rozwiązywania konfliktów, a nie do ich wszczynania.

Te zasady mają też zastosowanie w różnych inicjatywach apostołskich. Od samego początku Jezus tworzył „zespół apostołów” i zwracał uwagę na współudział: „tu bowiem okazuje się prawdziwym powiedzenie: Jeden sieje, a drugi zbiera” (J 4, 37).

Autor jest duchownym Pralatury Opus Dei w Warszawie

Zaczynaj z wizją końca

Anna Wardak

Jeśli nie wiesz, dokąd chcesz dojść, na pewno dojdiesz zupełnie gdzie indziej – ta dowcipna maksyma wielu osobom być może wcale nie wyda się zabawna. Są ludzie, którzy pewnego dnia z zalem stwierdzają, że ich życie nie wygląda tak, jak wyobrażali je sobie na początku, że utknęli w jakimś martwym punkcie albo nie wiadomo kiedy zabrnęli w dziwne układy, z których nie można się już wypłatać, albo sytuacje, z których nie ma dobrego wyjścia.

Rzecz jasna, czasem winne są tu nasze niedojrzałe wizje, które w młodszej naiwności snujemy na progu

małżeństwa. Na zdjęciu ślubnym z jednego z kościołów nad głowami nowożeńców wiadać napis: „Ojcie, wybacz im, bo nie wiedzą, co czynią”. To prawda, ale nieraz nawet dobrze rozpoczęta wędrówka niespodziewanie kończy się „zupełnie gdzie indziej”.

Dlaczego tak jest? S. Covey, autor bestsellerów m.in. o tematyce rodzinnej, porównuje życie w rodzinie do lotu samolotem. Okazuje się, że podczas lotu przez większość czasu z różnych przyczyn samolot znajduje się poza trasą. Przeważnie w końcu dociera jednak szczęśliwie do celu. Dzieje się tak dlatego, że startując, pilot doskonale wie, dokąd ma dolecieć.

Covey twierdzi, że jednym z fundamentalnych warunków sukcesu jest zaczynać z wizją końca, czyli mieć jasny obraz celu. Dokąd zmierzamy jako małżonkowie? Jakimi

dorosłymi będą nasze dzieci? Jednym słowem: na którym lotnisku chcemy wylądować? Pilot ma też narzędzia pokładowe, a lecąc, konsultuje się z wieżami mijanych lotnisk, dzięki czemu nawet

Jeśli mamy jasny cel i pamiętamy, że nasze domowe zasady mają nas do niego prowadzić, to łatwiej nam będzie powracać na właściwy szlak.

w złych warunkach może korygować kurs i wracać na właściwy tor lotu.

W życiu rodzinnym też często czujemy, że wjeżdżając z różnych kierunków wiatry wciąż próbują zepchnąć nas z wyznaczonej trasy. Nieraz coś sobie postanawiamy, wprowadzamy jakąś zasadę albo zwyczaj, np. stałe pory posiłków, wspólną wieczorną modlitwę czy rodzinne omawianie Ewangelii przed niedzielą Mszą świę-

tą. Są to przykłady owych „narzędzi pokładowych”, konkretnych działań służących realizacji całościowej wizji naszego życia. Rzecz jasna wkrótce wydarzy się coś, co sprawi, że porzucimy nasze dobre postanowienie. Ale jeśli mamy jasny cel i pamiętamy, że nasze domowe zasady i zwyczaje mają nas do niego prowadzić, to łatwiej nam będzie powracać na właściwy szlak. Do tego „wieże kontrolne” pomagające stale korygować kurs: zdrowe środowisko innych rodzin, dobre książki, kierownictwo duchowe, rekolekcje, regularna spowiedź i modlitwa osobista, rachunek sumienia. Inaczej przez całe lata może nie wydarzyć się nic spektakularnego, po prostu dzień po dniu będziemy tylko odrobinę zbaczać z trasy, nigdy tego nie korygując, aż pewnego dnia ockniemy się w miejscu, do którego nigdy nie chcieliśmy dojść.

Autorka jest doradcą rodzinnym, moderatorką Akademii Familijnej, mamą dziesięciorga dzieci

Małżeństwo na odległość

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Mój mąż już dwa lata pracuje na Zachodzie. Mieszka tam razem z innymi osobami ze swojej rodziny i znajomymi, więc wiem, że mnie nie zdradza. Mimo że dzięki samolotom odwiedza mnie praktycznie co miesiąc, jest to dla mnie niezmiernie trudne. Staram się być silna psychicznie, ale czasami się załamuję. Proszę go, żeby zostawił wszystko i wrócił. On uparcie odmawia, twierdząc, że nie ma dla niego pracy w Polsce. Nie wiem, czy to wytrzymam, chociaż bardzo mi zależy na mężu.

Podzielam Pani obawy. Lepiej wyjeżdżać razem albo jak najszybciej doprowadzić do połączenia rodziny. Proszę się tego domagać od męża.

Co można powiedzieć o małżeństwie widzącym się dwa dni w miesiącu albo dwa tygodnie w roku? Czy taki związek ma szansę przetrwać? Praktycznie nie. Owszem, zewnętrznie nie musi dojść do rozwodu. Wewnętrznie jednak dokonuje się separacja i powolny rozpad związku. Coraz więcej jest spraw, o których się nie porozmawiało. Coraz więcej przeżyć, których się nie dzieli. Coraz więcej oczekiwań i tęsknot, które nie znajdują spełnienia, więc rodzą frustrację. Nawet bardzo silna więź uczuciowa między małżonkami może nie wytrzymać tej próby. Zwłaszcza w młodym małżeństwie.

Jest wiele par, które żyją nadzieją, że w końcu będą razem codziennie, a dostatek materialny wynagrodzi im lata rozłąki, trudne momenty i samotne noce. A lata, które spędzili osobno, uznają za próbę dla ich związku. Próbę, z której wyszli zwycięsko.

Rzadko jednak tak ładnie się kończy. Widać to wyraźnie, kiedy ktoś po kilku latach pracy wróci w końcu na stałe do domu lub zabierze rodzinę do siebie „na Zachód”. Pojawiają się kłótnie, bunt i rozczerzowania. Małżonkowie nie mogą dojść do porozumienia. Przez lata, kiedy widzieli się raz na jakiś czas, stali się sobie odlegli. Dzieci odzwyczaiły się od sporów czy od tego, że tata czy mama z zagranicy nagle chce od nich wymagać. Nie spotkałem rodziny, która umiałaby po długiej rozłące pozbierać się na satysfakcjonującym poziomie.

Z wyjazdami zarobkowymi łączy się często świat zdrań. Ponoć odległość jest próbą, która pokaże, jak bardzo małżonkowie się kochają. Zapominają, że każdy może mieć kryzys, zwłaszcza daleko od domu.

Osoba, która wyjeżdża, łatwiej akceptuje małżeństwo na odległość. Niektórym jest nawet wygodnie mieć drugą połowę raz na jakiś czas, mniej zobowiązań, święty spokój... Osoba, która zostaje, zazwyczaj znosi to gorzej. Ciężko jest ciągle czekać, tęsknić, samemu rozwiązywać wszystkie problemy, samemu wychowywać dzieci i zwyczajnie nie mieć się do kogo przytulić czy nawet porozmawiać po całym wieczorem.

xmarekk@o2.pl

Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

Cuda na warsztat

W medycynie znane są przypadki, gdy z niewyjaśnionych przyczyn nieuleczalnie chory pacjent nagle staje się zdrowy, złośliwy guz „znika” z organizmu, a osoba po ciężkim urazie kręgosłupa zaczyna chodzić, choć nie dawano jej na to szans. „Cud” to pierwsze słowo, które się nasuwa, by określić taką sytuację, mimo że zanim padnie ono z ust lekarzy, poprzedzone jest pogłębioną analizą historii choroby pacjenta. O licznych cudach czytamy także w Piśmie Świętym, a niejeden z czytelników, analizując historię własnego życia, niektóre wydarzenia nazwałby nie inaczej niż cudem.

Kiedy zatem możemy mówić o cudach? Jak oceniać je lub przeżywać zgodnie z wiarą katolicką? Odpowiedź znajdziemy w książce o. Janusza Pydy OP, który podejmuje tematykę cudów. Dominikanin z rzemieślniczą dokładnością

pokazuje cuda „od podszewki”: krok po kroku tłumaczy pojęcie cudu, wyjaśnia, „po co” Bóg je czyni, jak człowiek, którego zdolności są ograniczone, może uczestniczyć w dziele Wszechmocnego Boga.

Opisuje także błędne postawy, jakie można przyjąć w obliczu tego wydarzenia. Książka jest zbiorem praktycznych i teoretycznych wskazówek dla wszystkich, którzy na drodze życia zetknęli się już z cudami albo też bardzo pragną ich doświadczyć. Autor zaś stara się kierować czytelników „w stronę właściwej postawy umysłu i woli, dzięki której cuda doświadczone czy upragnione będą miały szansę spełnić swoją główną funkcję: prowadzić do Boga, nie zaś od Niego oddalać”./amd

„Cuda”
Janusz Pyda OP
Wydawnictwo W drodze
Warszawa – Poznań 2022

Mów o Maryi

Róża duchowna, Panna wsławiona, Królowa aniołów, a może po prostu... Mama? Życie Maryi, przeniknięte Bożą tajemnicą, stanowi dla ludzkiego umysłu zagadkę. Przyjmujemy w wierze wydarzenia, w których uczestniczyła, ale trudno nam je zrozumieć, więc często zniechęcamy się tym stanem rzeczy. Odsuwamy się, by z bezpiecznej odległości oddawać Jej należytą cześć, ale nawiązanie bliskiej relacji z Matką Jezusa wydaje się nam co najmniej kłopotliwe.

Z pomocą przychodzi Wilfrid Stinissen OCD, który opisując Maryję, pozwala się do Niej przybliżyć. Na pierwszych stronach książki autor przywołuje wspomnienie osobistej rozmowy ze stygmatyczką Martą Robin. Na wiadomość, że autor posługuje w Szwecji, miała powiedzieć: „W każdym wypadku mów o Maryi, nawet do Protestantów”, mając pełną świadomość, że ludziom dany jest nie tylko niebieski Ojciec, ale także niebieska Matka, której nie można zepchnąć na margines wiary.

Belgijski karmelita przeprowadza czytelników przez kolejne wydarzenia z życia Maryi, wyjaśniając ich głęboki sens. Dzięki temu poznajemy relację Maryi z Józefem, widzimy troskliwą czujność Matki Boga na weselu w Kanie, wyczuwamy Jej przeszywaną ból na Golgocie i dotykamy mistycyzmu nocy ciemnej, którą przeżyła. Wreszcie odkrywamy tajemnicę wniebowzięcia i obecności Maryi w Kościele. Ta lektura to niepowtarzalna lekcja bliskości z Maryją, która „jest bramą do nieba, przez którą czułość Boga spływa na świat”./amd

„Powiedz im o Maryi”
Wilfrid Stinissen OCD
przeł. Justyna Iwaszkiewicz
Wydawnictwo W drodze
Poznań 2022

Z Nową Droga

tekst i zdjęcia:
Paweł Złowocki

Parafia Matki Bożej Fatimskiej w Mistowie zaprasza wiernych do wspólnej ewangelizacji poprzez modlitwę i zgłębianie Słowa Bożego.

Początkowo, w 1997 r., utworzono w Mistowie ośrodek duszpasterski pod wezwaniem MB Fatimskiej, którego pierwszym administratorem był ks. Mirosław Trempczyk. W 2009 r. opieka duszpasterska nad przyszłą wspólnotą parafialną została powierzona wywodzącej się z Francji wspólnotie Chemin Neuf (Nowa Droga). Parafia została erygowana 1 sierpnia 2017 r., w setną rocznicę objawień fatimskich, dekretem abp. Henryka Hosera SAC, ówczesnego ordynariusza diecezji warszawsko-praskiej.

Aktualnie posługują w niej proboszcz, o. Marcin Borządek CCN, oraz dwie siostry zakonne, Edyta Klejn i Joanna Pruszkowska. Wierni spotykają się na Eucharystii w kaplicy, którą wybudowano w 2000 r. – Budowa właściwego kościoła rozpoczęła się w 2020 r., jak na razie jesteśmy na początkowym etapie. Budynek został już pokryty dachem i wstawiono okna – relacjonuje o. Borządek. – Pomagamy na różne sposoby przy budowie kościoła, każdy, jeśli tylko może, daje z siebie wszystko, angażując się w pracę fizyczną przy świątyni – przyznaje członek parafialnej Wspólnoty Małżeństw Szymon Paluch.

WZAJEMNA EWANGELIZACJA

Ojciec proboszcz zwraca uwagę na wyjątkowość charyzmatu Chemin Neuf. Ewangelizacja to charakterystyczna cecha ekumenicznej wspólnoty. Żyją w niej członkowie różnych wyznań, dzieląc codzienne obowiązki. – Jesteśmy wspólnotą mieszaną, która zawiera wszystkie formy powołania, co bardzo skutecznie oddziałuje na parafian

– mówi proboszcz. Apostołowanie przejawia się przede wszystkim w studium biblijnym. W parafii istnieje wiele fraterii Słowa Bożego. Wierni spotykają się raz w tygodniu, by rozważać fragmenty Pisma Świętego oraz dzielić się swoimi przemyśleniami na ich temat. Parafia liczy tylko ok. 900 osób, a mimo to w krótkim czasie w spotkaniach fraterni uczestniczyło kilkuset wiernych. – W modlitwie Słowem Bożym co tydzień bierze udział ok. 200 osób – podkreśla ojciec proboszcz.

W parafialnej Wspólnocie Małżeństw co miesiąc spotykają się małżonkowie, aby dzielić się swoją wiarą i budować osobistą relację w oparciu o Pismo Święte. – Uczestniczymy z żoną w formacji, w której jako małżeństwo możemy wzajemnie wysłuchiwać się i korzystać z przemyśleń innych. W ten sposób możemy kształtować życie w duchu biblijnym – mówi Szymon Paluch.

Dodatkowo działalność Fraterni ma wpływ na osoby spoza parafii. – Tworzymy jedną wielką rodzinę, przyjeżdżają do nas ludzie nawet z Warszawy, aby modlić się razem z nami. Niektórzy też przeprowadzają

się do Mistowa, bo zainspirowali się naszymi działaniami na rzecz szerzenia Ewangelii – tłumaczy Jadwiga Bartnicka, moderatorka róży różańcowej. Wspólnotowa modlitwa pomaga wiernym także w przeciwnościach losu. Jadwiga Bartnicka dodaje, że kiedy zachorowała na COVID-19, cała parafia modliła się za nią. – Był to dla mnie piękny dar, który pozwolił mi szybko wrócić do zdrowia – opowiada moderatorka.

ZAKORZENIENI W CHRYSZTUSIE

W niedzielę 18 września odprawiono uroczystą Eucharystię, podczas której nastąpiło wmurowanie kamienia węgielnego pod nową świątynię, przywiezionego z kaplicy objawień w Fatimie. Wierni wypełnili świątynię po brzegi. Było wśród nich wiele rodzin z dziećmi. Proboszcz parafii w nawiązaniu do

słów papieża Franciszka mówił na początku liturgii o małej wspólnotce, będącej błogosławieństwem. – W byciu małym Kościołem kryje się wielka łaska: zamiast popisywać się swoją siłą, liczebnością, strukturami i wszelkimi innymi formami tego, co znaczące po ludzku, dajemy się prowadzić Panu i pokornie stajemy obok ludzi – wyjaśniał.

Bp Romuald Kamiński, witając przybyłych, zwrócił uwagę na podniosły charakter chwili. – W liturgii kamień węgielny często utożsamia się z Chrystusem. Wydarzenie jego wmurowania jest tak ważne, bo przypomina nam o zakorzenieniu w Jezusie – mówił ordynariusz warszawsko-praski. W homilii podkreślił siłę płynącą ze wspólnoty. – To ważny moment nie tylko dla Chemin Neuf i lokalnej społeczności, ale też dla rozwijających się tutaj dzieł ewangelizacyjnych – stwierdził.

Parafia Matki Bożej Fatimskiej
ul. Kościelna 4,
05-306 Mistów, tel. 25 757 95 91,
www.parafiamistow.pl,
www.facebook.com/kaplicamistow

W SKRÓCIE

■ **Konferencja dla katechetów specjalnych.** O pomysłach na prowadzenie zajęć z religii dla dzieci z różnymi niepełnosprawnościami porozmawiają uczestnicy IX Ogólnopolskiej Konferencji Katechetów Specjalnych, która odbędzie się w dn. 7–9 października w Domu Rekolekcyjno-Formacyjnym na Bielanych w Warszawie, ul. Dewajtis 3. Konferencja jest skierowana do katechetów, którzy uczą osoby z różnymi niepełnosprawnościami. Zapisy do 30 września wyłącznie online, szczegóły: www.archwva.pl/wydarzenia/viii-ogolnopolska-konferencja-katechetow-specjalnych-dzien-2-2-2.

■ **Rekolekcje dla kapłanów.** „Ołtarz źródłem kapłańskiej świętości” – pod takim hasłem w dniach 7–10 listopada w sanktuarium Matki Bożej Loretańskiej k. Wyszkowa odbędą się rekolekcje dla kapłanów. Prowadzenie: o. Rajmund Guzik OCist. Oplata: dobrowolna ofiara. Zgłoszenia: centrum@loretto.pl. Formularz zgłoszeniowy: loretto.pl/rekolekcje-dla-kaplanow.

■ **Warsztaty z zakresu spowiednictwa.** Ks. prał. Andrzej Kuflikowski, dziekan dekanatu grochowskiego, 15 października zaprasza wszystkich kapłanów diecezjalnych i zakonnych posługujących na terenie diecezji warszawsko-praskiej na warsztaty z zakresu spowiednictwa. Potwierdzenie uczestnictwa należy wysłać SMS-em pod nr. tel. 601 313 686. Bp Romuald Kamiński zachęca kapłanów do skorzystania z proponowanych warsztatów. Na owocne przeżycie spotkania z serca błogosławi i otacza modlitwą – czytamy na stronie internetowej diecezji warszawsko-praskiej. Program: godz. 10.00 – rozpoczęcie i modlitwa, godz. 10.15 – konferencja „Kiedy Sakrament Pojednania staje się rzeczywistością Sakramentem Odrodzenia?”, godz. 11.30 – konferencja „Trudniejsze celebacje Sakramentu Pojednania”, godz. 12.15 – dyskusja i pytania. Konferencje wygłosi o. Kazimierz Fryzeł CSsR. Miejsce: parafia św. Ojca Pio w Warszawie, ul. gen. Augusta Emila Fieldorfa „Nila” 1.

■ **Kurs przedmałżeński po angielsku.** Ks. Robert Wielądek, dyrektor Wydziału Duszpasterstwa Rodzin w diecezji warszawsko-praskiej, zaprasza zainteresowanych narzeczonych na kurs, który rozpocznie się w listopadzie. Zapisy drogą mailową: rwil8@wp.pl (z adnotacją „kurs przedmałżeński po angielsku”).

■ **Poświęcenie maryjnej kaplicy.** 1 października o godz. 12.00 kard. Kazimierz Nycz poświęci kaplicę Matki Bożej Królowej Korony Polskiej w parafii Matki Bożej Królowej Polski na stołecznym Marymoncie, ul. Gdańska 6a.

fot. Piotr Redziak AF Berton

ŁAWECZKA KARD. GLEMPA

Przy kościele Ofiarowania Pańskiego na ul. Stryjeńskich 21 w Warszawie kard. Kazimierz Nycz odsłonił i poświęcił 14 września ławeczkę – pomnik kard. Józefa Glempa. To pierwsze upamiętnienie w przestrzeni publicznej zmarłego dziewięć lat temu purpura-

ta. – Jest to podziękowanie za szczególne umiłowanie naszej parafii przez kard. Glempa, który odwiedzał ją aż 21 razy jako metropolita warszawski i prymas Polski – powiedział ks. Edward Nowakowski, proboszcz parafii Ofiarowania Pańskiego.

RELIKWIE
DLA WĘGRÓW

fot. www.facebook.com

Metropolita warszawski przekazał 13 września relikwie bł. ks. Jerzego Popiełuszki proboszczowi parafii Kövi Szűz Mária w Budapeszcie, ks. Andrásowi Szilemu. – Gdyby dziś żył, miałby 74 lata. W jego kapłańskiej posłudze ostatnie cztery lata były szczególnie ważne – mówił kard. Kazimierz Nycz. Jak tłumaczył ks. Szili, to przede wszystkim wierni zabiegali, aby sprowadzić do ich wspólnoty relikwie bł. ks. Popiełuszki. – To dla nas wielki dar, za który bardzo dziękuję – powiedział. Podkreślił, że przy parafii powstało miejsce pamięci bł. ks. Jerzego Popiełuszki.

MODLITWA W PALMIRACH

W święto Podwyższenia Krzyża Świętego odbyły się roczne uroczystości religijno-patriotyczne na Cmentarzu-Mauzoleum w Palmirach, upamiętniające ofiary niemieckich egzekucji w Puszczy Kampinoskiej w czasie II wojny światowej. Mszy świętej przewodniczył kard. Kazimierz

Nycz w asyście kapituły kampinosko-biełańskiej. – Modląc się za zmarłych, prosimy Boga miłosiernego o zaprzestanie wojny w Ukrainie – zaapelował metropolita warszawski. Po Eucharystii odbyły się modlitwy ekumeniczne i międzyreligijne oraz uroczystości patriotyczno-państwowe.

fot. www.archwva.pl

fot. arch. Powiatu Wołomin

DZIEŃ SYBIRAKA

W Wołominie 17 września odbyły się obchody Światowego Dnia Sybiraka i 83. rocznicy agresji sowieckiej na Polskę. Podczas Mszy świętej w parafii Matki Bożej Królowej Polski homilię wygłosił kapelan Koła Sybiraków w Wołominie ks. Mieczysław Morowski. Przy Pomniku Zesłańców Sybiru i Osób Represjonowanych odsło-

nięto pamiątkową tablicę. Starosta Adam Lubiak wręczył zasłużonym członkom Związku Sybiraków Koło Wołomin Medale Stulecia Odzyskanej Niepodległości nadane przez prezydenta RP Andrzeja Dudę z rekomendacji starosty. Uhonorowani zostali Krystyna Baczewska, Jadwiga Grabowska, Józef Murawski.

OD SYNODU DO OAZY

Rozpoczynając nowy rok formacji, metropolita łódzki abp Grzegorz Ryś spotkał się z małżeństwami w parafii Zwiastowania Pańskiego w Rąbieniu k. Aleksandrowa Łódzkiego. Sprawował dla nich Mszę świętą, a następnie wziął udział w spotkaniu tworzącego się kręgu Domowego Kościoła w tejże parafii. Jak informuje ks. Jarosław Jurga, miejscowy proboszcz, ten krąg wyrósł z refleksji synodalnej – ze spotkań małżeństw podczas synodu diecezjalnego oraz synodu powszechnego. – Małżonkowie poszukiwali formuły swojej obecności w Kościele na różny sposób,

fot. ks. Paweł Kłys

były randki małżeńskie przy świecach, rozmowy, warsztaty teologiczno-pastoralne, a potem poszliśmy w kierunku Domowego Kościoła i stałej formacji – podkreśla opiekun kręgu./ks. Paweł Kłys

NOWI KLERYCY

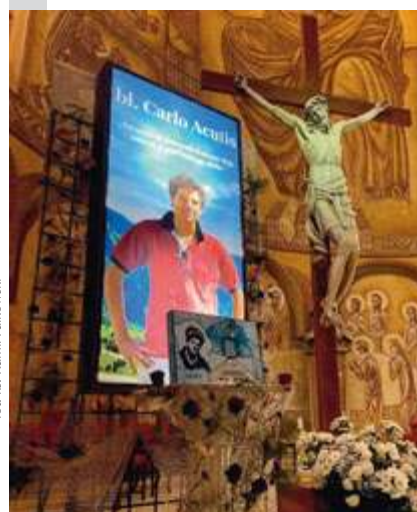
Zakończyła się rekrutacja do Wyższego Seminarium Duchownego w Łodzi. Formację przygotowującą do kapłaństwa podejmie siedmiu młodych mężczyzn, pochodzących nie tylko z terenu archidiecezji łódzkiej. – W pierwszym terminie rekrutacji, zamkniętym 6 lipca, zgłosił się tylko jeden kandydat. W drugim terminie, zakończonym 14 września, było zdecydowanie lepiej. Uda się stworzyć grupę, żeby rozpocząć rok propedeutyczny, jak to już od kilku lat ma miejsce w naszej diecezji – powiedział ks. dr Sławomir Sosnowski, rektor seminarium. Podczas zjazdów rekrutacyjnych kandydaci zdali egzamin z podstaw wiedzy teologicznej z zakresu szkoły średniej, odbyli rozmowę z rektorem oraz mieli możliwość spotkania z moderatorem roku propedeutycznego./ks. Paweł Kłys

fot. ks. Paweł Kłys

PATRONOWI KSM

W parafii bł. Władysława z Gielniowa przy ul. Przy Bażantarni 3 w Warszawie 18 września odbyła się uroczysta Msza święta pod przewodnictwem bp. Rafała Markowskiego, z instalacją relikwii bł. Carla Acutisa, patrona Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży w archidiecezji warszawskiej. Po Eucharystii odbył się koncert zespołu Muode Koty oraz agapa młodzieży z KSM.

fot. ks. Kamil Falkowski

■ **Ekumeniczna modlitwa za uchodźców.** Wspólnota Sant'Egidio już po raz ósmy zaprasza na ekumeniczne nabożeństwo w ramach Tygodnia Modlitwy za Uchodźców „Umrzeć z nadziei”. Nabożeństwo pod przewodnictwem kard. Kazimierza Nycza odbędzie się 28 września o godz. 20.00 w parafii św. Barbary przy ul. Nowogrodzkiej 51 w Warszawie.

■ **Dzień św. Franciszka.** Przy kościele pokamedulskim w Warszawie, ul. Dewajtis 3, odbędzie się 2 października Dzień św. Franciszka i Lasu Bielańskiego. Rozpoczęcie o godz. 11.00 Mszą świętą, ok. godz. 12.00 błogosławieństwo zwierząt, 12.15 koncert folkloru warszawskiego Kapela z Targówka, 14.00 przedstawienie „Ostatnie Drzewo” z cyklu Niedzielne Bajeczki w wykonaniu Teatru Conieco. Imprezie towarzyszyć będzie kiermasz rękodzieła ludowego i swojskiego jadła. Patronat medialny nad wydarzeniem objął tygodnik „Idziemy”.

■ **Noc Świadectw.** W stołecznej parafii św. Michała, ul. Puławska 95, w sobotę 24 września o godz. 19.30 rozpocznie się 12. Noc Świadectw, na którą złożą się świadectwa, Msza święta, adoracja Najświętszego Sakramentu, uwielbienie i modlitwa wstawiennicza. W tym roku oprawę muzyczną zapewni Wspólnota Miłości Ukrzyżowanej. Transmisja: www.facebook.com/NocSwiadectw oraz parafiamichal.pl.

■ **Po stracie dziecka.** Rekolacje dla osób po stracie dziecka poczętego w dn. 5–7 października w parafii św. Anny w Piasecznie, pl. Piłsudskiego 10, poprowadzi ks. Wojciech Szychowski, psycholog i psychoterapeuta.

■ **Szkolenie dla fotografów.** Wydział Duszpasterstwa Ogólnego Kurii Diecezjalnej Warszawsko-Praskiej organizuje 8 listopada szkolenie liturgiczne dla fotografów i operatorów kamer, którzy zajmują się dokumentowaniem uroczystości religijnych. Każdy uczestnik otrzyma zaświadczenie potwierdzające odbyty kurs. Szkolenie odbędzie się w auli Akademika Praskiego przy ul. Floriańskiej 3a w Warszawie w godz. 10.00–13.00. Koszt 100 zł od osoby, płatne na miejscu. Zgłoszenia do 31 października pod adresem: duszpasterstwo@diecezja.waw.pl. Należy podać imię i nazwisko, adres do korespondencji, w przypadku agencji fotograficznej lub własnej firmy wykonującej usługi fotograficzne – miejsce pracy. Należy dołączyć skan zdjęcia (min. 300 dpi), które zostanie umieszczone na zaświadczeniu – informuje ks. Tomasz Kalinowski, dyrektor Wydziału Duszpasterstwa Ogólnego.

Przekonują, że tradycyjna muzyka liturgiczna nie jest smutna ani nudna. Kontemplują piękno chorału gregoriańskiego i polskich pieśni nabożnych, promując je w kościołach.

Fundacja Błogosławionego Władysława z Gielniowa założona została 25 lutego 2022 r. przez kantorów Scholae Cantorum Beati Vladislai (męskiego zespołu śpiewaczego, który dziś jest częścią Fundacji) w trosce o muzykę liturgiczną Kościoła łacińskiego. Formalnie Fundacja składa się z Zarządu oraz Rady. – Nasz zespół to zarówno studenci, jak i osoby pracujące. Wśród nas znajdują się m.in. muzycy, a także absolwent polonistyki – opisuje Mateusz Rosiak, pełnomocnik ds. promocji i współpracy z mediami. Członkowie Fundacji są zafascynowani patronem Warszawy. Zauważają, że bł. Władysław z Gielniowa zasłużył się dla polskiej kultury, m.in. przyczyniając się do rozwoju polskiego piśmiennictwa. – Z jednej strony był płomiennym kaznodzieją, który odważnie i skutecznie głosił Słowo Boże, z drugiej strony – autorem wielu znanych pieśni nabożnych, m.in. „Żołtarza Jezusów” – dodaje Mateusz Rosiak.

ZAPOMNIANE DZIEDZICTWO

Podstawowym celem Fundacji jest kultywowanie tradycyjnych form muzyki sakralnej, w szczególności chorału gregoriańskiego oraz dawnych pieśni nabożnych. – To nasza pasja, która prowadzi do odkrywania i popularyzacji dziedzictwa Kościoła katolickiego, nie tylko w muzyce, lecz także w kulturze i sztuce. Wspólnym mianownikiem działań jest tradycja – spoiwo, które buduje wspólnotę z naszymi przodkami, wielkimi historycznymi postaciami i ojcami Kościoła – opowiada Mateusz Rosiak.

Obecnie Fundacja działa głównie na terenie archidiecezji warszawskiej, gdzie Schola Cantorum Beati Vladislai regularnie posługuje na Mszach świętych odprawianych w rycie rzymskim, w tym w jego tradycyjnej formie, a także wykonuje koncerty. – Prowadzimy działania edukacyjne i popularyzatorskie w przestrzeni zarówno wirtualnej, poprzez komunikację w social mediach Fundacji, jak i rzeczywistej, przez spotkania oraz panele dyskusyjne, np. o muzyce sakralnej – mówi prezes Fundacji Piotr Ulrich.

Wiele uwagi Fundacja poświęca regularnej posłudze Scholae Cantorum Beati Vladislai podczas liturgii. Dodatkowo, przynajmniej raz w miesiącu, dzięki uprzejmości księży proboszczów, wykonuje gościnnie

fol. Fundacja Błogosławionego Władysława z Gielniowa

Kantorzy tradycji

Patryk Lubrzyński

chorał gregoriański w różnych warszawskich kościołach. – To często parafie naszych przyjaciół, którzy proszą nas o skontaktowanie się z ich duszpasterzem – wskazuje pełnomocnik ds. promocji i współpracy z mediami.

Adam Rempała ze Scholae Cantorum Beati Vladislai opowiada, że do scholi zgłosił się trzy lata temu. Zaznacza, że zrobił to, ponieważ bardzo chciał nauczyć się śpiewać chorał. Wcześniej miał z nim do czynienia w chórach i w szkole muzycznej, ale pewną trudność sprawiało mu jego płynne czytanie, a także odnalezienie się w melodiach ze świata zupełnie innego niż współczesna muzyka.

– Dość szybko „poczułem” konwencję, nie wiele czasu minęło, a pierwszy kantor zaczął powierzać mi wersety solowe. Dzisiaj zdarza mi się już śpiewać chorał na Mszy samemu, a także wspierać innych w poznawaniu tej wyjątkowej formy modlitwy, np. na pielgrzymce do Częstochowy – mówi Rempała. Wspomina również, że człowiek, który słucha chorału na Mszy, nawet jeśli nie zna łaciny, zdaje sobie sprawę, że jest w innym świecie, w przestrzeni świętej: sacrum. – To na chorał gregoriańskim oraz innych łacińskich tekstach liturgicznych bazuje zachodnioeuropejska muzyka sakralna. Ich znajomość niewątpliwie pomaga lepiej ją zrozumieć – objaśnia.

W jaki jednak sposób uczynić tradycyjną muzykę sakralną atrakcyjną dla współczesnego człowieka? Piotr Ulrich odpowiada, że nie jest to bezwzględny wymóg, jaki powinniśmy stawiać muzyce liturgicznej. Przekonuje, że brak poczucia atrakcyjności muzyki sakralnej wynika z braku styczności człowieka z kulturą wysoką, a także muzyką opartą na tradycyjnych wzorcach w kościołach. Wyjaśnia, że należy bez kompleksów wykonywać dawną muzykę sakralną i czekać na moment, gdy wzrośnie wrażliwość muzyczna wiernych. Przypomina, że dla tradycyjnej muzyki sakralnej często nie ma miejsca w liturgii, ze względu na zakorzenienie w ośrodkach liturgicznych muzyki, która według dokumentów Soboru Watykańskiego II, a także innych wytycznych Kościoła, nie powinna w ogóle znaleźć się w przestrzeni kościelnej.

– Warto zadbać, aby już na poziomie parafii dobra muzyka mogła wybrzmiewać w kościołach. W tym celu trzeba zrezygnować z utworów korzystających z rozwiązań muzyki świeckiej, w tym rozrywkowej – zachęca prezes Fundacji.

Więcej informacji o działalności Fundacji na www.fundacjawladyslawa.pl, [FB/fundacjawladyslawa](https://www.facebook.com/fundacjawladyslawa) lub kontakt@fundacjawladyslawa.pl.

fot. Patryk Lubrzyński

Przyjaciele w Duchu

W parafii Świętych Apostołów Jana i Pawła na warszawskim Gocławiu 17 września odbył się „Dzień Jedności” wspólnot parafialnych Odnowy w Duchu Świętym z diecezji warszawsko-praskiej. W spotkaniu uczestniczyło ponad 250 osób z 45 wspólnot charyzmatycznych. – Takiego wydarzenia stacjonarnego nie mieliśmy przez ostatnie trzy

lata – mówi Roman Wojciechowski, diecezjalny koordynator Odnowy w Duchu Świętym. Uczestnicy wysłuchali dwóch konferencji, które koncentrowały się wokół tematu Jezusa jako przyjaciela. Uczestnikom towarzyszyła ikona Chrystusa i abba Menasa, zwana ikoną przyjaźni. – W ten sposób chcieliśmy symbolicznie zaakcentować bliskość Pana z każdym,

kto tutaj przybył – podkreśla diecezjalny koordynator. Hasłem dnia były słowa „Nazwałem Was przyjaciółmi”, zaczerpnięte z Ewangelii św. Jana.

– Odnowa w Duchu Świętym odradza się w diecezji po pandemii. W najbliższym roku planujemy rekolekcje ewangelizacyjne w dwóch warszawskich parafiach, św. Floriana oraz Nawrócenia św. Pawła – mówi ks. Łukasz Turek, diecezjalny moderator Odnowy w Duchu Świętym. W centrum „Dnia Jedności” była Eucharystia pod przewodnictwem bp. Romualda Kamińskiego. W homilii ordynariusz warszawsko-praski powiedział, że członkowie Odnowy poznali Jezusa i zachwycili się Nim, dlatego podejmują zadanie apostołowania wobec ludzi i świata. Podkreślił, że warunkiem sukcesu ewangelizacji jest dobre zrozumienie intencji Pana Jezusa. – Trzeba wiedzieć, kiedy, do kogo, w jakiej sytuacji iść z konkretnym przesłaniem – nauczał bp Kamiński.

Patryk Lubrzyński

fot. Robert Śliwiński

KSF Niepokalana

W niedzielę 18 września odbyło się zakończenie XXXVII Festiwalu „KSF Niepokalana 2022”, który zainaugurowano 16 września w sali multimedialnej w Domu św. Józefa przy parafii Matki Bożej Częstochowskiej w Józefowie k. Otwocka. Patronat medialny nad wydarzeniem objął tygodnik „Idziemy”. Ogłoszenie wyników i wręczenie nagród poprzedziły projekcje filmów i ich ocena przez festiwalowe jury. Zaprezentowano ponad 80 produkcji. Tegoroczny festiwal, jak podkreślali organizatorzy, miał smutniejszy charakter, ze względu na fakt, że dwa dni wcześniej zmarł inicjator wydarzenia – Romuald Lech Wierzbicki.

Podczas gali wręczenia nagród gości powitali Ryszard Nowaczewski – dyrektor Festiwalu i prezes KSF, oraz ks. Ryszard Gołąbek SAC – przewodniczący jury. Pallotyn podkreślił wysoki poziom artystyczny zgłoszonych filmów. Grand Prix otrzymał film „Powołany” w reżyserii Jana Sobierajskiego. To ekranizacja o sensie kapłaństwa oraz o ludziach, którzy przeżywali dramatyczne sytuacje w swoim życiu, ale nawrócili się i czynią dobro. Wśród obecnych na gali przewijała się refleksja o konieczności większego angażowania się młodych ludzi, jako twórców i organizatorów następnych festiwali. Na zakończenie festiwalu Mszę świętą odprawił bp Romuald Kamiński.

Robert Śliwiński

Patriota o wielkim sercu

W liturgiczne wspomnienie św. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego, 17 września, w archikatedrze warszawskiej świętowano 200. rocznicę jego urodzin. Mszy świętej przewodniczył kard. Kazimierz Nycz. O świętym mówił w homilii, że jego wielowymiarowość wyrażała się w tym, iż potrafił widzieć jeden i ten sam Chrystusowy Kościół powszechny, dostrzegać go w zakonie, parafii, diecezji, narodzie, Polsce, świecie. Kard. Nycz podkreślił znaczenie uświęcania

fot. Aleksandra Plichta

się przez łaskę sakramentalną. – To w sakramentach chrztu i bierzmowania następuje pierwsza konsekracja, daleko wcześniej niż konsekracja święceń kapłańskich, biskupich czy zakonnych. Namaszcza nas Bóg w Duchu Świętym. Posyła do konkretnych powołań i zadań, które dla nas przewidział. Jeżeli człowiek potem każde następne powołanie w zakonie, małżeństwie, kapłaństwie pełni dobrze i gorliwie, to znaczy, że właściwie przyjął tę pierwszą konsekrację – przekonywał metropolita warszawski. – W nim dobro kiełkowało i było odpowiedzią na konsekrację chrzcielną przez Ducha Świętego – podkreślał hierarcha. Po uroczystej Eucharystii wierni odśpiewali apel jasnogórski./**Aleksandra Plichta**

Artysta z Makówca Dużego

tekst i zdjęcia Patryk Lubryczyński

Życie Konstantego Laszczki przypomina amerykański sen: od wiejskiego chłopca do utytułowanego artysty, którego prace były prezentowane na wystawach w Europie i w Stanach Zjednoczonych.

Konstanty Laszczka – wybitny rzeźbiarz, malarz, grafik – urodził się po powstaniu styczniowym, 3 września 1865 r. w Makówcu Dużym, na terenie gminy Dobrze koło Mińska Mazowieckiego. – W rodzinnej wsi spędził pierwsze dwadzieścia lat życia. Pomagał ojcu w prowadzeniu gospodarstwa rolnego. Podstawową edukację odbył w zrusyfikowanej szkole elementarnej – mówi Emilia Szymańska, kustosz Muzeum Konstantego Laszczki w Dobrem.

PRZYPADKOWE SPOTKANIE

Jak to się jednak stało, że chłopiec z biednej wiejskiej rodziny osiągnął spektakularny sukces? Przypadkowe spotkanie odmieniło całkowicie jego życie. Poznał Marię Ostrowską, która była żoną miejscowego właściciela ziemskiego Jana Ostrowskiego. – Pani Maria zobaczyła Kostka lepiącego w glinie przy brzegu rzeki Osownicy. Rozpoznała w wykonywanych figurach m.in. postać swojego męża. Był to karykaturalny portret, który zachwycił Ostrowską. Wieczorem tego samego dnia pozostałe prace z podziwem obejrzał Jan Ostrowski. Dostrzegł w młodym mężczyźnie ogromny talent i postanowił pomóc. Sfinansował wówczas dwudziestoletniemu Konstantemu wyjazd oraz naukę rzeźbiarstwa w Warszawie – opowiada kustosz. Tam przyszły mistrz uczył się w pracowni Jana Kryńskiego, a później Ludwika Pyrowicza. Pierwszy raz spotkał się ze specyfiką profesjonalnej twórczości. Nauka zaowocowała pierwszą nagrodą w konkursie rzeźbiarskim

zorganizowanym przez Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie w 1891 r. Wiązało się to z uzyskaniem stypendium na wyjazd do Paryża.

W stolicy Francji wiódł bardzo skromne życie. W trakcie pięcioletniego pobytu studiował w renomowanych uczelniach artystycznych Académie Julian i École Nationale Supérieure des Beaux-Arts. Terminował u cenionych wówczas francuskich rzeźbiarzy Antoine’a Mercie, Aleksandre’a Falguiere’a i Jeana Leona Gerome’a.

Po zakończeniu studiów wrócił w 1896 r. do Warszawy, gdzie ożenił się z Marią Heleną ze Strońskich. Małżonkowie mieli czworo dzieci. Portrety wszystkich dzieci znajdują się w Muzeum w Dobrem. – Artysta zajmował się rzeźbą portretową, ale spełniał się również w rzeźbie monumentalnej, ceramice, malarstwie, grafice i rysunku satyrycznym – wymienia Emilia Szymańska.

LASZCZKA W DOBREM

W Dobrem istnieje muzeum poświęcone artyście, które ma wyjątkową historię. W 1935 r. ówczesny kierownik tutejszej szkoły Jan Zych, którego ojciec siedział w szkolnej ławce z Konstantym Laszczką, wysłał list do profesora, w którym zaprosił go na uroczyste otwarcie nowego gmachu szkolnego. Niestety, Laszczka nie mógł przyjechać, ponieważ miał zaplanowaną wystawę za granicą. Mimo to przybył po kilku miesiącach, a wcześniej przysłał do Dobrego pierwsze rzeźby, które zostały ulokowane w kancelarii kierownika. Zych rozpoczął starania, aby darowane obiekty zapoczątkowały powstawanie muzeum. Dzięki zaangażowaniu wielu osób zawiązał się Społeczny Komitet Utworzenia Muzeum Konstantego Laszczki; ostatecznie muzeum otwarto w 1971 r. W październiku 2018 r. placówka uzyskała nową lokalizację i nowoczesne wnętrza.

Muzeum prezentuje zróżnicowaną kolekcję ponad stu oryginalnych obiektów Konstantego Laszczki z różnego budulca: gliny, ceramiki, terakoty czy odlewów z brązu. Zbiory sztuki uzu-

Społeczne Muzeum Konstantego Laszczki w Dobrem

ul. Tadeusza Kościuszki 2, 05-307 Dobrze
Muzeum jest dostępne dla zwiedzających po kontakcie telefonicznym:
663 489 519, 25 757 15 20

pełniają zdjęcia, dyplomy, odznaczenia oraz materiały biograficzne o artyście. W placówce mieści się także Izba Pamięci Jana Zycha.

Zwiedzając ekspozycję, warto zwrócić uwagę na wielobarwną glazurowaną ceramikę „Śpiącego kogutka” z 1926/1927 r. – To metafora powrotu do dzieciństwa, o którym artysta często pisał z tęsknotą w sielankowy sposób. Tworzył dzieła o tematyce patriotycznej i niepodległościowej, na przykład gipsowe popiersie Józefa Piłsudskiego w 1938 r. Marszałek był przyjacielem Konstantego Laszczki, bywał i pozował w jego krakowskiej pracowni, a w przerwach panowie grywali w szachy – relacjonuje kustosz muzeum.

Wielu zwiedzających zatrzymuje się przy wykonanej z brązu w 1904 r. rzeźbie „Smutna”, która obrazuje postać wiejskiej dziewczyny. Artysta przedstawił kobietę w chustce na głowie, co świadczyło o jej wiejskim pochodzeniu. – Najprawdopodobniej Laszczka stworzył pracę na podstawie pamięci dziewczyny z Makówca Dużego – opisuje Emilia Szymańska.

Inna praca, „Głowa wodnika”, zaprasza do zamyślenia. Motyw baśniowej postaci często pojawia się w twórczości artysty. Praca została wykonana z drewna lipowego w latach 1928/1929. – Prof. Laszczka inspirował się legendą przekazywaną przez mieszkańców Makówca Dużego, którzy opowiadali, że w wodzie obok młyna mieszkał wodnik (topiciel), wciągający tych, którzy zbyt blisko do niego podejść – tłumaczy kustosz. Baśniową opowieścią owiane jest także dzieło z gipsu z 1928 r. zatytułowane „Królowa Kotka”. Przedstawia postać książniczki zaklętej w postać pół kobiety, pół kotki, czekającej na swojego księcia.

Muzeum z powodzeniem może konkurować ekspozycjami z niejedną wielkomięską instytucją kulturalną. Miejsce to prawdziwa gratka dla miłośników twórczości artysty.

fot. Paweł Złowocki

Klucz do nieba

W Warszawie obchodzono 14 września 78. rocznicę wkroczenia na warszawską Pragę wojsk sowieckich i Ludowego Wojska Polskiego.

Organizatorami wydarzenia były Izba Pamięci Strzelecka 8, Oddział IPN w Warszawie oraz Towarzystwo Miłośników Polskiej Tradycji i Kultury. Przybyłe osoby mogły wysłuchać wykładu pt. „VI Obwód Praga AK w Powstaniu Warszawskim”, zwiedzić Izbę Pamięci Strzelecka 8 i uczestniczyć w złożeniu kwiatów przed tablicą poświęconą więźniom Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie.

Następnie w parafii Matki Bożej Loretańskiej przy ul. Ratuszowej 5A w Warszawie odprawiona została uroczysta Eucharystia w intencji osób zamordowanych i zadręczonych przez NKWD i UB w katowniach praskich w latach 1944–1954. W homilii o. Mieczysław Sołowiej SJ zwrócił uwagę na to, że tylko poprzez „posłuszeństwo,

wiarę, pokorę i przeżycie cierpienia” dokonuje się zbawienie każdego z nas. Podkreślił także, że powinniśmy kierować się słowami „każde cierpienie ma sens, prowadzi do pełni życia”, gdyż zanim osiągniemy tę

pełnię, możemy, tak jak Pan Jezus, doświadczyć wielkiego bólu.

– Świadectwem tego są nasi żołnierze, Polacy, nasze siostry i bracia, którzy będąc katowani, przeszli przez największe cierpienie do największego szczęścia, jakim jest zbawienie – mówił duchowny. Zwrócił również uwagę na postawę chrześcijanina wobec cierpienia. – Czy potrafimy być z cierpiącymi, czy raczej uciekamy od cierpienia w poczuciu bezradności? – pytał jezuita.

O. Sołowiej zakończył homilię, cytując fragment innej pieśni, słowa: „nie zdejmę krzyża z mego serca, choćby mi umrzeć trzeba. Choćby mi groził kat morderca, bo krzyż to klucz do nieba”. Po Mszy świętej złożono kwiaty przed tablicami upamiętniającymi osoby więzione i zamordowane przez NKWD i UB, przy budynkach przy ul. Cyryla i Metodego 4 oraz ul. Sierakowskiego 7 w Warszawie.

Paweł Złowocki

fot. Paweł Złowocki

REKLAMA

Zdaniem Kościoła

Katarzyna Supeł-Zaboklicka
środa, godz. 20.00

Radio 106.2
Warszawa
dobrze słuchać

Arcydzieła dla króla

Muzeum Łazienki Królewskie, w partnerstwie z Dulwich Picture Gallery, przygotowało wystawę arcydzieł XVII- i XVIII-wiecznego malarstwa europejskiego z londyńskich zbiorów. Częścią kolekcji Dulwich Picture Gallery są obrazy wybitnych mistrzów, m.in. holenderskich, flamandzkich i włoskich, nabywane przed trzecim rozbiorem Polski przez londyńskiego kolekcjonera i marszanda Noela Desenfansa z myślą o królu Stanisławie Augustcie. Z powodu likwidacji I RP i abdykacji monarchy znakomite dzieła nigdy nie dotarły do Warszawy.

W Podchorążówce na wystawie „Arcydzieła dla króla? Rubens, Van Dyck, Teniers II ze zbiorów Dulwich Picture Gallery” wyeksponowane zostaną: „Portret damy” Petera Paula Rubensa, „Madonna z Dzieciątkiem” Anthona van Dycka, „Rozmawiający wieśniacy na tle pejzażu z kościołem” Davida Teniersa Młodszego, „Sąd Parysa” Adriaena van der Werffa oraz „Żołnierze grający w kości” Salvatora Rosy.

fol. lazienki-królewskie.pl

Obrazy zostały dobrane tak, by w narracji wystawy połączyć wątki warszawski i londyński i porównać dzieła mające znaleźć się w kolekcji polskiego monarchy z tymi, które istotnie posiadał w swoich zbiorach. Muzeum Łazienki Królewskie jako miejsce, w którym król zdecydował się umieścić najcenniejszą część swojej kolekcji, a także jako ośrodek badań nad Galerią Obrazów Stanisława Augusta, są doskonałym miejscem do zaprezentowania polskiej publiczności wyboru arcydzieł z kolekcji Dulwich Picture Gallery. Obrazy te będą prezentowane w naszym kraju po raz pierwszy. **dg**

fol. ipn.gov.pl

Opiekun działających w podziemiu

WMuzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL przy ul. Rakowieckiej 37 zaprezentowano wystawę „Ks. Władysław Gurgacz. Kapelan Polski Podziemnej”.

Duchowny urodził się 2 kwietnia 1914 r. W wieku siedemnastu lat wstąpił do nowicjatu jezuitów. W 1942 r. przyjął święcenia kapłańskie. Będąc kapłanem szpitalnym u sióstr służebniczek w Krynicy, związał się z oddziałem zbrojnym antykomunistycznej Polskiej Podziemnej Armii Niepodległościowej.

Od 1947 r. był dręczony przez przedstawicieli władzy. Został aresztowany w 1949 r.

przez UB, a następnie skazany na karę śmierci. Egzekucja nastąpiła 14 września 1949 r. na podwórku więzienia przy ul. Montelupich. Kapelan został potajemnie pochowany na cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Jego szczątki odnaleziono w październiku 2018 r. podczas prac poszukiwawczych IPN. 13 września 2022 r. w Piwnicznej-Zdroju odsłonięto tablicę upamiętniającą ks. Władysława Gurgacza.

– Ks. Władysław Gurgacz widział swoją rolę jako kogoś, kto powinien być przewodnikiem i opiekunem ludzi, którzy działali w podziemiu – mówił w Polskim Radiu w 73. rocznicę rozstrzelania kapłana dr Filip Musiał z IPN. **dg**

Nasz Ojciec Jacek

Nie lada publikację na zbliżające się XXXVII Targi Wydawców Katolickich przygotowała redakcja „Idziemy”. Z okazji osiemdziesiątych urodzin o. prof. Jacka Salijsa OP zebrała ona i wydała część jego spuścizny, którą przez minione siedemnaście lat dzielił się z czytelnikami tygodnika – zawsze dla nas dyspozycyjny, serdeczny i skromny.

Nikommu, kto poważnie traktuje swoją wiarę, nauczanie Kościoła, problemy teologii, filozofii i moralności chrześcijańskiej, o. Jacka przedstawiać nie trzeba. Jego opublikowanych w „Idziemy” tekstów – dłuższych i krótszych artykułów i rozmów – przez minione lata zebrała się ponad setka. Wszystkie to prawdziwe perły, spośród których redakcja wybrała kilkanaście wywiadów, i to one złożyły się na „Rozmowy z Ojcem Jackiem”.

Książka jest zbiorem odpowiedzi na nurtujące współczesność, najtrudniejsze pytania, na które – jak pisze we wprowadzeniu redaktor naczelny „Idziemy” ks. Henryk Zieliński – „mało kto podjąłby się roztropnie odpowiedzieć”.

To pytania o wiarę i niewiarę, Boga i szatana, wagę i znaczenie sakramentów, o przeżywanie naszej codzienności: miłosierdzie i sprawiedliwość, o władzę, życie w posłuszeństwie itp. Dziennikarze „Idziemy” zadawali je w istotnych dla Kościoła i Polski okolicznościach, kiedy wśród chaosu pojęć i forsowania „nowych prawd i wartości” pojawiała się i nadal pojawia potrzeba uporządkowania tychże pojęć, potrzeba odzyskania wskazującej właściwy kierunek myślenia i działania busoli.

Odpowiedzi, które przynoszą „Rozmowy z Ojcem Jackiem”, udziela mędrzec i jednocześnie czynny duszpasterz, odpowiedzialny nie tylko za to, co mówi, ale także za tych, do których mówi, nade wszystko pragnący ich dobra. Z tym większą dumą i satysfakcją redakcja „Idziemy” oddaje „Rozmowy z Ojcem Jackiem” w ręce czytelników.

Dodatkiem do wywiadów jest przypominające myśl teologiczną i filozoficzną o. Jacka posłowie autorstwa jego niegdyśszego studenta i ucznia – bp. Jacka Grzybowski.

Premiera książki „Rozmowy z Ojcem Jackiem”: Targi Wydawców Katolickich. Publikację można zamawiać w redakcji „Idziemy” pod nr. tel. 22 512 00 95, dostępna jest też w dobrych księgarniach na terenie całego kraju.

Radosław Molenda

Rozmowy z OJCEM JACKIEM

fot. Monolith Films

Podróże z dżinnem Mirosław Winiarczyk

Na ekranach pojawił się amerykański film, który można nazwać współczesną baśnią, zanurzoną w mitycznej historii, biegnącej od czasów króla Salomona i królowej Saby do współczesnego Stambułu.

Nie ma w tym obrazie nic szczególnego, ot, jeszcze jeden świetnie zrealizowany pod względem technicznym produkt kina komercyjnego, dla jednych widzów wciągający, dla innych

fot. Monolith Films

niedorzeczny. Warto o nim jednak napisać ze względu na zawarte tu pewne aktualne podteksty światopoglądowe i wręcz ideologiczne.

Do magicznego tureckiego miasta Stambułu, byłego Konstantynopola, przyjeżdża brytyjska pani profesor Alitheia w celu wygłoszenia wykładu na temat roli mitu w historii. Pani profesor jest oczywiście zwolenniczką współczesnych teorii, że wszystkie mity i legendy to przesady, nowoczesny człowiek zaś powinien kierować się wyłącznie racjonalną analizą historii świata, odrzucając wszystkie inne aspekty, w tym religijne i uczuciowe.

Ale niezwykle przypadek sprawia, że ekscentryczna i pewna siebie pani naukowiec zostaje zderzona z zagadkami historii i postawiona w dziwacznych sytuacjach. Na wielkim stambulskim bazarze kobieta kupuje stary dzbanuszek. Po powrocie do hotelu z otwartego dzbanka wyskakuje nagle olbrzymi czarnoskóry dżinn, który nawiązuje z nią rozmowę i opowiada swą niezwykłą historię. Okazuje się, że dżinn przesiedział w niepozornym flakoniku setki lat, ponieważ nie bardzo miał go kto wypuścić.

Rozmowa pani naukowiec z dżinnem w hotelowym pokoju staje się coraz bardziej surrealistyczna. Ubrani w białe szlafroki Alitheia i męska zjawa dywagują na temat opowiadanych przez gościa na zasadzie „szkatulka w szkatułce” niezwykłych historii rodem z „Baśni tysiąca i jednej nocy”. Rzeczywistość przeplata się tu z baśniową wyobraźnią. Pani Alitheia coraz bardziej przekonuje się do wynurzeń dżinna, nawiązując z nim w końcu romantyczną relację, opierając się jednak do końca wypowiedzeniu trzeciego życzenia, po którym niezapowiedziany gość uzyska wolność. Mamy tu więc istne pomieszczenie z poplątaniem.

Warto jednak zaznaczyć, że w opowieściach dżinna obserwujemy dziwne wątki. Od królowej Saby przechodzimy do czasów świetności Imperium Osmańskiego. Ukazany tu obraz kolejnych panujących sułtanów, ich rodzin i dworów, wydaje się wybitnie odrażający. Oglądamy na ekranie istnych degeneratów, męskich i żeńskich, morderców i idiotów, a także obrzydliwe haremy.

Nie przypomina to wszystko serialu „Wspaniałe stulecie”, nie wiadomo dlaczego nadawanego aktualnie w TVP 1. Ciekawe, po co autorzy filmu tak spostonowali historię Turcji. Czyżby chodziło im o jakieś współczesne odniesienia...? Nieszczęsny dżinn siedział więc przez lata w butelce, bo nikt nie miał głowy, aby go uwolnić, aż zlitowała się nad nim brytyjska pani naukowiec.

Na końcu wszyscy są zadowoleni. Alitheia została nawrócona na wiarę w istnienie istot pozaludzkich, dżinn pokochał warunkowo świat ziemski, a ksenofobiczne sąsiadki zaakceptowały obcych. Wszystko zgodnie z ideami politycznej poprawności.

„Trzy tysiące lat tęsknoty” („Three Thousand Years of Longing”); USA – Australia; 2022; reżyseria: George Miller; aktorzy: Tilda Swinton, Idris Elba i inni; dystrybucja: Monolith Films

Laboratorium Lewisa

Szukanie logicznych argumentów z różnych dziedzin wiedzy na uzasadnianie własnej wiary pozostaje palącym zadaniem współczesnych chrześcijan. W tym zakresie niezrównanym ekumenicznym wojownikiem i apologetą chrześcijaństwa był C.S. Lewis.

Niniejsza publikacja przedstawia fenomen jego twórczości. Książka pozwala przyjrzeć się autorowi m.in. „Opowieści z Narnii” z trzech perspektyw: uczonego, myśliciela i pisarza. Autorami poszczególnych rozdziałów są wybitni badacze akademicy, począwszy od literaturoznawców, teologów, filozofów, po etyków i anglistów, którzy rzucają nowe światło na jego pisarski dorobek.

„Przewodnik po twórczości C.S. Lewisa” wskazuje na zjawisko ogromnego zainteresowania intelektualistą w kulturze popularnej, przy jednoczesnym niedocenianiu postaci przez środowisko akademickie. Lektura to niejako odpowiedź na tę pustkę i próba jej wypełnienia. Jednocześnie treść nie jest ani krytyką, ani chęcią przypodobania się odbiorcom. Czytelnik ma przed sobą wydawniczy eksperyment, który polega na wszechstronnym i wnikliwym spojrzeniu na osobowość, która od lat zdobywa serca kolejnych pokoleń miłośników literatury na całym świecie.**/plu**

Przewodnik po twórczości C.S. Lewisa
red. Robert MacSwain i Michael Ward
Fundacja Prodoteo, Warszawa 2022

KONKURS

Pierwszy List do Tesaloniczan to prawdopodobnie najstarszy zachowany list, wraz z drugim listem są najstarszymi zachowanymi tekstami chrześcijańskimi. Pierwszy list powstał po tym, gdy nawróciwszy grupkę Tesaloniczan, św. Paweł musiał uchodzić z miasta. Zył w obawie o początkującą wspólnotę wiernych, ale nie udawało mu się tam dotrzeć. Wysłał więc swego towarzysza, a gdy dowiedział się, że przetrwała, z radości napisał do świeżo nawróconych chrześcijan. W książce „Pierwszy i Drugi List do Tesaloniczan. Katolicki komentarz do Pisma Świętego” (W drodze) amerykański teolog Nathan Eubank wers po wiersie rozważa oba teksty. Wśród czytelników, którzy 26 września między godz. 13.00 a 13.15 zadzwonią pod nr (22) 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **Jak miał na imię towarzysz, którego św. Paweł wysłał do Tesalonicz, by utwierdzał w wierze początkującą wspólnotę w czasie przesładowań?** – rozlosujemy 3 egzemplarze książki. Odpowiedź na pytanie konkursowe 38: Matuzalem (Metuszelah) żył 969 lat. Zwycięzcom gratulujemy!

Jak zmieniła się Filharmonia Narodowa w ostatnich latach?

To bardzo rozległe pytanie. Szefując warszawskiej filharmonii od 2013 r., to ogrom czasu i mnóstwo interesujących wydarzeń artystycznych, wspomnień, wzruszeń, wielu wspaniałych ludzi – artystów, pracowników, to opowieść na przynajmniej kilka godzin. Patrząc globalnie, Filharmonia Narodowa zmieniła się bardzo, paradoksalnie nie zmieniając się zanadto.

Objąłem kierownictwo Filharmonii Narodowej po dwunastoletniej dyrekcji maestro Antoniego Wita, w pewien sposób naturalnie – w czasach jego kierownictwa byłem zastępcą dyrektora. Maestro Wit łączył funkcje dyrektora naczelnego i artystycznego, razem z objęciem przeze mnie kierownictwa te funkcje zostały rozdzielone i kierownictwo artystyczne objął maestro Jacek Kaspszyk. Przez siedem lat wspólnie kształtowaliśmy linię programową Filharmonii. Maestro, jako wybitny artysta, stawiał ambitne cele, starał się zapraszać wybitnych artystów z Polski, Europy i świata, a ja pomagałem w realizacji tych marzeń.

W tym czasie na warszawskiej estradzie wystąpiły czołowe orkiestry świata, gościliśmy filharmoników z Berlina, Chicago, Sydney, Londynu, Pragi, zapraszaliśmy do współpracy czołowych dyrygentów Polski i świata: Stanisława Skrowaczewskiego, Tona Koopmana, Martina Haselböcka, Eiji Oue, Jerzego Maksymiuka, Marka Pijarowskiego, Jerzego Salwarowskiego, występowali znakomici soliści: Krystian Zimerman (po raz pierwszy od wielu lat wystąpił w Polsce), Rafał Blechacz, Grigory Sokolov, Piotr Anderszewski, Julia Fischer, Hilary Hahn, Konstanty Andrzej Kulka, Ewa Podleś, Mischa Maiski, Aleksandra Kurzak, Ian Bostridge, Christoph Pregardien i wielu, wielu innych. Orkiestra i Chór Filharmonii Narodowej dokonały wyśmienitych nagrań, nagradzanych przez polskie i światowe akademie muzyczne, w tym amerykańską National Academy of Recording Arts and Sciences, przyznającą Nagrodę Grammy. Maestro Kaspszyk stawiał na repertuar klasyczny, stąd w programie często gościli Mahler, Mozart, Schumann, Beethoven.

A potem nastąpiła zmiana na stanowisku dyrektora artystycznego i w sezonie 2019/2020 kierownictwo objął maestro Andrzej Boryko. Mieliśmy wspaniałe, ambitne plany, które pokrzyżowała pandemia. W ostatnim sezonie powoli zaczęliśmy jednak wracać do normalności, udało się zrealizować większość podjętych wcześniej planów, choć ciągle towarzyszyła nam niepewność jutra.

Maestro Boryko lubi konstruować programy koncertowe, łącząc dzieła znane z takimi, które rzadko goszczą na estradach koncertowych, ale warte są poznania. Wśród tych ostatnich przypomnieliśmy m.in. twórczość odkrywanych od niedawna Andrzeja Czajkowskiego czy Pawła Kleckiego, dokonując przy tym kolejnych rejestracji.

fol. Czesiek Mart/ Filharmonia Narodowa

na nowo do tej regularności. W naszej bogatej ofercie znajdują się koncerty symfoniczne, kameralne, recitale fortepianowe, koncerty chórne, liczne koncerty dla dzieci. Prowadzimy też cykl wprowadzeń do piątkowych koncertów symfonicznych, podczas których znani dziennikarze muzyczni i muzykolodzy przybliżają tajniki dzieł wykonywanych na naszych koncertach.

Jeśli chodzi o repertuar – staramy się przedstawiać znane i uwielbiane przez publiczność dzieła, ale często zestawiamy je z tymi mniej znanymi, a bardzo wartościowymi, wartymi poznania. I tak w nadchodzącym sezonie zabrzmia m.

Co nowego w Filharmonii?

Z **Wojciechem Nowakiem**, dyrektorem naczelnym Filharmonii Narodowej, rozmawia Aleksandra Plichta

Orkiestra i Chór Filharmonii Narodowej nieustannie utrzymują najwyższy poziom artystyczny, kunszt naszych zespołów jest podziwiany nie tylko w kraju, ale i na świecie, odbyliśmy tournée po Stanach Zjednoczonych, Korei, Japonii, Hiszpanii i wielu innych krajach.

Czy pandemia wpłynęła na funkcjonowanie Filharmonii?

Oczywiście, pandemia wpłynęła na funkcjonowanie Filharmonii Narodowej, tak jak wpłynęła na cały świat. Przez długi czas w gmachu przy Jasnej 5 było pusto i cicho. Do pracy przychodziło wyłącznie ci, których obecność była niezbędna do utrzymania funkcjonowania budynku. Tak szybko, jak tylko było to możliwe, do kontaktu z publicznością zaczęliśmy wykorzystywać nasze media społecznościowe, stronę internetową, nie tylko prezentując tam koncerty, ale też pokazując naszych artystów w nowych, czasem bardzo prywatnych wcieleniach. Staraliśmy się też wnieść w tę trudną sytuację odrobinę humoru, nie zrezygnowaliśmy z edukacyjnych prezentacji dla dzieci i dla dorosłych. Otrzymaliśmy potem wiele pozytywnych wiadomości, to było ludziom potrzebne. Uczestniczenie w kulturze, choćby poprzez wspólne oglądanie retransmisji koncertów, podtrzymywało na duchu.

in. wybrane symfonie Beethovena, „Magnificat” Johanna Sebastiana Bacha, „Tako rzecze Zaratustra” i „Symfonia alpejska” Richarda Straussa, Koncert na orkiestrę Béli Bartóka, wybrane symfonie Schumanna, Sibeliusa, Szymanowskiego, słynne koncerty fortepianowe – III Koncert Siergieja Rachmaninowa i II Koncert Johanna Brahmsa, i wiele innych, usłyszymy także wielkie dzieła, takie jak m.in. II Symfonia „Zmartwychwstanie” Gustava Mahlera, „Ein deutsches Requiem” Johanna Brahmsa, „Carmina burana” Carla Orffa, „Izrael w Egipcie” Georga Friedricha Händla, „Stabat Mater” Antonína Dvořáka.

Na koncertach symfonicznych i oratoryjnych nie zabraknie oczywiście muzyki polskiej – Karola Kurpińskiego, Zygmunta Noskowskiego, Kazimierza Serockiego (100. rocznica urodzin), Mieczysława Karłowicza, Karola Szymanowskiego, Grażyny Bacewicz, Witolda Lutosławskiego, Krzysztofa Pendereckiego, Pawła Szymańskiego, Marty Ptaszyńskiej (80. rocznica urodzin). Również serdecznie zapraszamy na kameralny cykl koncertowy „Scena Muzyki Polskiej”. Grać będziemy także dużo więcej muzyki kompozytorów ukraińskich, jako znak naszej solidarności z narodem ukraińskim, mierzącym się z rosyjską agresją.

W nowym sezonie prezentować będziemy koncerty z solowym udziałem nieco rzadziej występujących na estradach koncertowych instrumentów – klarnetu, waltorni, gitary, klawesynu, trąbki, perkusji i saksofonu.

A wśród dyrygentów i solistów jak zawsze gwiazdy światowych estrad koncertowych, m.in. Tania Miller, Paul Goodwin, Andris Poga, Michał Nesterowicz, Vincent Kozlovsky, Mykoła Diadura, Evelyn Glennie, Baiba Skride, Olga Pasiecznik, Matthias Goerne, Marcin Zdunik, Władysław Kłosiewicz, Grigory Sokolov, Martín García García, Jewgenij Kissin, Garrick Ohlsson czy Branford Marsalis.

Obszerniejszą wypowiedź Wojciecha Nowaka, dyrektora naczelnego Filharmonii Narodowej, na temat repertuaru i planów na przyszłość znajdują Państwo na stronie www.idziemy.pl

Przedstawiamy uwielbiane przez publiczność dzieła, ale często zestawiamy je z tymi mniej znanymi, a bardzo wartościowymi, wartymi poznania.

Jakiego typu wydarzeń, koncertów można spodziewać się w nowym sezonie? Czy towarzyszy im może jakiś temat przewodni?

Nasz poprzedni sezon artystyczny upłynął pod znakiem jubileuszu 120-lecia istnienia Filharmonii – i temuż wydarzeniu poświęciliśmy dużo miejsca w naszych działaniach koncertowych i wydawniczych. W nowym sezonie – 2022/2023 – chcielibyśmy przede wszystkim powrócić do naszej stałej, regularnej i niczym już niezmałowanej działalności koncertowej, również po to, by przyzwyczaić naszych melomanów

Filharmonia
Narodowa

2022/2023

9/10
repertuar

24.09

sobota / 19:30
Sala Koncertowa

organizacja:
Związek
Kompozytorów
Polskich

65. Międzynarodowy Festiwal
Muzyki Współczesnej
„Warszawska Jesień”
Koncert Finałowy

Orkiestra Filharmonii Narodowej
Vimbayi Kaziboni – dyrygent
Michał Sławewski – kontratenor
Adam Kośmieleja – fortepian
Filidei, Piuto, Zagaykevych, Ryterski

25.09

niedziela
11:00
dzieci młodsze 3–6 lat
Pm1
14:00
dzieci starsze 7–12 lat
Ps1
Sala Kameralna

Poranek i Popołudnie
dla Małych Melomanów

Zapisać w starych księgach
Marta Schnura – mezzosopran /
Magdalena Pikula – sopran
Agnieszka Mazur – flety, karnamuz, krzywula
Wojciech Chomicz – lutnia /
Filip Zieliński – gitara, lutnia
Adela Czaplewska – wiola da gamba
Jarosław Kopeć – instrumenty perkusyjne
Barbara Szczesna-Remisz – prowadzenie

Na koncerty zaprasza Mecenas Roku
Filharmonii Narodowej

30.09

piątek / 19:30
A1, Z1
Sala Koncertowa
transmisja radiowa
→ Polskie Radio SA
Program 2

Inauguracja sezonu artystycznego
2022/2023

Orkiestra i Chór
Filharmonii Narodowej
Andrzej Boreyko – dyrygent
Joanna Freszel – sopran
Nora Gubisch – mezzosopran
Bartosz Michałowski – dyrektor chóru

1.10

sobota / 18:00
A2, Z1
Sala Koncertowa
transmisja
internetowa
→ filharmonia.pl

Mahler

Na koncerty zaprasza
Strategiczny Mecenas Roku
Filharmonii Narodowej

Bank Polski

7.10

piątek / 19:30
B1, Z1
Sala Koncertowa

Sinfonia Varsovia
Martijn Dendievel – dyrygent
Sharon Kam – klarnet

Grieg / Weber / Sibelius

8.10

sobota / 18:00
B2, Z2
Sala Koncertowa

Orkiestra Filharmonii Narodowej
Andrzej Boreyko – dyrygent
Veriko Tchumburidze – skrzypce

Polev, Dvořák, Kleck, Liszt

11.10

wtorek / 19:00
Sala Koncertowa

Orkiestra Kameralna
Filharmonii Narodowej
Jan Lewtak – kierownik artystyczny
Jakub Jakowicz – skrzypce
Maciej Frąckiewicz – akordeon

M. Górecki, H.M. Górecki

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury
i Dziedzictwa Narodowego pochodzących
z Funduszu Promocji Kultury w ramach programu
„Zamówienia kompozytorskie”, realizowanego
przez Narodowy Instytut Muzyki i Tańca.

13.10

czwartek / 19:00
Sala Koncertowa

Narodowa Orkiestra Symfoniczna
Ukrainy
Volodymyr Sirenko – dyrygent
Dmytro Udovychenko – skrzypce
Berezowski, Sibelius, Stankowicz

14.10

piątek / 19:30
C1, Z1
Sala Koncertowa

Orkiestra Filharmonii Narodowej
Paul Goodwin – dyrygent
Gabriel Czopka – waltornia

Rameau, R. Strauss, Beethoven

15.10

sobota / 18:00
C2, Z2
Sala Koncertowa

Na koncerty zaprasza Sponsor
Filharmonii Narodowej

16.10

niedziela
11:00
dzieci młodsze 3–6 lat
Dm1
14:00
dzieci starsze 7–12 lat
Ds1

Poranny i Popołudniowy
Koncert dla Dzieci

Na herbatce u wielkich kompozytorów
W plecaku FeNa... pamiętnik z podróży

Oktet La scoperta
Łucja Szablewska – sopran
Ewa Seroka – fortepian
Mikołaj Seroka – fortepian
Adrianna Furmanik-Celejewska –
prowadzenie

Na koncerty zaprasza Mecenas Roku
Filharmonii Narodowej

Polski Grupa Energetyczna

20.10

czwartek / 19:00
Sala Koncertowa

40-lecie istnienia Polskiej Filharmonii
Kameralnej Sopot

Polska Filharmonia Kameralna Sopot
Wojciech Rajski – dyrygent
Daniel Müller-Schott – wiolonczela

Polev, Janiewicz, Saint-Saëns, Bartók

Honorowy patronat Sekretarza Stanu
w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Generalnego Konserwatora Zabytków
Jarosława Sellina

21.10

piątek / 19:30
D1, Z1
Sala Koncertowa

Orkiestra Filharmonii Narodowej
Vincent Kozlovsky – dyrygent
Olga Pasiecznik – sopran

Latoszynski, Canteloube, Dutilleul, R. Strauss

22.10

sobota / 18:00
D2, Z2
Sala Koncertowa

23.10

niedziela
11:00
dzieci młodsze 3–6 lat
Pm2
14:00
dzieci starsze 7–12 lat
Ps2
Sala Kameralna

Poranek i Popołudnie
dla Małych Melomanów

Lubię wracać tam, gdzie byłem
Marta Słociak-Wisniewska /
Katarzyna Andruszko – wokal
Kamil Zięba / Piotr Gawarecki – wokal
Szymon Gwóźdź / Alan Turanek –
trąbka
Dorota Błaszczyszka-Mogilska –
skrzypce
Mateusz Gramburg / Adam Sychowski –
fortepian
Katarzyna Podlasińska – prowadzenie

Na koncerty zaprasza Mecenas Roku
Filharmonii Narodowej

Polski Grupa Energetyczna

23.10

niedziela / 19:00
Sala Koncertowa

Koncert laureatów
XVI Międzynarodowego
Konkursu Skrzypcowego
im. Henryka Wieniawskiego

Orkiestra Filharmonii Poznańskiej,
Łukasz Borowicz – dyrygent

25.10

wtorek / 19:00
Sala Koncertowa
transmisja
internetowa
→ filharmonia.pl

Chór Filharmonii Narodowej
Muzycy Orkiestry Filharmonii
Narodowej
Bartosz Michałowski – dyrygent,
dyrektor chóru
Anna Bernacka – mezzosopran

Howells, Krenz, Leifs, Lauridsen,
Sandström

28.10

piątek / 19:30
B1, Z1
Sala Koncertowa

100. rocznica urodzin
Kazimierza Serockiego

Orkiestra Filharmonii Narodowej
Anna Sułkowska-Migoń – dyrygent
Jakub Kusztik – fortepian

29.10

sobota / 18:00
B2, Z2
Sala Koncertowa

Mendelssohn-Bartholdy,
Schumann, Serocki, Ravel

filharmonia.pl

Filharmonia Narodowa ul. Jasna 5 / 00-950 Warszawa

Organizator

Strategiczny
Mecenas

Mecenas

Sponsorzy

Patroni medialni

Partnerzy

pieszych ma pierwszeństwo przed pojazdem, z wyłączeniem tramwaju”. Celem zmiany było więc nie tyle wprowadzenie pierwszeństwa pieszych na pasach, bo pierwszeństwo przed pojazdem – z wyłączeniem tramwajów – obowiązywało już wcześniej, ile rozszerzenie przepisu o pojęcie wchodzenia na jezdnię, co miało zwiększyć bezpieczeństwo pieszych. Nowe przepisy dotyczące przejścia dla pieszych według dotychczasowych analiz przyniosły oczekiwany rezultat.

Kolejne zmiany – szczególnie przez kwotę mandatu – przyczynią się do traktowania przepisów serio?

Kolejne zmiany mają wprowadzić regulacje, które mają na celu zachęcenie kierowców do przestrzegania przepisów m.in. na przejściach dla pieszych. Należy podkreślić, że w zdecydowanej większości zdarzeń z udziałem pieszych w rejonie przejścia dla pieszych ich sprawcami są kierujący pojazdami. Szczególnie po 17 września warto zauważyć wysokość grzywnien, które będą obowiązywać w związku z tzw. recydywą, czyli powtórnym złamaniem tej samej zasady. Jeśli kierowca kolejny raz nie ustąpi pierwszeństwa pieszemu, który znajduje się na pasach lub wchodzi na nie, naraża się na mandat w wysokości 3 tys. zł. Pierwsze złamanie tych przepisów wiąże się już dziś z mandatem w wysokości 1500 zł. Nowelizacja wprowadziła również wiele zmian, których efektem jest dodanie kar lub zmiana ich wysokości za złamanie przepisów przez pieszych. Szczególnie wysoką grzywnę, bo 2 tys. zł, wprowadzono dla pieszych, którzy wejdą na torowisko, gdy zapory lub półzapory są opuszczone lub rozpoczęto ich opuszczanie.

Zmiany wprowadzone od 1 czerwca to także zachowanie „bezpiecznej odległo-

Dla bezpieczeństwa na drogach

Z nadkom. **Robertem Opasem** z Biura Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji rozmawia Marta Dybińska

W jakim celu została wprowadzona druga już w tym roku nowelizacja ustawy Prawo o ruchu drogowym?

Jedną z kluczowych zmian, które miały miejsce w ostatnim czasie, była istotna zmiana brzmienia artykułu 13 ustawy Prawo o ruchu drogowym. Do tej pory artykuł ten dotyczył sytuacji przechodze-

nia przez jezdnię, natomiast od 1 czerwca 2021 r. otrzymał brzmienie: „1. Pieszy wchodzący na jezdnię lub torowisko albo przechodzący przez jezdnię lub torowisko jest obowiązany zachować szczególną ostrożność oraz, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, korzystać z przejścia dla pieszych. 1a. Pieszy znajdujący się na przejściu dla

ści” od pojazdu, który jedzie przed nami. Skąd mamy wiedzieć, czy odległość, którą zachowujemy, jest bezpieczna?

Przepis, który reguluje bezpieczny odstęp od poprzedzającego pojazdu, pojawił się, ponieważ „jazda na zderzaku” to jeden z głównych błędów polskich kierowców, szczególnie na drogach szyb-

kiego ruchu. Kierując pojazdem podczas jazdy po autostradzie lub drodze ekspresowej, kierujący ma obowiązek utrzymywać odstęp od poprzedzającego pojazdu wynoszący minimum połowę prędkości, z jaką jedzie, wyrażoną w metrach. Kierowca jadący 100 km/h musi jechać co najmniej 50 m za poprzedzającym samochodem, 120 km/h – 60 m, 140 km/h – 70 m. Od tej zasady jest jeden wyjątek: przypadki, w których kierujący pojazdem wykonuje manewr wyprzedzania. Najprostszą metodą określenia bezpiecznego odstępu jest tzw. jazda na słupki. Przy każdej drodze ustawione są biało-czerwone słupki informacyjne, które rozlokowano co 100 m. To z nich można odczytać, na którym kilometrze i metrze trasy się znajdujemy. Mogą też posłużyć do określania odległości od auta poprzedzającego. Skoro minimalna odległość na autostradzie wynosi 70 m (dzielimy dopuszczalne 140 km/h na pół), powinniśmy jechać nie bliżej niż mniej więcej trzy czwarte odległości między słupkami. Dla pewności zawsze można zostawić sobie trochę więcej miejsca. Trzeba sobie uświadomić, że przeciętny pojazd jadący 50 km/h podczas samej reakcji kierowcy na zagrożenie przebędzie prawie 14 m, a doliczając pozostałe składowe, takie jak czas uruchomienia układu hamulcowego oraz „właściwe” hamowanie, droga zatrzymania wyniesie około 22 m. Przy prędkości 100 km/h cały proces skończy się po około 90 m.

Mamy dziś szybkie samochody, nie najgorsze drogi, znamy swoje umiejętności, chcemy szybko dojechać do celu, a tu nagle zachowanie „bezpiecznej odległości”... Dlaczego jest aż tak ważne?

Świadomy kierowca nie zada takiego pytania. Na drodze nie jesteśmy sami i trzeba pamiętać, że zastosowanie się do tych wszystkich zasad pozwoli uniknąć co najmniej tych najpoważniejszych, tragicznych zdarzeń. Za kierownicą innego pojazdu może siedzieć mniej sprawny i wprawny kierowca, a na drodze pojawić się wiele sytuacji awaryjnych, np. spłoszone zbląkane zwierzę. Tylko na autostradach w 2021 r. z powodu niezachowania bezpiecznej odległości między pojazdami w 96 wypadkach zginęło 13 osób, a 123 zostały ranne.

Jak policjanci mierzą dystans między samochodami?

Przed wszystkim pamiętajmy, że nie tylko policjanci są uprawnieni do kontroli ruchu drogowego. Organoleptyczna ocena ewidentnych przypadków łamania

przepisów w tym zakresie nie jest trudna i taki kierujący może zostać zatrzymany do kontroli oraz spodziewać się konsekwencji. Urządzeniem używanym w policji dysponującym funkcjonalnością pomiaru odległości między pojazdami jest laserowy miernik LTI 20/20 TruCam. Jest to urządzenie przede wszystkim do ręcznego pomiaru prędkości, więc pomiar taki jest możliwy jedynie w wyznaczonych miejscach, bezpiecznych zarówno dla funkcjonariuszy, jak i kierowców. Od momentu wejścia w życie nowych przepisów jako dowód „jazdy na zderzaku” traktowane mogą być też inne materiały. Do jednostek policji w całym kraju na wojewódzkie skrzynki „Stop agresji drogowej” nadsyłane są m.in. nagrania z indywidualnych prywatnych rejestratorów jazdy. Nakładanie grzywien w postaci mandatów karnych regulują przepisy odpowiedniego rozporządzenia – powszechnie nazywanego przez kierowców taryfikatorem.

Tyle że nie każda interwencja policjantów musi zakończyć się mandatem.

Oczywiście, że nie każda interwencja musi oznaczać mandat. Wykroczenie mniejszej wagi może zakończyć się pouczeniem, wykroczenie poważniejsze – sprawą przed sądem.

Przepisy obowiązują wszystkich uczestników ruchu drogowego, ale w błędzie są ci, którzy myślą, że nieznanomość przepisów zwalnia z konieczności ich przestrzegania.

Decydując się na uczestnictwo w ruchu drogowym i nabywając konkretne uprawnienia, musimy być świadomi, że oprócz przywilejów mamy także obowiązki. Złamanie zasad, szczególnie to najbardziej rażące, zakończy się interwencją odpowiednich służb. W czasach wszechobecnego Internetu i możliwości rejestracji wykroczeń choćby za pomocą kamer samochodowych wiele interwencji podejmowanych jest także dzięki innym kierującym, zbulwersowanym zachowaniem innych kierowców na drogach.

W jaki sposób policjanci z WRD egzekwują przestrzeganie nowych przepisów?

Codziennie na polskie drogi wyjeżdża kilka tysięcy załóg. W newralgicznych okresach, takich jak wyjazdy i powro-

ty w okresach świąt, jest to ponad 5 tys. funkcjonariuszy pionu ruchu drogowego dziennie. Uprawnienia do kontroli pojazdów i kierujących posiadają także pozostali policjanci, m.in. prewencji czy służby kryminalnej, oraz inne służby wymienione w ustawie Prawo o ruchu drogowym.

Ile osób ginie rocznie na drogach?

Podczas tegorocznych wakacji policjanci odnotowali 4949 wypadków drogowych, w których zginęło 410 osób, a 5918 zostało rannych. Na mapie wypadków drogowych ze skutkiem śmiertelnym w okresie wakacji 2022 r. odnotowano 375 punktów. Są to liczby znacznie mniejsze niż w poprzednich latach, jednak nie oznacza to, że zabrakło tragicznych zdarzeń, których ofiary znalazły się w tej smutnej statystyce. Nadmierna prędkość niedostosowana do warunków ruchu oraz lekceważenie fundamentalnych przepi-

sów ruchu drogowego przyczyniły się do zaistnienia wielu z nich. Wakacje są corocznie czasem intensywniej służby dla policjantów pionu ruchu drogowego. W całym kraju podczas okresu wakacyjnego byli oni zaangażowani w zapewnienie jak najwyższego poziomu bezpieczeństwa i porządku na drogach. Głównym celem ich działań było ograniczenie liczby wypadków i kolizji.

Brak skupienia, roztargnienie może doprowadzić do tragedii. Dlaczego nie potrafimy odłożyć smartfona chociaż na kilka chwil?

Faktem jest, że użytkowników komórek jest coraz więcej na ulicach polskich miast. Niestety, zdarzają się osoby, które używają swoich smartfonów podczas przechodzenia przez ulicę, a nawet w czasie prowadzenia samochodu lub roweru. Ludzie bezustannie pogrążeni w smartfonach stanowią realne niebezpieczeństwo na drodze. Zagapieni w ekran telefonu, mogą wejść pod koła samochodu w miejscu nieoznaczonym, a nawet na czerwonym świetle na pasach. Ich pole widzenia jest mocno ograniczone. Nieświadomie wchodzą na ścieżki rowerowe, powodując niemałe zamieszanie, a czasem też niestety wypadki. Są „ślepi” na to, co dzieje się wokół nich. Od tragedii często dzieli ich jeden krok. Być może zatrzymanie przez policjanta w związku z wykroczeniem drogowym związanym z komórką to ostatnie ostrzeżenie przed tragedią.

Komisja Ewaluacji Nauki przeprowadziła ocenę działalności naukowej w polskim szkolnictwie wyższym. Miało to pomóc w realnej ocenie siły polskiej nauki. Od niej zależy siła naszego społeczeństwa i państwa.

Ewaluacja nauki polskiej

ks. Łukasz
Piotrowski

Wraz z końcem września kończą się studenckie wakacje i rozpoczyna się nowy rok akademicki. Studenci ruszają do nauki, aby zdobywać wiedzę i doświadczenie potrzebne w dorosłym życiu. W tym trudzie mają pomóc młodym ludziom jak najlepiej przygotowani nauczyciele. Poziom kadry dydaktyczno-naukowej w szkolnictwie wyższym został zbadany w ramach ewaluacji przeprowadzonej przez Komisję Ewaluacji Nauki. Wyniki badań jakości działalności naukowej pozwalają zobaczyć, jak wypadają poszczególne jednostki naukowe w Polsce w latach 2017–2021.

JAKOŚĆ CZY ILOŚĆ?

Ewaluacja przeprowadzona w ramach tego projektu to ocena jakości działalności naukowej w obrębie dyscypliny naukowej uprawianej w danym podmiocie. Na kształt oceny jakości wpływały indywidualne osiągnięcia pracowników naukowych zatrudnionych w danym podmiocie. W wyniku ewaluacji poszczególnym dyscyplinom wystawiono klasyfikujące kategorie naukowe: A+, B+, B, C. Od tej oceny zależy, czy dany podmiot uzyska uprawnienia do prowadzenia studiów, szkół doktorskich, do nadawania stopni naukowych i tytułów. Z kategorią oceny przyznanej podczas procesu ewaluacji związany jest również poziom środków finansowych, jakie jednostki organizacyjne otrzymają z budżetu państwa. Oczywiście, im wyższa ocena, tym wyższa subwencja (i odwrotnie). Zatem stawka była duża i chyba wszystkim uczel-

niom wyższym w Polsce zależało na jak najwyższej ocenie.

Wytoczne procesu oceny działalności naukowej miały na celu miarodajne i sprawiedliwe wykazanie, które dyscypliny nauki trzymają najwyższy poziom. Nowością w tym badaniu w odniesieniu do poprzednich tego typu działań było ocenianie poszczególnych dyscyplin nauki w ramach uczelni, a nie samych wydziałów. Takie założenie metodologiczne miało zachęcać do współpracy przedstawicieli poszczególnych dyscyplin rozsiadanych po różnych wydziałach. Wcześniejsze badania motywowały do rywalizacji między wydziałami, co prowadziło do stanu, w którym przedstawiciele jednej dyscypliny

zatrudnieni na różnych wydziałach rywalizowali ze sobą, zamiast prowadzić do wzrostu poziomu przez współpracę. Dodatkowo ewaluacja dotyczyła wszystkich pracowników naukowych, a nie tylko najlepszych. Oceniano również osiągnięcia osób, które kształciły się w szkołach doktorskich prowadzonych przez ocenianych podmiot i przygotowały rozprawę doktorską. Miało to służyć wykazaniu realnego poziomu nauki w ramach danej dyscypliny. Według autorów założeń ewaluacji wcześniejszy system, w którym oceniano najlepszych, nie był sprawiedliwy. Ostatnim ważnym założeniem dotyczącym oceny poziomu nauki było wprowadzenie limitu osiągnięć – do czterech najlepszych prac. Miało to prowadzić do zmotywowania naukowców do pracy nad jakością projektów, a nie tylko ich ilością, która zapewnia dużą liczbę punktów, ale niekoniecznie prowadzi do wzrostu jakości.

KRYTERIA EWALUACJI

Podczas ewaluacji zastosowano trzy główne kryteria: poziom naukowy lub artystyczny prowadzonej działalności naukowej, efekty finansowe badań naukowych i prac rozwojowych, wpływ działalności naukowej na funkcjonowanie społeczeństwa i gospodarki. Ocena poziomu naukowego stanowiła – w zależności od typu dyscypliny naukowej (nauki humanistyczne, spo-

Na kształt oceny jakości wpływały indywidualne osiągnięcia pracowników naukowych zatrudnionych w danym podmiocie.

łeczne i teologiczne; nauki przyrodnicze, medyczne i o zdrowiu; nauki inżynierskie, techniczne i rolnicze; dyscypliny artystyczne) – od 70 do 80 proc. całościowej oceny. Dotyczyła artykułów naukowych oraz, jak podają przedstawiciele Komisji, również

monografi, redakcji monografi i autorstwa rozdziałów w monografiach, a także przyznanych patentów na wynalazki. Drugie kryterium dotyczące efektów finansowych badań naukowych i prac rozwojowych to

od 10 do 35 proc. oceny całościowej. Oceniano tu dyscypliny według ilości środków pozyskanych na badania w ramach konkursów organizowanych przez polskie i zagraniczne instytucje udzielające grantów. To kryterium związane było również z możliwościami komercjalizacji wyników badań naukowych. Przedstawiciele dyscyplin, którzy potrafili uzyskać najwyższe środki, otrzymywali najwyższą ocenę. Trzecie kryterium – wpływ działalności naukowej na funkcjonowanie społeczeństwa i gospodarki – miało na celu zbadanie relacji między nauką a życiem administracyjnym, społecznym, kul-

fot. unsplash.com

**W polskiej nauce
dużą rolę odgrywają
instytuty prowadzone
przez Polską
Akademię Nauk.**

turalnym itp. Obejmowało – w zależności od typu dyscypliny – między 15 a 20 proc. całościowej oceny. Tutaj pojawiło się chyba najwięcej głosów krytycznych, w których podnoszono brak ostrości metodologicznej i związanej z tym niemożności sprawiedliwego ocenienia, jak dana dyscyplina realnie wpływa na zewnętrzną rzeczywistość.

Po uwzględnieniu wytycznych i kryteriów Komisja Ewaluacji Nauki oceniła jakość prowadzonej działalności naukowej w polskim szkolnictwie wyższym. W tej części przyjrzymy się temu, jak wypadły poszczególne dyscypliny. Czy można dojrzeć jakieś prawidłowości w przyznawaniu ocen: A+, A, B+, B i C?

Oto wybór dyscyplin, które otrzymały najwyższą ocenę, tj. A+: nauki fizyczne (AGH w Krakowie), sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki (ASP Gdańsk, ASP Katowice, Akademia Sztuki w Szczecinie), nauki o bezpieczeństwie (Akademia Sztuki Wojennej), sztuki filmowe i teatralne (Akademia Teatralna w Warszawie), nauki o kulturze fizycznej (AWF Katowice), astronomia (Centrum Astronomiczne PAN), nauki o bezpieczeństwie (Federacja Akademii Wojskowych), rolnictwo i ogrodnictwo (Instytut Agrofizyki PAN), nauki biologiczne (Instytut Biologii Doświadczalnej PAN,

Instytut Chemii Bioorganicznej PAN), nauki chemiczne (Instytut Chemii Fizycznej PAN, Instytut Chemii Organicznej PAN), nauki leśne (Instytut Dendrologii PAN), nauki fizyczne (Instytut Fizyki Jądrowej PAN), zootechnika i rybactwo (Instytut Genetyki i Biotechnologii Zwierząt PAN), nauki medyczne (Instytut Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN), inżynieria mechaniczna (Instytut Podstawowych Problemów Techniki PAN), psychologia (Instytut Psychologii PAN), technologia żywności i żywienia (Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN), nauki o kulturze i religii (Instytut Sławistyki PAN), nauki o sztuce (Instytut Sztuki PAN), zootechnika i rybactwo (Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy), nauki teologiczne (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie), prawo kanoniczne (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie), nauki biologiczne (Międzynarodowy Instytut Biologii Molekularnej i Komórkowej w Warszawie), architektura i urbanistyka (Politechnika Gdańska), prawo kanoniczne (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), sztuki muzyczne (Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie).

JAKIE WNIOSKI?

Oczywiście, to wybór dyscyplin, które otrzymały kategorię A+. Pokazuje on jednak, że w polskiej nauce dużą rolę odgrywają instytuty prowadzone przez Polską Akademię Nauk. Ilość instytutów, którym przyznano kategorię A+, pokazuje, że silne i mające tradycję instytucje są w stanie prowadzić badania naukowe na najwyższym poziomie. Trudno konkurować w tym uniwersytetom, które mają środki finansowe i zasoby ludzkie rozproszone na wiele dyscyplin. Z kolei uniwersytety są w stanie zaoferować szerszą ofertę w zakresie samej dydaktyki. Wyniki ewaluacji – w zakresie najwyższych ocen – pokazują również, że na wysokim poziomie utrzymuje się w Polsce działalność artystyczna w akademiach sztuk pięknych i innych szkołach wyższych o profilu artystycznym. Nie mają się czego powstydzić naukowcy pracujący w obrębie dyscyplin teologicznych, jak prawo kanoniczne czy teologia. Ewaluacja w zakresie ocen niższych niż A+, ale również wysokich (A i B+) potwierdza ugruntowaną rolę uczelni wyższych znajdujących się w największych ośrodkach akademickich (Kraków, Warszawa, Poznań, Wrocław czy Gdańsk).

SZUKANIE CUDOWNOŚCI

Czytałem kiedyś o człowieku, który w ciągu jednej nocy osi-
cwał. Leżał w szpitalu i w nocy miał wizję piekła. Sytuacja
była tak zaskakująca, że lekarz podczas porannego obchodu miał
pretensje do pielęgniarki, że bez jego zgody przyjęto na oddział
nowego pacjenta. W rzeczywistości nikogo nie przyjęto – jeden
z pacjentów stał się nie do poznania.

Człowiek, o którym mowa, nie wierzył wcześniej w sprawy
nadprzyrodzone. Nie wiem, czy to przeżycie posłużyło mu do
zbawienia, czy w ten sposób tylko pogłębił go szatan. Możemy
się cieszyć, jeśli w życiu nie doświadczyliśmy takiego cierpienia
(w rzeczywistości lub w wizji), które przekracza nasze zmysły.
Wielu nie ma takiej łaski.

Dzisiejsza przypowieść przypomina nam o istnieniu piekła.
Zarówno tego na ziemi, którego doświadczył Łazarz, jak i tego,
którego doświadczył bogacz – po śmierci. W przypowieściach Je-
zusa często powinniśmy odszukać siebie. W której z tych postaci
możemy się odnaleźć? Łazarza czy bogacza? Najpewniej najbli-
żej nam do jednego z braci bogacza.

Poza naszymi zmysłami i doświadczeniem rozgrywa się nie-
prawdopodobny dramat ludzi cierpiących, którzy nie kochali
Boga wystarczająco. Cierpią męki piekła, bo nie wybrali Boga.
Albo cierpią w czystcu, bo muszą zmienić się w świętych. A zmia-
na ta jest trudna i bolesna – im dłużej utwierdzamy się w na-
szych wadach, tym ciężiej je pokonać. Dla wielu ludzi rozgrywa
się w każdej chwili dramat, który całkowicie pochłania ich życie.
My natomiast idziemy przez życie, rzadko kiedy zastanawiając
się nad tym, że to też nas czeka. Nawet jeśli poruszy nas czasem
pamięć o bliskim zmarłym, przyśni nam się ktoś bliski albo wy-
słuchamy kazania o rzeczach przyszłych, troski doczesne szybko
odwracają od tego naszą uwagę.

Może gdyby ktoś z umarłych do nas przyszedł, to byśmy się
nawrócili. Wcale jednak nie jest to takie pewne. Nie wszyscy,
którzy doświadczenia cudów w życiu, trwają przy Bogu. Pamięć
o wspaniałych dziełach Pana Boga szybko się zaciera, a wyjaśnie-
nie tego, co zaszło, zmienia się z latami. Wystarczy sobie wytłu-
maczyć, że to, czego się doświadczyło, nie pochodziło od Boga.
Mógł to być niezwykle zbieg okoliczności, własna psychika lub
niewyjaśnione zjawisko fizyczne.

Rzadkość fenomenalnych cudów wskazuje na to, że to nie jest
najlepsza droga ku Bogu. Dlaczego Bóg nie objawił nam się jesz-
cze z pełną mocą i nie pokazał, co jest prawdą? Ponieważ mamy
stawać się coraz bardziej samodzielni. Mamy porządkować i ukie-
runkowywać swoje życie nie ze względu na okoliczności, ale mo-
tywację płynącą z wnętrza. Tak łatwo przecież dać się zmylić, że
nasze szczęście wynika z zewnętrznych okoliczności.

ks. Jakub Sędek

Autor jest wikariuszem parafii św. Apostołów Jana i Pawła
w Warszawie

XXVI NIEDZIELA ZWYKŁA

25 września 2022

Czytanie z Księgi Amosa

6, 1a. 4-7

Tak mówi Pan wszechmogący: „Biada beztroskim na Syjonie
i dufnym na górze Samarii. Leżą na łożach z kości słoniowej
i wylegują się na dywanach; jedzą oni jagnięta z trzody i cielę-
ta ze środka obory. Improwizują na strunach harfy i jak Dawid
wynajdują instrumenty muzyczne. Piją czasami wino i najlep-
szym olejkiem się namaszczają, a nic się nie martwią upadkiem
domu Józefa. Dlatego teraz ich poprowadzę na czele wygnań-
ców, a zniknie krzykliwe grono hulaków”.

Psalm responsoryjny

146, 6c-10

Refren: Chwał, duszo moja, Pana, Stwórcę swego.

Bóg wiary dochowuje na wieki,
uciśnionym wymierza sprawiedliwość,
chlebem karmi głodnych,
wypuszcza na wolność uwieczonych.

Pan przywraca wzrok ociemniałym,
Pan dźwiga poniżonych,
Pan kocha sprawiedliwych,
Pan strzeże przybyszów.

Ochronia sierotę i wdowę,
lecz występnych kieruje na bezdroża.
Pan króluje na wieki,
Bóg twój, Syjonie, przez pokolenia.

**Czytanie z Pierwszego Listu świętego Pawła Apostoła
do Tymoteusza**

6, 11-16

Ty, o człowiecze Boży, podążaj za sprawiedliwością, pobożno-
ścią, wiarą, miłością, wytrwałością, łagodnością. Walcz w do-
brych zawodach o wiarę, zdobywaj życie wieczne: do niego
zostałeś powołany i o nim
złożyłeś dobre wyznanie
wobec wielu świadków. Na-
kazuję w obliczu Boga, któ-
ry ożywia wszystko, i Chry-
stusa Jezusa – Tego, który
złożył dobre wyznanie za
Poncjusza Piłata – ażebyś
zachował przykazanie nie-
skalane, bez zarzutu, aż
do objawienia się naszego
Pana, Jezusa Chrystusa.
Ukaże je, we właściwym
czasie, błogosławiony
i jedyny Władca, Król
królujących i Pan panujących, jedyny, mający nieśmiertelność,
który zamieszkuje światłość niedostępną, którego żaden z ludzi
nie widział ani nie może zobaczyć: Jemu cześć i moc wiekuista!
Amen.

Aklamacja przed Ewangelią: Alleluja, alleluja, alleluja.

Jezus Chrystus, będąc bogaty, dla was stał się ubogim,
aby was swoim ubóstwem ubogacić.

Słowa Ewangelii według świętego Łukasza

16, 19-31

Jezus powiedział do faryzeuszów: „Żył pewien człowiek bogaty, który ubierał się w purpurę i bisiory i dzień w dzień ucztował biesiadnie. U bramy jego pałacu leżał żebrak okryty wrzodami, imieniem Łazarz. Pragnął on nasycić się odpadkami ze stołu bogacza. A także psy przychodziły i lizały jego wrzody. Umarł żebrak i aniołowie zanieśli go na łono Abrahama. Umarł także bogacz i został pogrzebany.

Gdy cierpiąc męki w Otchłani, podniósł oczy, ujrzał z daleka Abrahama i Łazarza na jego łonie. I zawołał: «Ojcze Abrahamie, ulituj się nade mną i przyslij Łazarza, aby koniec swego palca umoczył w wodzie i ochłodził mój język, bo strasznie cierpię w tym płomieniu». Lecz Abraham odrzekł: «Wspomnij, synu, że za życia otrzymałeś swoje dobra, a Łazarz w podobny sposób – niedolę; teraz on tu doznaje pociechy, a ty męki cierpisz. A ponadto między nami a wami zionie ogromna przepaść, tak że nikt, choćby chciał, stąd do was przejść nie może ani stamtąd nie przedostają się do nas». Tamten rzekł: «Proszę cię więc, ojcze, poślij go do domu mojego ojca. Mam bowiem pięciu braci: niech ich przestrzeże, żeby i oni nie przyszli na to miejsce męki». Lecz Abraham odparł: «Mają Mojżesza i Proroków, niechże ich słuchają». «Nie, ojcze Abrahamie – odrzekł tamten – lecz gdyby ktoś z umarłych poszedł do nich, to się nawrócą». Odpowiedział mu: «Jeśli Mojżesza i Proroków nie słuchają, to choćby ktoś z umarłych powstał, nie uwierzą».

KALENDARIUM LITURGICZNE

Poniedziałek, 26 września

Dzień powszedni albo wspomnienie świętych męczenników Kosmy i Damiana albo wspomnienie świętych męczenników Wawrzyńca Ruiz i Towarzyszy

Czytania mszalne: Hi 1, 6-22; Ps 17, 1-3. 6-7; Łk 9, 46-50

Wtorek, 27 września

Wspomnienie św. Wincentego a Paulo, prezbitera

Czytania mszalne: Hi 3, 1-3. 11-17. 20-23; Ps 88, 2-8; Łk 9, 51-56

Środa, 28 września

Wspomnienie św. Wacława, męczennika

Czytania mszalne: Hi 9, 1-12. 14-16; Ps 88, 10b-15; Łk 9, 57-62

Czwartek, 29 września

Święto świętych Archaniołów Michała, Gabriela i Rafała

W diecezji warszawsko-praskiej rocznica poświęcenia bazyliki katedralnej na Pradze

Czytania mszalne: Dn 7, 9-10. 13-14 albo Ap 12, 7-12a; Ps 138, 1-5; J 1, 47-51

Piątek, 30 września

Wspomnienie św. Hieronima, prezbitera i doktora Kościoła

Czytania mszalne: Hi 38, 1. 12-21; 40, 3-5; Ps 139, 1b-7. 10-13. 14; Łk 10, 13-16

Sobota, 1 października

Wspomnienie św. Teresy od Dzieciątka Jezus, dziewicy i doktora Kościoła

Czytania mszalne: Hi 42, 1-3. 5-6. 12-17; Ps 119, 66. 71. 75. 91. 125. 130; Łk 10, 17-24

foto: PAP/EPA/Alessandro Di Meo

Z NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

WIARA TO SPOTKANIE Z CHRYSTUSEM

Wiara nie była przekazywana z pokolenia na pokolenie jako zbiór spraw do zrozumienia i wykonania, jako kodeks ustalony raz na zawsze. Nie, wiara była przekazywana poprzez życie, przez świadectwo, które w centrum zdarzeń wносиło ogień Ewangelii, aby rozświecać, oczyszczać i rozprzestrzeniać pocieszające ciepło Jezusa, radość Jego zbawczej miłości, nadzieję Jego obietnicy. Ocalając pamięć, uczymy się więc, że wiara wzrasta wraz ze świadectwem. Reszta przychodzi później. Jest to wezwanie dla wszystkich i wszystkim chciałbym je powtórzyć: wiernym świeckim, biskupom, kapłanom, diakonom, osobom konsekrowanym, które na różne sposoby pracują w życiu duszpasterskim wspólnot. Nie ustawajmy w dawaniu świadectwa o istocie zbawienia, o nowości Jezusa, o nowości, którą jest Jezus! Wiara to nie piękna wystawa rzeczy z przeszłości – coś takiego byłoby muzeum – ale wydarzenie zawsze aktualne, spotkanie z Chrystusem, które dokonuje się tu i teraz w życiu! Dlatego nie przekazuje się jej tylko przez powtarzanie tego, co zawsze, ale przez przekazywanie nowości Ewangelii. W ten sposób wiara pozostaje żywa i ma przyszłość.

Podczas spotkania z duchowieństwem w Nur-Sultan 15 września

RELIGIE NIE SĄ PROBLEMAMI

Bracia i siostry, świat oczekuje od nas wzoru żywych dusz i czystych umysłów, oczekuje autentycznej religijności. Nadeszła godzina, aby otrząsnąć się z tego fundamentalizmu, który zanieczyszcza i powoduje erozję wszelkiego wyznania wiary, nadeszła godzina, aby uczynić serce czystym i współczującym. Ale nadszedł również czas, aby pozostawić jedynie w podręcznikach do nauki historii dyskursy, które nazbyt długo, tu i gdzie indziej, zaszczepiały podejrzliwość i pogardę wobec religii, jak gdyby była ona czynnikiem destabilizującym nowoczesne społeczeństwo. Dobrze znane jest na tutejszej ziemi dziedzictwo narzucanego przez dziesięciolecia państwowego ateizmu, tej opresyjnej i tłumiącej mentalności, dla której samo użycie słowa „religia” stwarzało kłopoty. W rzeczywistości religie nie są problemami, ale są częścią rozwiązania zmierzającego ku bardziej harmonijnemu współistnieniu. Poszukiwanie transcendencji i święta wartość braterstwa mogą bowiem inspirować i oświecać wybory, jakich należy dokonać w sytuacji kryzysów geopolitycznych, społecznych, ekonomicznych, ekologicznych, ale także, u podstaw, kryzysów duchowych, które dotyczą wiele współczesnych instytucji, także demokracji, zagrożając bezpieczeństwu i zgodzie między narodami. Dlatego potrzebujemy religii, aby odpowiedzieć na pragnienie pokoju w świecie i na pragnienie nieskończoności, znajdujące się w sercu każdego człowieka.

Podczas otwarcia VII Kongresu Liderów Religii Światowych i Tradycyjnych 14 września

Dobiega końca trzecia edycja projektu „Paczka dla Wenezueli”, realizowanego przez Caritas Polska wraz z lokalnymi partnerami. Od 2020 r. pomocą żywnościową objęto blisko 4,5 tys. rodzin – Wenezuelczyków, którzy uciekli do Kolumbii przed głodem, oraz najuboższych Kolumbijczyków.

fol. Caritas Polska

Paczka dla Wenezueli

Przemysław Bogusz

fol. Caritas Polska

W graniczącej z Wenezuelą Kolumbii przebywa już 2,5 mln Wenezuelczyków, których z ojczyzny wygnały bieda, poczucie niepewności, a często wręcz głód. Naf-towa potęga, jaką była Wenezuela, w ostatnich latach przeżywa gospodarczą zapasć na skutek spłotu ilości związanych z sytuacją na światowych rynkach oraz wewnętrznymi problemami (korupcja, wysoka inflacja, polityczna niestabilność). Tylko jeden na pięciu Wenezuelczyków może sobie pozwolić na zakup wystarczającej ilości jedzenia. Podstawowy koszyk żywnościowy dla pięciu osób kosztuje około 250 USD, podczas gdy płaca minimalna wynosi 2,5 USD miesięcznie.

Sąsiadująca z Wenezuelą Kolumbia sama boryka się z trudnościami. W ubiegłym roku przez kraj przetoczyła się fala protestów wywołanych zapowiedzią zmian podatkowych. Demonstracje i blo-

kady dróg zakłóciły łańcuchy dostaw, co spowodowało m.in. niedobory żywności. Pogorszeniu uległa również sytuacja ko-

Wenezuelczykom przebywającym w Kolumbii i najuboższym Kolumbijczykom trzeba pomóc.

lumbijskich rodzin. Według danych rządowych 11 proc. dzieci w wieku poniżej pięciu lat cierpi na chroniczne niedożywienie.

Wenezuelczykom przebywającym w Kolumbii i najuboższym Kolumbijczykom trzeba pomóc. Caritas Polska, rozpoczynając

w 2020 r. adresowany do nich projekt, skupiła się na działaniach w przygranicznym regionie Norte de Santander, a następnie rozszerzyła je na rejon kolumbijskiej stolicy Bogoty. Podstawowymi formami wsparcia były z początku rozdawanie posiłków i dystrybucja paczek żywnościowych. Po wybuchu pandemii koronawirusa, gdy zamknięto publiczne jadalnie, beneficjenci, oprócz paczek, zaczęli otrzymywać również vouchery na zakupy w sklepach popularnej w Kolumbii sieci Ara, nale-

żące do firmy Jeronimo Martins, która – obok kolumbijskiej Caritas oraz Banku Żywności Diecezji Cúcuta – jest partnerem Caritas Polska w realizacji projektu.

W sumie rozdysponowano wśród potrzebujących blisko 19 tys. paczek z żywnością. Zawierały one podstawowe produkty, potrzebne do przygotowania posiłków dla całej rodziny, m.in. mąkę, olej, fasolę, ryż, mleko w proszku, cukier. Rozdano również niemal 3,3 tys. voucherów na zakupy (były rozprowadzane w tym roku w regionie Cundinamarca). Przez trzy lata Caritas Polska przeznaczyła na te cele 400 tys. euro, taką samą kwotę zapewniła firma Jeronimo Martins. Pomoc doceniają zarówno migranci z Wenezueli, jak i korzystający z niej Kolumbijczycy.

– Po raz pierwszy otrzymałam wsparcie, wcześniej nikt nam nie pomagał. To dla mnie bardzo ważne, bo zajmuję się niepełnosprawnym synem i nie mogę pracować – opowiada Ana Lucinda z Villa del Rosario w regionie Norte de Santander.

– Przyjeżdża dużo wenezuelskich migrantów. Widzimy ludzi, którzy często nie mają co jeść albo mogą sobie pozwolić na jeden posiłek dziennie, np. tylko śniadanie czy wręcz jedynie wodę – potwierdza Teresita Gómez, pracownica socjalna z Caritas Kolumbia. – Mamy nadzieję, że naszym partnerom nigdy nie zabraknie wsparcia i że Bóg obdarzy was błogosławieństwem, abyście mogli kontynuować współpracę z naszymi potrzebującymi – mówi Teresita.

JAK POMÓC:

- Dokonując wpłaty na stronie caritas.pl/wenezuela
- Wpłacając dowolną kwotę na konto nr 77 1160 2202 0000 0000 3436 4384 (tytuł wpłaty: WENEZUELA)
- Wysyłając SMS o treści WENEZUELA pod numer 72052 (koszt 2,46 zł)

Grafika w przemyśle farmaceutycznym

fot. muzeumfarmacji.muzeumwarszawy.pl

WMuzeum Farmacji można oglądać wystawę pt. „Do użytku zewnętrznego. Grafika w przemyśle farmaceutycznym 1960–1980”, która prezentuje niepokazywaną dotąd kolekcję ulotek oraz katalogów leków projektowanych dla przemysłu farmaceutycznego. Druki te, pomimo czysto użytkowej, informacyjnej funkcji, nawiązują do stylistyki polskiej szkoły plakatu i prezentują wysoki poziom artystyczny.

Wystawa zwraca uwagę nie tylko na artystyczną klasę projektów, ale również na historyczny moment, w którym udział przemysłu farmaceutycznego w produkcji leków staje się znacznie większy – o czym świadczy poszukiwanie nowego języka komunikacji – a funkcja tradycyjnej apteki powoli zaczyna ulegać zmianie.

Więcej informacji na stronie: www.muzeumfarmacji.muzeumwarszawy.pl/dg

Grażyna Rybak

Zabójczy stres?

Każdy chce uniknąć stresu, ale to nieodłączne doświadczenie w życiu. Dr Hans Hugo Selye (1907–1982), węgierski lekarz, fizjopatolog i endokrynolog z Wiednia, zdefiniował „stres” jako „nie-swoistą reakcję organizmu na wszelkie stawiane mu żądanie”. Przez 50 lat badał naukowo w Kanadzie wpływ stresu na człowieka. Żądaniami-stresorami są czynniki psychologiczne, np. brak wsparcia, snu, niska samoocena, utrata pracy. Także czynniki środowiskowe, np. toksyny – przykładowo pestycydy – alergeny, upał i mróz, temperatura, hałas, są stresujące. Podobnie czynniki fizyczne: ból, nadmierny wysiłek fizyczny (sport!), oparzenia, złamania, operacja, menstruacja, poród. Czynniki stresujące krótkotrwale nie są złe dla dziecka czy dorosłego. Mobilizują organizm do korzystnych zmian, aby mógł sobie poradzić w danej sytuacji. Dzieje się to poprzez tworzenie się nowych połączeń nerwowych stymulowane stresem i pobudzenie układu odpornościowego, co zmniejsza ryzyko infekcji, przyspiesza gojenie się ran. W stresie zwiększa się czujność, poprawia pamięć i koncentracja (tego doświadczamy przed egzaminem). Te reakcje powtarzane sprzyjają wydłużeniu życia.

Stres pobudza oś podwzgórze–przysadka–nadnercza do natychmiastowego wyrzutu z kory nadnerczy kortyzolu, który mobilizuje siły do „walki z wrogiem” lub do ucieczki. Dlatego drobna kobieta ma siłę wynieść kilku mężczyzn z płonącego domu lub biec bez

przerwy kilka kilometrów po pomoc. Wykorzystanie tych sił rozładowuje napięcie i człowiek szybko odzyskuje spokój.

Jeśli w stresie nie korzystamy z sił, ale siedzimy, narzekamy na sytuację, napięcie narasta i organizm się męczy. Dlatego dzieciom,

zwłaszcza wrażliwym, zalecamy sport, prace w ogrodzie. Stres pobudza rdzeń nadnerczy do wydzielania adrenaliny i noradrenaliny, co wywołuje: rozszerzenie naczyń krwionośnych mózgu, mięśni, zwiększenie przepływu krwi, wzrost ciśnienia krwi i tętna, nasilony pobór tlenu przez płuca i rozszerzenie oskrzeli. Mózg bardziej ukrwiony otrzymuje więcej glukozy, dzięki czemu szybciej myślimy, łatwiej podejmujemy decyzje. Dlatego w stresie możemy dłużej być aktywni – nawet całą noc. Przez zwężenie naczyń skóry, przewodów pokarmowych, zatrzymanie wody i sodu przez nerki nie czujemy chłodu, głodu, pragnienia i więcej widzimy, bo rozszerzają się źrenice. Energię organizm w stresie czerpie z nasilenia przemian katabolicznych – wzrasta poziom glukozy we krwi. Na SOR chore dziecko w badaniach zawsze ma podwyższoną glukozę, bo choroba to stres dla organizmu i wysoki cukier świadczy o tym, że organizm już mobilizuje się do obrony. Te mechanizmy fizjologiczne umożliwiają szybką reakcję na niebezpieczeństwo. Dzieci w stresie – choroby, egzaminu – mają fizjologiczne wsparcie.

Stresu nie da się uniknąć, bo życie jest stresujące, ale w sposób naturalny zostaliśmy obdarowani biologicznym mechanizmem umożliwiającym podolewanie trudnemu wyzwaniu. Podjęcie wyzwania da doświadczenie radzenia sobie z trudną sytuacją, wzmocni na przyszłość, uodporni, a być może także zapewni długowieczność.

Autorka jest specjalistą pediatrii

fot. FB/Sara James

Ma talent

Sara James reprezentowała nasz kraj w finale amerykańskiego „Mam talent”, gdzie walczyła o główną wygraną

z dziesięcioma innymi kandydatami. Nastoletnia piosenkarka zaśpiewała hit Kate Bush „Running Up That Hill”. Jury, z Simonem Cowellem na czele, po raz kolejny było zachwycone muzyczną dojrzałością czternastolatki i chociaż Sara nie wygrała programu, wróżyło jej ogromną karierę.

Przypomnijmy, że Sara James zaczęła śpiewać publicznie w wieku sześciu lat. Brała udział w Festiwalu Kolęd, Pastoralek i Piosenek Bożonarodzeniowych w Szczecinku, na którym wygrywała w swojej kategorii wiekowej. Jest zwyciężczynią czwartej edycji programu „The Voice Kids” (2021). Reprezentowała też Polskę w 19. Konkursie Piosenki Eurowizji dla Dzieci (2021), gdzie zajęła drugie miejsce z piosenką „Somebody”./dg

Czy można stanąć na mocne nogi?

dr hab. Tomasz Korpysz

O tym, czym są i skąd się biorą związki frazeologiczne, pisałem na tych łamach przez ostatnich kilka tygodni. Teraz chciałbym przyjrzeć się problemom poprawnościowym związanym z tym

typem konstrukcji językowych. W poprzednim odcinku naszego cyklu jedynie zasygnalizowałem temat oceny normatywnej frazeologizmów i przywołałem kilka przykładów, dziś wypada tę kwestię rozwinąć i uporządkować.

Jak wiadomo, związki frazeologiczne to złożone konstrukcje językowe, które mają utrwalony skład (często też określoną, stałą formę gramatyczną), a ich znaczenie ma charakter przenośny i nie jest prostą sumą znaczeń wyrazów je tworzących. Można im też – podobnie jak pojedynczym wyrazom – przypisać jakąś łączliwość (czyli możliwość łączenia się z innymi wyrazami i wyrażeniami oraz występowania w jakichś typach kontekstów), a w wielu przypadkach także konkretne nacechowanie stylistyczne.

Powyższą – z konieczności uproszczoną – charakterystykę można też potraktować jako swego rodzaju zbiór warunków, które musi spełniać jakieś wyrażenie, by mogło zostać uznane za poprawny frazeologizm. A skoro tak, to niespełnianie lub niewłaściwe spełnianie tych warunków można uznać za błędy lub przynajmniej usterki językowe. W różnego typu tekstach najczęstsze są niewątpliwie przykłady naruszania pierwszej zasady, czyli utrwalonego, stałego składu wyrazowego. Mogą one przy tym mieć różnorodny charakter.

Po pierwsze, zdarza się niepotrzebne uzupełnianie składu frazeologizmu o dodatkowy element (fachowo mówi się wówczas o innowacji rozwijającej). Dodawane wyrazy lub wyrażenia mają w intencji

nadawcy np. dostosować frazeologizm do kontekstu, uaktualnić go, skonkretyzować, doprecyzować, uczynić wyrazistszym, podkreślić jakiś jego wybrany składnik itp. Jeżeli czytamy zdanie, w którym ktoś skarży się: *Przełożeni zrzucają kolejne obowiązki na moje *wątłe barki*, to wprawdzie rozumiemy, że nadawca dodaje przymiotnik *wątły*, ponieważ chce w ten sposób podkreślić swoje ograniczone siły i poskarżyć się, jednak musimy ocenić ten zabieg negatywnie. Podobnie za błąd uznamy następującą innowację: *Po kilkumiesięcznych problemach finansowych wreszcie stanęliśmy na *mocne nogi*. Nadawca chciał tu podkreślić, że obecnie firma jest już w dobrej kondycji finansowej, ale do tego wystarczyłby frazeologizm w kanonicznej postaci, czyli *stanąć na nogi*.

Szczególnym typem innowacji rozwijającej jest dodawanie elementów, które podkreślają, że użyta konstrukcja jest frazeologizmem, że ma znaczenie przenośne. Zwykle stosuje się w tej funkcji przymiotnik przysłówiowy lub wyrażenie *tak zwany*. Bardzo często spotykamy zdania typu: *Ta książka to *tak zwany biały kruk*; *Jak obiecałem, to słowa dotrzymam, nie będę sobie robił z gęby *przysłowiowej cholewy*; *Trzeba wreszcie postawić *przysłowiową kropkę nad „i” i wskazać winnego z nazwiska*; *Niezgodne z wcześniejszymi ustaleniami zachowanie garstki posłów niezrzeszonych to był *tzw. cios w plecy dla koalicji*. Oczywiście, są to konstrukcje błędne: frazeologizmy ze swej istoty mają niedosłowne znaczenie, nie ma więc potrzeby dodatkowego tego zaznaczenia. Po drugie, nadawcy niekiedy uszczuplają związek frazeologiczny o niezbędny element (językoznawcy mówią wówczas o innowacjach skracających). Stanisław Bąba, który stworzył monografię innowacji frazeologicznych, przytacza w niej m.in. następujący przykład: *Mimo to nikt nie krył się po kątach, sami szukaliśmy okazji, żeby zalać szwabom sadła*. Prawidłowa postać użytego frazeologizmu to *zalać komuś sadła za skórę*.

Powrót do pracy

Edyta Pisarczyk-Kulon

Długa nieobecność w pracy może być powodem roz-

wiązania umowy o pracę. Czas absencji w pracy z przyczyn usprawiedliwionych, np. choroby, który uprawnia pracodawcę do rozwiązania umowy o pracę, określa kodeks pracy.

Pracodawca może rozwiązać umowę o pracę, jeżeli nieobecność pracownika z powodu choroby trwa dłużej niż łączny okres pobierania z tego tytułu wynagrodzenia i zasiłku oraz pobierania świadczenia rehabilitacyjnego przez pierwsze trzy miesiące – gdy pracownik był zatrudniony u danego pracodawcy co najmniej sześć miesięcy lub jeżeli niezdolność do pracy została spowodowana wy-

padkiem przy pracy albo chorobą zawodową. Jest to rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia.

Pracodawca nie może rozwiązać umowy bez wypowiedzenia po stawieniu się pracownika do pracy w związku z ustaniem przyczyny nieobecności. Jest to ściśle określony czas. Dodatkowo pracodawca powinien w miarę możliwości ponownie zatrudnić pracownika, który w okresie sześciu miesięcy od rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia zgłosi swój powrót do pracy niezwłocznie po ustaniu tych przyczyn.

Sąd Najwyższy w wyroku z 15.07.2020 r. (II PK 233/18) stwierdził, że niezwłoczność zgłoszenia gotowości do pracy należy mierzyć starannością działania byłego pracownika przy czynnościach zmierzających do reaktywa-

cji zatrudnienia, ocenianych z perspektywy braku nieuzasadnionej zwłoki takiego zgłoszenia. Starania o ponowne zatrudnienie pracownik powinien zgłosić najszybciej, jak to jest możliwe w konkretnej sytuacji (np. pierwszego dnia roboczego po zakończeniu okresu pobierania świadczenia rehabilitacyjnego).

Były pracownik, który po zakończeniu pobierania świadczenia rehabilitacyjnego zgłosi gotowość do pracy, powinien otrzymać od pracodawcy możliwość ponownego zatrudnienia. Pracodawca natomiast powinien tę gotowość uwzględnić i na nowo przyjąć pracownika do pracy. Pracodawca nie ma jednak obowiązku bezwzględnie zatrudnienia pracownika na nowo. Obowiązek ten powinien bowiem uwzględniać aktualną sytuację pracodawcy. Taką obiektywną okolicznością jest np. wolne stanowisko pracy, odpowiadające kwalifikacjom pracownika.

W przypadku sporu, tzn. jeżeli pracownik uważa, że powinien na nowo zostać zatrudniony, a pracodawca nie chce na nowo nawiązać z nim stosunku pracy, pracownik może zwrócić się do sądu pracy. W tym przypadku to sąd rozstrzygnie, czy okoliczności, na które powołuje się pracodawca, a które w jego ocenie uniemożliwiają zatrudnienie pracownika, są prawdziwe.

Pracownik, który zgłasza powrót do pracy po niezdolności do pracy, nie może być traktowany na równi z innymi osobami ubiegającymi się o zatrudnienie i nie można wobec niego stosować tych samych kryteriów naboru. Czyniłoby to wynikającą z tego przepisu ochronę pracowników zgłaszających powrót do pracy całkowicie iluzoryczną, skoro byłiby oni traktowani tak jak osoby niekorzystające z tej ochrony (Wyrok SN z 21.03.2019 r., II PK 248/17).

Autorka jest radcą prawnym

foto: PAP/EPA/Sieilan Jerrawang

Zmarzlik wygrywa

Bartosz Zmarzlik po raz osiemnasty w karierze wygrał rundę cyklu Grand Prix. Drugie miejsce padło łupem Szweda Fredrika Lindgrena, a na najniższym stopniu podium stanął reprezentant Polski Maciej Janowski.

EuroBasket w Polsce

Następny EuroBasket odbędzie się m.in. w Polsce! Jak potwierdziliśmy w związku, Polska będzie gościć jedną z grup tych rozgrywek w 2025 r. To oznacza, że nasza reprezentacja będzie mieć zapewniony udział w tym turnieju.

foto: Wikipedia

foto: Wikipedia

Najdroższy zawodnik

Najdroższy piłkarz świata to tytuł, który od 2017 r. należy do zawodnika Paris Saint Germain Neymara, a kwota ponad 200 mln euro za jednego piłkarza do dziś pozostaje szokująca. Drugi najdroższy zawodnik w historii został zakontraktowany za kwotę niższą o 77 mln euro (Kylian Mbappe).

foto: PAP/EPA/Alejandro Garcia

Lewandowski bohaterem

FC Barcelona pewnie pokonała Elche CF w meczu 6. kolejki La Ligi. Duma Katalonii zwyciężyła 3:0, a bohaterem spotkania był niezawodny Robert Lewandowski. Kapitan reprezentacji Polski dwukrotnie trafił do siatki rywali.

WYJĄTKOWO PIĘKNY WRZESIEŃ

Mariusz Jankowski

Za jesienią nie przepadam. No chyba że na dłużej niż jeden dzień zjawia się w naszym kraju ta złota. Bo ona, jedyna w swoim rodzaju złota polska jesień, ma w sobie coś wyjątkowego. I często możemy jej doświadczyć właśnie we wrześniu.

Tym razem jej rolę przejęli jednak nasi sportowcy. Poczulem się wyjątkowo za sprawą Igi Świątek, siatkarki oraz koszykarzy. Każdy na swój sposób sprawił, że czulem dumę. Ogromną. W tym miejscu muszę się do czegoś przyznać. Czasami wychodzi ze mnie maruda. Jeśli mu się poddam, to bardzo trudno mnie zadowolić. Tym razem jednak nie było możliwości, by maruda w ogóle wyszedł na powierzchnię. Nie miał szans. Przede wszystkim za sprawą Igi Świątek. Liderka rankingu tenisistek w turnieju US Open przeżyła wiele trudnych momentów. Żaden jej jednak nie złamał. Zwyciężyła i mogła ogłosić światu ważne przesłanie.

Tuż po finale powiedziała: – Zwłaszcza teraz, gdy wszyscy musimy być razem, cieszę się, że mogę łączyć ludzi poprzez sport (...). Cieszę się, że mogę być wzorem do naśladowania. Najważniejsze, żebyśmy byli dobrymi ludźmi. – Te słowa najlepszej polskiej tenisistki zapamiętam na zawsze. Iga przed decydującym spotkaniem mistrzostw świata w katowickim Spodku przekazała też słowa wsparcia dla siatkarki.

Polacy finał z Włochami przegrali, ale po meczu każdy musiał przyznać, że tytuł odebrała nam znakomita drużyna. Biało-czerwoni nie dali rady sięgnąć po trzecie złoto z rzędu. Udowodnili jednak, że niezmiennie są w światowej czołówce. Dali nam mnóstwo niezapomnianych emocji. Teraz będziemy odliczali czas do igrzysk w Paryżu. Olimpijski medal to dla siatkarskiej reprezentacji cel najważniejszy. Trudny do zrealizowania, co pokazały igrzyska w poprzednich latach. Ale ten cel wciąż mobilizuje do ciężkiej pracy. Tej nasi siatkarze się nie boją i na pewno są w stanie wskoczyć na olimpijskie podium. Oby już za dwa lata.

Wrzesień był wyjątkowy także za sprawą koszykarzy. Na mistrzostwach Europy medalu nie zdobyli, ale też nikt tego od nich nie oczekiwał. Tegoroczny EuroBasket był niesamowicie mocno obsadzony. Dlatego awans biało-czerwonych do najlepszej czwórki to ogromna sensacja. Tego w naszym kraju nie spodziewali się nawet najwięksi optymiści. Polacy poradzili sobie między innymi z reprezentacją Słowenii, mającą w składzie Lukę Dončića – czyli gracza podbijającego NBA. Dokonali rzeczy niebywałej i osiągnęli największy sukces na mistrzostwach Starego Kontynentu od ponad pół wieku. Po ich występach pozostała gęsia skórka i wielka duma.

Autor jest dziennikarzem TVP

Polak najlepszy

Aleksander Zniszczoł wygrał zawody Letniego Pucharu Kontynentalnego w Stams, bijąc w drugiej serii rekord skoczni wynikiem 120,5 m. W czołowej 30 znalazło się również trzech innych reprezentantów Polski.

foto: Wikipedia

KUCHNIA PIĘCIU PRZEMIAN

Barbara Wiśniowska

Spodobała mi się chińska kuchnia pięciu przemian. Opiera się na pięciu smakach. Późnym latem powinien dominować słodki, jesienią – ostry, zimą – słony (zupy, mięsa), wiosną – kwaśny (kiszonki), wczesnym latem – gorzki (sałaty, kawy zbożowe).

Jedzenie powinno być traktowane jako lekarstwo. Jedzmy zdrowo i w umiarkowanych ilościach. Pamiętajmy, że dieta powinna składać się w 90 proc. z roślin, i dopasujemy żywienie do swojego stanu zdrowia – nie jedzmy produktów, po których czujemy się źle, częściej wybierajmy te, które pomagają na nasze dolegliwości.

Kuchnia pięciu przemian poleca jeść pożywne śniadania, obiadem podzielić się z przyjaciółmi, a kolację oddać wrogowi... albo przynajmniej przygotować ją wcześniej, niewielką i lekkostrawną. Układ trawienny najwydajniej pracuje rano, po południu trochę zwal-

nia, a po godzinie 19 chciałby już odpoczywać i się regenerować. Późne i ciężkie kolacje zagwarantują nam nieefektywny sen, brak wypoczynku, a nawet koszmary. Z obfitym śniadaniem też nie przesadzmy. Raz zjadłam tak dużo, że przez cały dzień nie byłam w stanie myśleć. Na pewno śniadanie powinno zawierać białka, tłuszcze i błonnik, bo nimi najemy się na długo.

Kolejną zasadą jest zaprzestanie się z sezonowymi produktami, które rosną w strefie klimatycznej, gdzie aktualnie przebywamy. Cytrusy tak chętnie kupujemy zimą, ale one mają na celu orzeźwić Portugalczyków, u których akurat wtedy jest gorąco. Nas niepotrzebnie wychłodzą w chłodne dni.

Teraz dojrzewają u nas śliwki, morele, jeżyny, gruszki. Nie żałujmy ich sobie. Już niedługo ich nie będzie.

fol. Barbara Wiśniowska

CIASTO Z MORELAMI

Składniki: 140 g oleju ■ 300 g mąki z pszenicy samopszy ■ 50 g erytrolu ■ 4 łyżeczki olejku cytrynowego ■ 20 moreli świeżych ■ 250 g kaszy jaglanej, namoczonej ■ 750 g soku jabłkowego

Sposób przygotowania: Nagrzewamy piekarnik do 180 stopni. Mąkę, olej, jedną łyżeczkę olejku zapachowego i erytrol ucieramy na jednolitą masę. Rozprowadzamy na formie do pieczenia. Mniej dojrzałe morele pozabawiamy pestek, kroimy na ćwiartki, układamy na cieście skórką w górę. Gdybyśmy posypali tę wersję kruszonką, możemy na niej poprzestać albo zrobić krem jaglano-morelowy. Ciasto pieczemy 40 minut. 15 minut przed końcem pieczenia nastawiamy gotowanie kaszy i reszty moreli w soku jabłkowym na 15 minut. Po tym czasie prędko mieszamy kaszę z 3 łyżeczkami olejku i natychmiast po zdjęciu z ognia wylewamy na wyjęte z piekarnika ciasto (w formie). Czekamy, aż krem stężeje.

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

- 1 A – efekt zamieci
- 1 G – pająk wodny
- 2 E – praca aktora
- 3 A – wada towaru
- 3 G – atrybut króla
- 6 A – lina na statku
- 6 H – szczyt rozwoju
- 8 C – gruby papier
- 9 A – parę kęsów
- 9 G – utwory Ezopa
- 10 E – herbata Green
- 11 A – stałe posady
- 11 G – luka w murze

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

PIONOWO

- A 1 – nagła akcja
- C 1 – śmieci w sieci
- C 8 – część dowodu
- D 3 – bubel w cieście
- E 1 – minerał w paski
- E 8 – rodzina ssaków
- F 4 – kraj faraonów
- G 1 – zakazany temat
- G 8 – dobra zabawa
- H 3 – kilka myśliwców
- I 1 – chwast polny
- I 8 – bylina wodna
- K 1 – na wodę święconą

**Hasło do odczytania
w zaznaczonym wierszu**

--	--	--	--	--	--	--	--

**Rozwiązania prosimy nadsyłać
do 7 października na adres redakcji „Idziemy”.
Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi
nagrodzimy książkami.**

TVP 1

05.05 Sprawa dla reportera; **06.00** Słownik polsko@polski; **06.25** wojsko-polskie.pl (38); **06.50** Słowo na niedzielę; **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakochaj się w Polsce (261); **09.05** Czas w las – magazyn; **09.35** Okrasa łamie przepisy; **10.10** Klasztorne smaki Remigiusza Rączki; **10.45** Zmiennicy (2) – serial TVP; **11.55** Między ziemią a niebem; **12.00** Anioł Pański; **12.15** Między ziemią a niebem; **12.50** Misja Zambia – Chłopcy z Makululu – cykl reportaży; **13.15** BBC w Jedynce – Chiny: starodawne królestwo przyrody – cykl dokumentalny; **14.15** Z pamięci: Kazimierz Junosza-Stępowski, cz. 2; **14.25** Weterynarze z sercem; **15.05** Co mi zrobisz jak mnie złapiesz – komedia; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **18.30** Wojenne dziewczyny (55) – serial TVP; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.20 Piłka nożna – Liga Narodów 2022, 6. kolejka, Cardiff: Walia – Polska (studio)
20.35 Piłka nożna – Liga Narodów 2022, 6. kolejka, Cardiff: Walia – Polska (1 poł.)
23.25 Nice Guys. Równi goście – film fabularny, Wielka Brytania/USA 2016, reż.: Shane Black, wyk.: Russell Crowe, Ryan Gosling, Matt Bomer, Kim Basinger
01.30 Ja, Frankenstein – film fantasy, USA/Australia 2014, reż.: Stuart Beattie, wyk.: Aaron Eckhart, Yvonne Strahovski, Bill Nighy, Miranda Otto
03.05 Jaka to melodia? – teleturniej
03.55 Film dokumentalny
04.25 Z pamięci: Kazimierz Junosza-Stępowski, cz. 2
04.30 Zakończenie dnia

TVP 2

05.50 Barwy szczęścia (2661); **06.25** Barwy szczęścia (2662); **07.00** M jak miłość (1671); **07.55** Pytanie na śniadanie; **11.10** Polska od kuchni – Miss Wdzięku; **11.45** The Voice of Poland XIII – Przesłuchania w ciemno (8) Mazowsze; **12.50** The Voice of Poland XIII – Przesłuchania w ciemno (9) Opolskie; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Kolo fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Eurowizja Junior 2022 (4) Final – widowisko muzyczne; **16.15** Tak to leciało! (4) – teleturniej muzyczny; **17.05** Łajki; **17.30** Rodzinka.pl (276) – serial komediowy TVP, reż.: Patrick Yoka, wyk.: Agata Kulesza, Jacek Braciak, Klara Kamińska, Adam Sikora, Krzysztof Dracz, Agnieszka Wosińska, Magdalena Stuzińska, Olga Kalicka, Małgorzata Kożuchowska, Tomasz Karolak; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.50** Na sygnale (384) – serial fabularny TVP; **19.25** Na sygnale (385) – serial fabularny TVP
20.00 Postaw na milion – teleturniej
21.00 Parasite – film fabularny, Korea Połudn. 2019, reż.: Bong Joon-Ho, wyk.: Song Kang-Ho, Lee Sun-Kyun, Jo Yeo-Jeong
23.25 Kino bez granic – Amerykanin – film fabularny, USA 2010, reż.: Anton Corbijn, wyk.: George Clooney, Violante Placido, Paolo Bonacelli, Johan Leysen
01.20 Jasne błękitne okna – dramat, Polska 2006, reż.: Bogusław Linda, wyk.: Beata Kawka, Joanna Brodzik, Jacek Braciak, Bogusław Linda, Stanisława Celińska, Barbara Brylska, Jerzy Trela, Marian Dziędziel, Wiktoria Kiszakiewicz, Weronika Asińska
03.00 Proxima – film fabularny, Niemcy/Francja 2019, reż.: Alice Winocour, wyk.: Eva Green, Matt Dillon, Lars Eidinger
04.50 Zakończenie dnia

TVP Info

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.23** Pogoda; **06.31** Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Info Poranek; **09.41** Pogoda; **09.50** Woronicza 17; **10.59** Info Dzień weekend; **11.22** Pogoda; **11.29** Info Dzień weekend; **11.50** Salon dziennikarski; **12.30** Info Dzień weekend; **12.51** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda; **15.00** Debata Senior; **15.29** Info Dzień weekend; **15.54** Pogoda; **16.00** Okiem Wiary; **16.29** Info Dzień weekend; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Teleexpress na deser; **17.45** Info Dzień weekend; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.25** Studio Zachód; **18.50** INFO V4+; **19.05** Głębia ostrości
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20ta
21.00 W pełnym świetle
21.24 Serwis Info Wieczór weekend
21.42 Pogoda
21.50 Strefa starcia
23.00 INFO Wieczór
23.55 Serwis Info Wieczór weekend
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.52 Pogoda
01.05 Woronicza 17
02.15 Minęła 20
03.05 Pogoda
03.10 INFO V4+
03.35 Głębia ostrości
04.05 Filmy Dokumentalne
TVP INFO
05.13 Agrobiznes – podsumowanie
05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

05.00 Głos serca; **05.45** Restauracja; **06.00** Jestem mamą; **06.15** Wystarczy Sobą Być; **07.15** Nie rzucim ziemi...; **07.40** Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie; **07.45** Ocalić od zapomnienia; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Słowo życia; **08.05** Polski Punkt Widzenia; **08.25** Święty na każdy dzień; **08.30** Z Parlamentu Europejskiego; **09.00** Spotkania z lasem; **09.10** Spotkanie z Magdą Buczek; **09.15** Manna z Nieba; **09.30** Msza święta z Jasnej Góry; **10.35** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **10.40** Próba wiary; **11.35** Nie ma świętości bez trzeźwości; **12.00** Anioł Pański z Ojcem Świętym Franciszkiem; **12.15** Papież Polak do Rodaków; **12.40** Sprawa wiary; **14.05** Moja Fatima; **14.40** Drzwi do lasu; **15.00** Wieś – to też Polska; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Koncert zyczeń; **16.45** Co by było, gdyby zwierzęta mówiły? Niedźwiedź Wojtek; **17.00** Zostań Żołnierzem RP; **17.15** Na grzyby; **17.30** Sól Ziemi; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Moja katolicka rodzina
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Każde życie jest cudem – reportaż
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Retrospekcja
21.45 Stan Bezpieczeństwa Państwa – program publicystyczny
21.55 Oratorium o św. Józefie
22.40 Pro Fidei – program religijny
23.00 Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej
23.30 Tam, gdzie Bóg płacze
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.45 Był taki dzień – 25 września; **06.55** Ojciec – film dok.; **08.00** Msza grekokatolicka; **09.05** Wiedźmin (1) – serial fantastyczno-przygodowy; **10.00** Informacje kulturalne; **10.20** W kotle historii; **10.55** Ci cholerni Polacy. Lotnictwo polskie 1939-1945 (4); **11.20** Przestrzeń pamięci; **11.50** Wynalazki, które zmieniły świat – Rakiet (5); **12.50** Wyspy czasów Odyseusza – Królestwo Stońca – cykl dok.; **13.50** Wojownicy czasu; **14.30** Riffi po sześćdziesiątce – komedia, Polska 1989; reż.: Paweł Trzaska; wyk.: Mieczysław Czerwowski, Wiesław Golas, Marian Kociński, Wiesław Michnikowski, Katarzyna Figura, Witold Pyrkosz; **16.00** W Polskę jedziemy; **16.30** Giganci historii; **17.15** A więc wojna; **17.25** Noce i dnie (1) – serial TVP; **18.35** Historia Mediów: Media story – Szybciej i częściej; **19.05** Persowie. Historia Iranu (3) – serial dok.; **20.10** Tajne akta III Rzeczy (4); **21.15** Kurier – film sensacyjny; **23.15** Kapitan Conan; **01.35** Szerokie tory; **02.15** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.05 Odrobina mężczyzny, cz. 1 – program rozrywkowy; **08.00** Nabożeństwo metodystyczne w Kielcach; **09.05** Wschodzące gwiazdy baletu – serial dok.; **09.40** Wschodzące gwiazdy baletu – serial dok.; **10.20** Robin z Sherwood (4) – serial; **11.25** Informacje kulturalne; **11.45** Trzeci punkt widzenia; **12.25** Znachor – dramat; **14.50** Wędrowiec Polski; **15.25** Teodor Currentzis. Lux Aeterna/Koncert w Sainte-Chapelle; **17.10** Niedziela z... rolami Ignacego Gogolewskiego; **18.00** Damy i Huzary – spektakl teatralny; **19.30** Informacje kulturalne; **20.00** Okno na podwórze – thriller, USA 1954, reż.: Alfred Hitchcock, wyk.: James Stewart, Grace Kelly, Thelma Ritter, Wendell Corey, Raymond Burr; **22.00** Dębicz/Kuropaczewski – Adela – koncert; **23.05** Trzeci punkt widzenia; **23.45** Zabicie świętego jelenia – film; **01.55** Siostra – film anim.; **02.05** Popołudnie Clemence – film anim.; **02.30** Autor widmo – thriller; **04.45** Cum on feel the noise. Ostre brzmienie – film dok.; **05.55** Zakończenie dnia

TVN

05.20 Uwaga!; **05.40** Ukryta prawda (925); **06.30** Kuchenne rewolucje 12 (8); **07.25** Nowa Maja w ogrodzie 6 (29); **07.55** Akademia ogrodnika (29); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Co za tydzień (1062); **12.25** Herkules (3) – serial; **13.30** Salon sukien ślubnych: Polska 2 (6); **14.05** Mam talent 14 (4); **15.55** Harry Potter i więzień Azkabanu – film przygodowy, USA/Wielka Brytania 2004, reż.: Alfonso Cuarón, wyk.: Daniel Radcliffe, Rupert Grint, Emma Watson, David Thewlis, Michael Gambon, Alan Rickman; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** MasterChef 11 (4); **21.35** Tajemnica zawodowa 2 (4) – serial; **22.45** Szakal – film sensacyjny, USA/Wielka Brytania/Francja/Niemcy/Japonia 1997, reż.: Michael Catton-Jones, wyk.: Bruce Willis, Richard Gere, Sidney Poitier, Diane Venora, Mathilda May, Jack Black, J.K. Simmons, Tess Harper, Richard Lineback; **01.15** Kuchenne rewolucje 25 (4); **02.20** Uwaga!; **02.40** Noc Magii (1136); **04.05** Kto was tak urządził; **04.35** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **07.50** Na fali – film animowany, USA 2007, reż.: Ash Brannon, Chris Buck; **09.40** Trolle – film animowany, USA 2016, reż.: Mike Mitchell, Walt Dohrn; **11.40** Shrek Forever – film familijny; **13.40** Ninja Warrior Polska (39); **15.40** Twoja Twarz Brzmi Znajomo (169); **17.40** Słubne pogotowie Izabeli Janachowskiej (4) – program lifestyleowy; **18.50** Wydarzenia – magazyn informacyjny; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Państwo w Państwie (454); **20.00** Kabaret na żywo. Młodzi i Moralni (110); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (203); **23.15** Pasażer – thriller, Francja, USA 2018, reż.: Jaume Collet-Serra, wyk.: Jonathan Banks, Vera Farmiga, Elisabeth McGovern, Liam Neeson, Sam Neill, Patrick Wilson; **01.45** Na linii ognia – thriller sensacyjny, USA 1993, reż.: Wolfgang Petersen, wyk.: Clint Eastwood, Gary Cole, John Malkovich, Dylan McDermott, Rene Russo; **04.25** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

04.40 Klan (4025); **05.05** Przysięga (724); **06.00** Wspaniałe stulecie (62); **07.00** **Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze**; **07.30** Studio Raban; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (48) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (49) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (303) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.55** BBC w Jedyńce: Chiny: starodawne królestwo przyrody 3 – cykl dokumentalny; **14.00** Wspaniałe stulecie (111) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (725) – serial obyczajowy; **17.00** Telexpress; **17.15** Jaka to melodia!; **17.55** Klan (4026) – telenowela TVP; **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (592) – serial obyczajowy TVP
21.00 Teatr Telewizji – Pożegnania – dramat
22.40 Świat bez fikcji – Pokolenie podłączonych – film dokumentalny
23.45 Dawno temu w Ameryce, cz. 1 – dramat, USA/Włochy 1984, reż.: Sergio Leone, wyk.: Robert De Niro, James Woods, Elizabeth McGovern
01.50 Na linii wroga – film akcji, USA 1997, reż.: Mark Griffiths, wyk.: Thomas Ian Griffith, Chris Mulkey, Courtney Gains, Maury Sterling
03.20 Sfora (5) – serial
04.20 Notacje: Brunon Holyst. Jakże piękne jest życie – cykl dokumentalny
04.30 Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 M jak miłość (1622); **06.20** Umarł, aby żyć. Rzecz o Stefanie Kardynale Wyszyńskim – Śluby Jasnogórskie – serial dokumentalny; **06.35** Umarł, aby żyć. Rzecz o Stefanie Kardynale Wyszyńskim – Prymas Wyszyński w Watykanie; **06.55** Rodzinka.pl (172) – serial TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.35** Panorama; **10.40** Pytanie na śniadanie; **11.15** Złotopolscy (100) – telenowela TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2662); **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.15** Program rozrywkowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (263) – serial fabularzowy TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (55) – serial; **15.50** Przepis dnia (15); **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (64) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (129) – serial obyczajowy
19.30 Barwy szczęścia (2662) – serial obyczajowy TVP
20.00 Przepis dnia (16)
20.10 Barwy szczęścia (2663) – serial obyczajowy TVP
20.45 Kulisy serialu „M jak miłość”
20.55 M jak miłość (1672) – serial TVP
21.55 Z biciem serca (9) – serial
23.05 Gloria (4) – serial kryminalny, Belgia/Francja 2021, reż.: Julien Colonna, wyk.: Cecile Bois, Barbara Schulz, Joey Starr, Nicole Calfan, Michael Cohen, Bernard Le Coq, Mariama Gueye
00.15 Proxima – film fabularny, Niemcy/Francja 2019, reż.: Alice Winocour, wyk.: Eva Green, Matt Dillon, Lars Eidinger
02.10 O mnie się nie martw (7) – serial komediowy TVP
03.05 Parasite – film fabularny
05.15 Zakończenie programu

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej i społecznej; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.50** Rodzina i praca; **17.00** Telexpress; **17.15** Telexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.06 Pogoda
03.13 O co chodzi
03.40 Filmy Dokumentalne TVP INFO
05.17 Agrobiznes

TV TRWAM

05.10 Sanktuaria polskie; **05.30** „W ręce Mojej szukaj siły i światła”; **06.00** Siostry Magdaleny od Pokuty; **07.00** 100 cudownych miejsc na świecie; **07.10** Z wędką nad wodę w Polsce i Świat; **07.35** Drzwi do lasu; **07.50** Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Wieś – to też Polska; **09.15** Sursum Corda – W Górę Serca!; **09.30** Moja katolicka rodzina; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** Stan Bezpieczeństwa Państwa; **11.30** Papież cierpienia; **11.55** Święty na każdy dzień; **12.00** **Anioł Pański**; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.10** 20 lat dla świata; **13.20** Muzyczne chwile; **13.25** Słowo życia; **13.30** **Msza święta z Jasnej Góry**; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Filmowe Trójki; **15.35** Muzyczne chwile; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Sanktuaria polskie; **16.30** Porady Medyczne Bonifratrów
16.55 Spotkania z lasem
17.05 Świadkowie – program historyczny
17.30 Spotkanie Rodziny Radia Maryja w sanktuarium św. Ojca Pio – transmisja nabożeństwa
20.00 Informacje dnia
20.20 **Różaniec**
20.50 Myśląc Historia
21.00 **Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja**
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny
22.00 Mojżesz – 10 przykazań – serial fabularny
22.50 Biblia w obrazach – program edukacyjny
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 26 września; **07.10** Czas honoru (18); **08.00** Ex Libris (510); **08.30** Historia Polski – ...powinniście być wdzięczni Stalinowi – film dok.; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Rajd na St. Nazaire, cz. 1; **10.15** Sensacje XX wieku: Rajd na St. Nazaire, cz. 2; **10.40** Brazylia. Historia naturalna (3) – serial dok.; **11.35** Archiwum zimnej wojny; **12.10** Rok 1863 – film dok.; **13.25** Eroica – dramat; **15.00** Wszystkie kolory świata – Tanzania od Zanzibaru do Kilwy; **15.55** Wyspy czasów Odysseusza – cykl dok.; **16.50** Flesz historii (607); **17.10** Czas honoru (19); **18.05** A więc wojna; **18.15** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **18.40** Spór o historię; **19.20** Historia Polski: Lidia Lwow-Eberle – film dok.; **20.05** Akcja Żywiec; **20.40** Historia w postaciach zapisana: Ludwik XIV; **22.45** Sądy, przesady; **23.35** Wojna o trony. Prawdziwa historia Europy: Ludwik XIV (6); **00.35** Info Wilno; **00.50** Szerokie tory; **01.25** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.55** Sensacje XX wieku; **02.25** Sensacje XX wieku; **02.55** Encyklopedia II wojny światowej; **03.35** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.30** Informacje kulturalne; **08.00** Co dalej?; **08.35** Wydarzenie aktualne; **09.00** Pora umierać – film obyczajowy; **11.00** Reżyserzy: Howard Hawks; **12.00** Wielki, ciemny las – film anim.; **12.05** Opowiadanie Księżyca – film anim.; **12.30** Niedziela z... rolami Ignacego Gogolewskiego; **13.30** Rodzina Połanieckich (5) – serial TVP; **15.00** Wydarzenie aktualne; **15.25** Znachor – dramat, reż.: Jerzy Hoffman, wyk.: Jerzy Bińczycki, Anna Dymna, Tomasz Stockinger, Bernard Ładysz, Bożena Dykiel, Artur Barciś; **17.50** Trzeci punkt widzenia; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Rodzina Durrellów 3 (1); **20.00** Za kilka dolarów więcej – western, Włochy/Niemcy/Hiszpania 1966, reż.: Sergio Leone, wyk.: Clint Eastwood, Lee Van Cleef, Klaus Kinsky; **22.20** Kronos – Wróżby; **23.10** Żelazny most – film fabularny; **00.45** Dębicz/Kuropaczewski – Adela, koncert; **01.45** Okno na podwórko – thriller; **03.45** Informacje kulturalne; **04.15** Teledyski; **05.35** Afisz kulturalny; **05.55** Zakończenie dnia

TVN

05.20 Uwaga!; **05.35** Nowa Maja w ogrodzie 6 (30); **06.00** Akademia ogrodnika (30); **06.10** Ukryta prawda (1303); **07.05** Kuchenne rewolucje 18 (3); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** MądrzeGotujemy z Katarzyną Bosacką (4); **11.50** Ukryta prawda (1420); **12.55** Tajemnice miłości (11); **14.00** Ukryta prawda (1304); **15.05** Ukryta prawda (1097); **16.10** Ten moment (39); **16.45** Kuchenne rewolucje 18 (4); **17.55** Ukryta prawda (1421); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 17 (14); **20.15** Na Współnej 20 (3495) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (569); **21.35** Herkules (4) – serial; **22.40** Zanim odejdą wody – komedia, USA 2010, reż.: Todd Phillips, wyk.: Robert Downey Jr., Zach Galifianakis, Michelle Monaghan, Jamie Foxx, Juliette Lewis, Danny McBride; **00.30** Co za tydzień (1062); **01.20** Na granicy światów (1) – serial; **02.20** Uwaga!; **02.40** Noc Magii (1137); **04.05** Kto was tak urządził; **04.35** Kto was tak urządził; **05.05** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (273); **09.10** Malanowski i Partnerzy (274); **09.40** Sekrety rodziny (254); **10.40** Dlaczego ja? (1122); **11.40** Gliniarze (325); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1132); **14.40** Dlaczego ja? (1178); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (714); **17.00** Gliniarze (723); **18.00** Pierwsza miłość (3462); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Gość Wydarzeń; **20.05** Dancing with the Stars. Taniec z Gwiazdami (128); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (204); **23.10** Rysa (8); **00.10** Blackway – thriller, USA 2015, reż.: Daniel Alfredson, wyk.: Alexander Ludwig, Anthony Hopkins, Mark Holbrook, Liotta Ray, Munro Lochlyn, Julia Stiles; **02.10** Nowy początek – film s.f., USA/Kanada/Indie 2016, reż.: Denis Villeneuve, wyk.: Amy Adams, Mark O'Brien, Abigail Pniowsky, Jeremy Renner, Michael Stuhlbarg, Forest; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teledyski TV Okazje

TVP 1

04.40 Klan (4026); **05.10** Przysięga (725); **06.00** Wspaniałe stulecie (111) – serial kostiumowy; **07.00** *Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze*; **07.30** Kościół z blisko; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (49) – serial TVP; **09.40** Komisarz Alex (50) – serial TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (304) – serial TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedyńce: Grenlandia – szepty lodu; **14.00** Wspaniałe stulecie (112) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (726) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (4027); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! **20.30** Leśniczówka (593) – serial obyczajowy TVP **21.00** Pełny obraz (4) – cykl dokumentalny **21.40** Magazyn Ekspresu Reporterów **22.45** Ocaleni – reality show **23.50** Magazyn śledczy Anity Gargas **00.25** Valerian i Miasto Tysiąca Planet – film s.f., Francja 2017, reż.: Luc Besson, wyk.: Dane DeHaan, Cara Delevingne, Clive Owen, Ethan Hawke, Rihanna, Herbie Hancock **02.45** Film fabularny **04.20** Notacje: Jerzy Woy-Wojciechowski **04.35** Zakończenie dnia

TVP 2

05.35 M jak miłość (1623); **06.25** Surowe piękno... – reportaż; **06.55** Rodzinka.pl (173) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.35** Panorama; **10.40** Pytanie na śniadanie; **11.15** Złotopolscy (101) – telenowela TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2663) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (129) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (264) – serial fabularny TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (56) – serial; **15.55** Przepis dnia (16); **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (65) – serial obyczajowy **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (130) – serial obyczajowy; **19.30** Barwy szczęścia (2663) – serial obyczajowy TVP **20.00** Przepis dnia (17) **20.10** Barwy szczęścia (2664) **20.40** Kulisy serialu „M jak miłość” **20.55** M jak miłość (1673) – serial TVP **21.55** Z biciem serca (10) – serial **23.05** Gloria (5) – serial kryminalny **00.10** Ludzkie historie – Antybohater – film dokumentalny **01.40** Kanal – dramat wojenny, reż.: Andrzej Wajda, wyk.: Teresa Iżewska, Tadeusz Janczar, Wiercystaw Głiński, Stanisław Mikulski, Emil Karewicz, Tadeusz Gwiazdowski, Władysław Sheybal, Teresa Berezowska, Zofia Lindorf, Jan Englert **03.25** Amerykanin – film fabularny, USA 2010, reż.: Anton Corbijn, wyk.: George Clooney, Violante Placido, Paolo Bonacelli, Johan Leysen **05.10** Zakończenie programu

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej i społecznej; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20 **21.00** Nie da się ukryć **21.20** Serwis Info Wieczór **21.41** Pogoda **21.50** W tyle wizji **22.25** Serwis Info Wieczór **22.30** W tyle wizji Extra **23.00** INFO Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.03** Wiadomości **00.31** Gość Wiadomości **00.57** Pogoda **01.05** Minęła 20 **02.00** W tyle wizji **02.35** Serwis Info Wieczór **02.40** W tyle wizji Extra **03.13** O co chodzi **03.45** Filmy Dokumentalne TVP INFO **04.50** wojsko-polskie.pl **05.18** Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Kościusko; **06.10** 100 cudownych miejsc na świecie; **06.20** Generał naszej wolności – kpt. Janusz Belza; **07.15** Jan Paweł II i cud w Katarzynie; **07.50** Karta z kalendarza; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Procesja dziejów; **09.00** Papież Polak do Rodaków; **09.30** Alleluja i do przodu!; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej; **10.45** Zew natury; **11.05** Mocni w Wierze; **11.35** Święty na każdy dzień; **11.40** Ma się rozumieć; **11.50** Słowo życia; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.10** Sanktuarium Cudu Eucharystycznego w Sokółce; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** O. Wenanty Katarzyniec; **15.20** Spuszczina św. Wincentego a Paulo; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Jestem mamą; **16.25** Przyroda w Obiektywie; **16.40** Co by było, gdyby zwierzęta mówiły?; **16.50** Izba Pamięci płk. Kuklińskiego **16.55** Sekrety mnichów **17.10** Prosto o gospodarce **17.30** Zostań Żołnierzem RP **17.45** Muzyczne chwile **17.55** Poczet Wielkich Polaków **18.00** Anioł Pański **18.05** Informacje dnia **18.15** Ze szkolnej ławki **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Każdy maluch to potrafi **19.45** Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec **20.50** Mysłąc Historia **21.00** Apel Jasnogórski – transmisja **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia **22.00** Mojżesz – 10 przykazań **22.50** Muzyczne chwile **23.00** Kamienie wolać będą – reportaż **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 27 września; **07.10** Czas honoru (19) – serial TVP; **08.05** Flesz historii; **08.30** Historia Polski – Li-dia Lwow-Eberle. Pro Memoria – film dok.; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Tajemnica bomby A, cz. 1; **10.15** Sensacje XX wieku: Tajemnica bomby A, cz. 2; **10.45** Bitwa pod Płowcami – film dok.; **11.30** Przestrzeń pamięci; **12.05** Belmondo Wspaniały – film dok.; **13.00** Persowie. Historia Iranu (3) – serial dok.; **14.05** Historia w postaciach zapisana: Arcyksiążę Franciszek Ferdynand; **15.55** Ordonka – film dok.; **17.15** Czas honoru (20) – serial TVP; **18.10** A więc wojna; **18.15** Na bitewnym szlaku (5); **18.45** Oblicza wojny (15); **19.20** Historia Polski: Polskie Państwo Podziemne 1939–1945; **20.35** Krwawa historia szkockich klanów (2) – serial dok.; **21.35** Fidel Castro: nieznanie taśmy – film dok.; **22.35** Kurier – film sensacyjny; **00.25** Info Wilno; **00.45** Było, nie minęło – kronika zwiadawców historii; **01.20** Sensacje XX wieku; **01.45** Sensacje XX wieku; **02.15** Encyklopedia II wojny światowej; **02.55** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Co się dzieje; **07.30** Informacje kulturalne; **08.00** Wędrowiec Polski; **08.40** Którędy po sztukę – Cranach; **09.00** Parę osób, mały czas – dramat; **11.00** Rodzina Durrellów seria 3 (1); **12.00** Claudia, La Misteriosa – film dok.; **13.05** Wydarzenie aktualne; **13.30** Rodzina Polanieckich (6) – serial TVP; **15.05** Co mówią lekarze – film krótkometrażowy; **15.50** U Pana Boga w ogródku – komedia; **17.55** Co dalej?; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Rodzina Durrellów seria 3 (2); **20.00** Z rodu Boreasza – opera; **22.45** Podwójne życie – dramat, Francja 2019, reż.: Olivier Assayas, wyk.: Juliette Binoche, Guillaume Canet, Christa Theret, Vincent Macaigne; **00.45** Co dalej?; **01.20** Stacja – dramat, reż.: Arkadiusz Bartosiak, wyk.: Konrad Wosik, Marianna Zydek, Stanisław Cywka; **01.55** Żelazny most – film fabularny, reż.: Monika Jordan-Młodzianowska, wyk.: Bartłomiej Topa, Julia Kijowska, Łukasz Simalt, Cezary Łukasiewicz, Andrzej Konopka; **04.00** Informacje kulturalne; **04.30** The Cave – dramat; **05.10** Teledyski; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.55 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1304) – program obyczajowy; **07.05** Kuchenne rewolucje 18 (4) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (14); **11.50** Ukryta prawda (1421); **12.55** Tajemnice miłości (12); **14.00** Ukryta prawda (1305); **15.05** Ukryta prawda (1098); **16.10** Ten moment (40); **16.45** Kuchenne rewolucje 18 (5) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1422); **19.00** Fakty – serwis informacyjny; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 17 (15); **20.15** Na Wspólnej 20 (3496) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (570); **21.35** Ślub od pierwszego wejrzenia 8 (4); **22.40** Kuba Wojewódzki 17 (4); **23.45** Superwizjer (1250) – magazyn reporterów; **00.20** Herkules (4) – serial; **01.20** Zabójcza broń 3 (3) – serial; **02.25** Uwaga!; **02.45** Noc Magii; **04.05** Kto was tak urządził; **04.35** Kto was tak urządził; **05.05** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (275); **09.10** Malanowski i Partnerzy (276); **09.40** Sekrety rodziny (255); **10.40** Dlaczego ja? (1123); **11.40** Gliniarze (326); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1133); **14.40** Dlaczego ja? (1179); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (715); **17.00** Gliniarze (724); **18.00** Pierwsza miłość (3463); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Ninja Warrior Polska (40); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (205); **23.10** Niepowstrzymany – thriller, USA 2010, reż.: Tony Scott, wyk.: Denzel Washington, Kevin Dunn, Chris Pine, Rosario Dawson; **01.20** Siła rażenia – film s.f., USA/Wielka Brytania/Rumunia 2006, reż.: Michael Keusch, wyk.: Steven Seagal, Lisa Lovbrand, Andrew Bicknell, Matthew Chambers, David Kennedy, Danny Webb; **03.30** Świat według Kiepskich (96); **04.05** Świat według Kiepskich (97); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleszkapy TV Okazje

TVP 1

04.45 Klan (4027); **05.15** Przysięga (726); **06.00** Wspaniałe stulecie (112); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Rodziny ekspres; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (50) – serial TVP; **09.35** Komisarz Alex (51) – serial TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (305) – serial TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda – magazyn; **12.35** Rok w ogrodzie Extra; **12.55** Natura w Jedyńce: Klan małego pawiana – film dokumentalny; **14.00** Wspaniałe stulecie (113) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (727) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (4028); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (594) – serial obyczajowy TVP

21.00 Film fabularny
22.55 Historia bez tajemnic – Ucieczka na Srebrny Glob – film dokumentalny

00.05 Festiwal Niepokorni Niezłomni Wyklęci – Studio Festiwalowe 2022

00.25 Zabójcze sekrety – film fabularny, Kanada 2020, reż.: Danny J. Boyle, wyk.: Jillian Murray, Kristina Reyes, Dan Amboyer

01.55 Prokurator (4) – serial kryminalny TVP

02.45 Karmazynowe wesele (4) – serial

03.45 wojsko-polskie.pl (38)

04.10 Notacje: Wojciech Fibak. Fair Play – cykl dokumentalny

04.25 Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 M jak miłość (1624); **06.25** Pożyteczni.pl; **06.55** Rodzinka.pl (174) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.30** Panorama; **10.40** Pytanie na śniadanie; **11.15** Złotopolscy (102) – telenowela TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2664) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (130) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (265) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (57) – serial; **15.55** Przepis dnia (17); **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (66) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque (452) – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (131) – serial obyczajowy, Turcja 2019

19.30 Barwy szczęścia (2664)
20.00 Przepis dnia (18)
20.10 Barwy szczęścia (2665)
20.40 Kulisy seriali „Na dobre i na złe” i „Na sygnale”

20.55 Na dobre i na złe (854)
21.55 Z biciem serca (11) – serial, Włochy 2021, reż.: Riccardo Donna, wyk.: Andrea Gherpelli, Matteo Martari, Pilar Fogliati, Daniele Pecci

23.00 Gloria (6) – serial kryminalny

00.10 Miłość w spadku – film obyczajowy, USA 2017, reż.: Charlie Vaughn, wyk.: Heather McComb, Paul Greene, Lexi Givagnoli

01.50 Medyceusze Wspaniali (13) – serial kostiumowy

02.50 Współcześni cenzorzy – film dokumentalny

04.00 Za marzenia (3) – serial TVP

04.40 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej i społecznej; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór

00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.06 Pogoda
03.13 O co chodzi
03.45 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.50 INFO V4+
05.16 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Prosto o gospodarce; **05.20** Jestem mamą; **05.35** Tam, gdzie Bóg płacze; **06.05** Filmowe zyciorysy; **07.15** Ewangelia nasz biznesplan; **07.50** Kartka z kalendarza; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Każdy maluch to potrafi; **08.50** Słowo życia; **09.00** Opowieści biblijne – historie animowane z Nowego Testamentu; **09.30** Sanktuaria polskie; **09.50** Święty na każdy dzień; **10.00** Audycja Generalna z Watykanu; **11.00** Z wędką nad wodę w Polskę i Świat; **11.25** Jestem mamą; **11.40** Prosto o gospodarce; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojesz – 10 przykazań; **13.10** 20 lat dla świata; **13.20** Muzyczne chwile; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Świat widziany sercem; **14.55** Śledztwo w sprawie Miłosierdzia Bożego; **15.45** Święty na każdy dzień; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia

16.10 Na zdrowie
16.30 Wyszynski – historia
17.00 Po stronie prawdy
17.50 Muzyczne chwile
17.55 Poczet Wielkich Polaków
18.00 Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Brat Franciszek
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja

21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojesz – 10 przykazań
22.50 Muzyczne chwile
23.05 Maria Okońska – Kobieta, która miała w sobie ogień
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.35 Był taki dzień – 28 września; **06.50** Czas honoru (20); **07.45** Na bitwęwien szlaku (5); **08.25** Historia Polski: Polskie Państwo Podziemne 1939–1945; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Tunele wojny, cz. 1; **10.15** Sensacje XX wieku: Tunele wojny, cz. 2; **10.50** Kuźnia noblistów – film dok.; **11.40** Oblicza wojny (15); **12.15** VI Brygada Pani Komendant – film dok.; **13.20** Wszystkie kolory świata – Maine; **14.20** Saga przastarej puszczy – film dok.; **15.25** Krwawa historia szkockich klanów (2); **16.20** Flesz historii – ekstra; **16.30** Przestrzeń pamięci; **16.55** Czas honoru (21); **17.45** A więc wojna; **17.55** Nie taka prosta historia; **18.20** W PRL-u; **19.00** Historia Polski: Umrzeć za Warszawę – film dok.; **20.05** Pierwsza wojna światowa (4); **21.00** Wojna o trony. Prawdziwa historia Europy. Ludwik XIV; **22.00** Winnetou i Apanacz – serial przygodowy; **23.35** Info Wilno; **23.55** Przeszczepianie nadziei – film dok.; **00.50** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.25** Sensacje XX wieku; **01.50** Sensacje XX wieku; **02.25** Encyklopedia II wojny światowej; **03.00** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.20** Informacje kulturalne; **07.50** Co dalej?; **08.25** Do dzieła; **08.50** U Pana Boga w ogródku – komedia; **11.00** Rodzina Durrellów 3 (2); **12.05** Visconti – między prawdą a pasją – film dok.; **13.20** Rodzina Polanieckich (7) – serial TVP; **14.55** Skrzydła – film TVP; **15.50** Giuseppe w Warszawie – komedia; **17.40** Przestrzeń pamięci – Muzeum Książąt Czartoryskich w Krakowie; **18.15** Którędy po sztuce; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Rodzina Durrellów 3 (3); **20.00** Germinal – dramat; **22.45** Mistrz i Małgorzata (4) – serial; **23.50** Dziką Muzyką – Czas Wesela – Muzyka Lubelszczyzny – magazyn; **00.30** Więcej niż fikcja: Wewnętrzny ogień Joana Miró; **01.35** Rawa Blues Silesian Sound – Irek Dudek Big Band – koncert; **02.35** Podwójne życie – dramat, Francja 2019, reż.: Olivier Assayas, wyk.: Juliette Binoche, Guillaume Canet, Christa Theret, Vincent Macaigne; **04.30** Stacja – dramat, reż.: Arkadiusz Bartosiak, wyk.: Konrad Wosik, Marianna Żydek, Stanisław Cywka; **05.05** Teledyski; **05.55** Zakończenie dnia

TVN

05.55 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1305); **07.05** Kuchenne rewolucje 18 (5) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (15); **11.50** Ukryta prawda (1422); **12.55** Tajemnice miłości (13); **14.00** Ukryta prawda (1306); **15.05** Ukryta prawda (1099); **16.10** Ten moment (41); **16.45** Kuchenne rewolucje 18 (6) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1423); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 17 (16); **20.15** Na Wspólnej 20 (3497) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (571); **21.35** Top Model 11 (4); **23.10** Lejdis – komedia, Polska 2008, reż.: Tomasz Konecki, wyk.: Iza Kuna, Edyta Olaszowska, Magdalena Rózcicka, Anna Dereszowska, Robert Więckiewicz, Piotr Adamczyk, Borys Szyk, Tomasz Kot, Tomasz Karolak, Rafał Królikowski, Danuta Stenka, Krzysztof Globisz; **02.00** Tajemnica zawodowa 2 (4) – serial; **03.05** Superwizjer (1250); **03.40** Uwaga!; **04.00** Noc Magii; **05.20** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (277); **09.10** Malanowski i Partnerzy (278); **09.40** Sekrety rodziny (256); **10.40** Dlaczego ja? (1124); **11.40** Gliniarze (327); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1134); **14.40** Dlaczego ja? (1180); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (716); **17.00** Gliniarze (725); **18.00** Pierwsza miłość (3464); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Hell's Kitchen (65); **21.35** Świat według Kiepskich (581); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (206); **23.10** Zabić Salazara – film akcji, Rumunia/USA 2016, reż.: Keoni Waxman, wyk.: Luke Goss, Steven Seagal, Georges St-Pierre; **01.35** Nagi peryskop – komedia, USA 1996, reż.: David S. Ward, wyk.: Kelsey Grammer, Holly Lauren, Bruce Dern, Rob Schneider, Harry Dean Stanton, William H. Macy, Rip Torn; **03.25** Świat według Kiepskich (98); **04.00** Świat według Kiepskich (99); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleskopy TV Okazje

TVP 1

04.45 Klan (4028); **05.10** Przysięga (727); **06.00** Wspaniałe stulecie (113); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Wciąż uczę się żyć – reportaż; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (51) – serial TVP; **09.40** Komisarz Alex (52) – serial TVP; **10.40** Ojciec Mateusz (306) – serial TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.55** Natura w Jedyńce: Orle jeziora – film dokumentalny; **14.00** Wspaniałe stulecie (114) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (728) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (4029); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! **20.30** Leśniczówka (595) – serial obyczajowy TVP **21.00** Na sygnale (386) – serial fabularny TVP **21.35** Sprawa dla reportera **22.35** Magazyn śledczy Anity Gargas **23.15** Magazyn kryminalny 997 **24.00** Festiwal Niepokorni Niezłomni Wykłęci – Studio Festiwalowe 2022 **00.20** Magazyn Ekspresu Reporterów **01.20** Tanie Dranie: Moroz i Kłopotowski komentują świat – talk-show **02.00** Londyńczycy – serial TVP **02.50** Ocaleni – reality show **03.50** Magazyn śledczy Anity Gargas **04.25** Notacje: Zbigniew Rymarż **04.35** Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Na sygnale (216); **05.30** M jak miłość (1625); **06.20** Smaki świata – po bałkańsku (40); **06.55** Rodzinka.pl (175); **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.35** Panorama; **10.40** Pytanie na śniadanie; **11.20** Ostoja (7) – magazyn przyrodniczy; **11.55** Barwy szczęścia (2665) – serial obyczajowy TVP; **12.35** Kolo fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (131) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (266) – serial fabularny TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (58) – serial; **15.55** Przepis dnia (18); **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (67) – serial obyczajowy, Turcja 2019, reż.: Neslihan Yesilyurt, wyk.: Eda Ece, Onur Tuna, Seval Sam, Talat Bulut, Seyda Erginci; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (132) – serial obyczajowy **19.30** Barwy szczęścia (2665) **20.00** Przepis dnia (19) **20.10** Barwy szczęścia (2666) **20.40** Kulisy serialu Ojciec Mateusz – felieton **20.55** Ojciec Mateusz (358) – serial kryminalny TVP **21.55** Z biciem serca (12) – serial **23.10** Anatomia kłamstwa (1) – serial kryminalny, Francja 2021, reż.: Frederic Berthe **00.25** Zaraz wracam – film fabularny, Kanada 2008, reż.: Susan Montford, wyk.: Kim Basinger, Lukas Haas, Craig Sheffer **02.05** Fatalny skok – film fabularny, USA 2008, reż.: Charles Burmeister, wyk.: Val Kilmer, Marg Helgenberger, Wilmer Valderrama **03.40** Gomorra (30) – serial **04.30** Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej i społecznej; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **12.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20 **21.00** Nie da się ukryć **21.20** Serwis Info Wieczór **21.41** Pogoda **21.50** W tyle wizji **22.25** Serwis Info Wieczór **22.30** W tyle wizji Extra **23.00** INFO Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.03** Wiadomości **00.31** Gość Wiadomości **00.57** Pogoda **01.05** Minęła 20 **02.00** W tyle wizji **02.35** Serwis Info Wieczór **02.40** W tyle wizji Extra **03.06** Pogoda **03.13** O co chodzi **03.40** Filmy Dokumentalne TVP INFO **05.17** Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Cukierki Księdza Wali. Rzecz o ks. inf. Czesławie Wali; **05.55** Święty na każdy dzień; **06.00** Audycja generalna Ojca Świętego Franciszka z Watykanu; **07.00** Po stronie prawdy; **07.50** Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Poznajemy Polskę; **08.55** Święty na każdy dzień; **09.00** Na zdrowie; **09.20** Brat Franciszek; **09.50** 100 cudownych miejsc na świecie; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Myśląc Ojczyzna; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia obiecana; **13.05** Muzyczne chwile; **13.20** Przegląd katolickiego tygodnika „Niedziela”; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Polscy weterani w Brazylii Centralnej; **14.40** Wyzwolenie; **15.25** Droga do świętości; **15.50** Ma się rozumieć **16.00** Informacje dnia **16.10** Z wędka nad wodę w Polskę i świat **16.35** Zew natury **17.05** Akademia pro-life **17.15** Ślaskie ślady Świadka Prawdy – błogosławiony Ryszard Henkes SAC **17.30** Odpowiedzialni za Kościół **17.55** Poczet Wielkich Polaków **18.00** Anioł Pański **18.05** Informacje dnia **18.15** Rozmowy niedokończone **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Przyjaciele i bohaterowie **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec **20.50** Myśląc Historia **21.00** Apel Jasnogórski **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia **22.00** Ziemia obiecana **22.45** Jan Paweł II – Papież, który tworzył historię **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 29 września; **07.05** Czas honoru (21); **07.55** W kotłach historii; **08.30** Historia Polski: Afryka mojego dzieciństwa; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Zaginione archiwa, cz. 1; **10.15** Sensacje XX wieku: Zaginione archiwa, cz. 2; **10.40** Flesz historii – ekstra; **10.50** Przelot nad zdobytym miastem – film dok.; **11.15** Początek – film dok.; **11.50** W PRL-u; **12.25** Diament śmierci (4); **13.35** Wykorzenieni. Europa 1945; **14.40** Oczy Atakamy – film dok.; **15.45** Pierwsza wojna światowa (4); **16.35** Kłamstwa i mity Polski Ludowej; **16.50** Kłamstwa i mity Polski Ludowej; **17.05** Alfabet Andrzeja Dobosza; **17.25** Czas honoru (22); **18.15** A więc wojna; **18.20** Historia Mediów: Media story – Szybkiej i częściej; **18.50** Archiwum zimnej wojny; **19.30** Historia Polski: Wojna totalna; **20.20** Indeks i karabin – film dok.; **21.25** Giganci historii; **22.15** Ekspertyza; **22.45** Sądy, przesady; **23.35** Od zmierzchu do świtu; **00.30** Info Wilno; **00.45** Było, nie minęło – kronika zwładowców historii; **01.20** Sensacje XX wieku; **02.10** Encyklopedia II wojny światowej; **02.50** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.35** Informacje kulturalne; **08.05** Zaginione – odnalezione; **08.30** Dziką Muzyka – Czas Wesela – Muzyka Lubelszczyzny; **09.10** Giuseppe w Warszawie – komedia; **11.00** Rodzina Durrellów 3 (3); **12.05** Rafael – książkę sztuki – film dok.; **13.45** Nad Niemnem (1) – serial TVP; **14.50** Nad Niemnem (2) – serial TVP; **16.15** Kolorowe wzgórza – dramat; **17.55** Co dalej?; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Rodzina Durrellów 3 (4); **20.00** Wstęp do filmu „Osiem kobiet”; **20.05** Osiem kobiet – film fabularny, Francja/Włochy 2002, reż.: François Ozon, wyk.: Catherine Deneuve, Isabelle Huppert, Emmanuelle Beart, Fanny Ardant, Ludivine Sagnier; **22.05** Res Poloniae – O Polsce z oddali; **22.45** Ordonka – film dok.; **23.50** Gomorra (9) – serial; **00.55** Co dalej?; **01.30** Germinal – dramat, Francja 1993, reż.: Claude Berri, wyk.: Miou-Miou, Gérard Depardieu, Jean Carmet, Renaud; **04.20** Informacje kulturalne; **04.50** Teledyski; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.55 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1306); **07.05** Kuchenne rewolucje 18 (6); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (16); **11.50** Ukryta prawda (1423); **12.55** Tajemnice miłości (14); **14.00** Ukryta prawda (1307); **15.05** Ukryta prawda (1100); **16.10** Ten moment (42); **16.45** Kuchenne rewolucje 18 (7); **17.55** Ukryta prawda (1424); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 17 (17); **20.15** Na Wspólniej 20 (3498) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (572); **21.35** Kuchenne rewolucje 25 (5); **22.45** 25 lat niewinności. Sprawa Tomka Komendy – film obyczajowy, Polska 2020, reż.: Jan Holoubek, wyk.: Piotr Trojan, Agata Kulesza, Dariusz Chojnacki, Jan Frycz, Magdalena Rózczyka; **01.05** Kac Vegas – komedia, USA/Niemcy 2009, reż.: Todd Phillips, wyk.: Bradley Cooper, Ed Helms, Zach Galifianakis, Justin Bartha, Heather Graham, Sasha Barrese, Jeffrey Tambor, Mike Tyson; **03.25** Uwaga!; **03.45** Noc Magii; **05.10** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (279); **09.10** Malanowski i Partnerzy (280); **09.40** Sekrety rodziny (257); **10.40** Dlaczego ja? (1125); **11.40** Gliniarze (328); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1135); **14.40** Dlaczego ja? (1181); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (717); **17.00** Gliniarze (726); **18.00** Pierwsza miłość (3465); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Nasz Nowy Dom (269); **21.05** Przyjaciółki (235); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (207); **23.10** Titanic, cz. 1 – dramat, USA 1997, reż.: James Cameron, wyk.: Leonardo DiCaprio, Kate Winslet, Billy Zane, Kathy Bates, Frances Fisher; **03.35** Szkoła uwodzenia 2 – komedia, USA 2000, reż.: Roger Kumble, wyk.: Robin Dunne, Sarah Thompson, Keri Lynn Pratt, Amy Adams, Barry Flatman, Mimi Rogers; **03.25** Świat według Kiepskich (100); **04.00** Świat według Kiepskich (101); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

04.40 Klan (4029); **05.05** Przysięga (728); **06.00** Wspaniałe stulecie (114); **07.00** *Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze*; **07.30** Agape; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (52) – serial TVP; **09.40** Komisarz Alex (53) – serial TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (307) – serial TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.55** Natura w Jedynce: Mistrzowie przetwarzania – film dokumentalny; **14.00** Wspaniałe stulecie (115) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (729) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (4030) – telenowela TVP; **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.35 Ojciec Mateusz (359) – serial TVP
21.25 Kulisy serialu „Na sygnale”
21.35 Na sygnale (387) – serial fabularny TVP

22.15 Licencja na zabijanie – film sensacyjny, Wielka Brytania, USA 1989, reż.: John Glen, wyk.: Timothy Dalton, Carey Lowell, Robert Davi, Talisa Soto

00.30 Festiwal Niepokorni Niezłomni Wykłębi – studio festiwalowe

00.50 Bliski wróg – film fabularny, USA 2013, reż.: Peter Hyams

02.20 S. W. A. T. – Jednostka specjalna (51) – serial

03.05 Ratownicy (5) – serial TVP

03.50 Magazyn kryminalny 997

04.30 Notacje:
prof. Andrzej Zieliński

04.45 Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Na sygnale (217) – serial fabularny TVP; **05.30** M jak miłość (1626) – serial TVP; **06.20** Anna Dymna – spotkanie się: Karolina Cybula; **06.55** Rodzinka.pl (176) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Polska od kuchni – Miss Wdzięku (8); **11.50** Barwy szczęścia (2666) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (132) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (267) – serial fabularny TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (59) – serial; **15.55** Przepis dnia (19); **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (68) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (133) – serial obyczajowy

19.30 Barwy szczęścia (2666)
20.00 Przepis dnia (20)
20.10 Barwy szczęścia (2667)
20.40 Tak to leciało! (4) – teleturniej muzyczny

21.40 Kabaret. Super Show Dwójki (28) – program kabaretowy

22.50 Hity wszech czasów

23.55 Kino relaks – Rodzina do wyjęcia – komedia, Francja/Belgia 2015, reż.: Jean-Pierre Améris, wyk.: Virginie Efira, Benoit Poelvoorde, François Morel

01.45 Zaraz wracam – film fabularny, Kanada 2008, reż.: Susan Montford, wyk.: Kim Basinger, Lukas Haas, Craig Sheffer

03.15 Miłość w spadku – film obyczajowy, USA 2017, reż.: Charlie Vaughn, wyk.: Heather McComb, Paul Greene, Lexi Giovagnoli

04.40 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej i społecznej; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** W Kontrze; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Forum
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór

00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda
01.05 Forum
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.06 Pogoda
03.13 O co chodzi
03.40 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.35 Filmy Dokumentalne TVP INFO
05.37 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Paweł VI. Papież czasów burzy; **06.45** Historia księdza biskupa Czesława Kaczmarka; **07.45** Muzyczne chwile; **07.50** Kartka z kalendarza; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo życia; **08.45** Przyjaciele i bohaterowie; **09.10** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Jestem mamą; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** Muzyczne chwile; **11.25** Myśląc Historia; **11.35** Cmentarz przy Lipowej, cz. 2; **12.00** *Aniol Pański*; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia obiecana; **13.10** 20 lat dla świata; **13.20** Muzyczne chwile; **13.30** *Msza święta z Jasnej Góry*; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Zrozumieć Antycywilizację; **14.55** Słowo życia; **15.00** Koronka do Bożego Miłosierdzia; **15.20** Mocni w Wierze; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Siódmy Sakrament; **16.40** Prosto o gospodarce; **17.00** Życie z Pasją

17.25 Święty na każdy dzień
17.30 Geopolityka
17.55 Poczet Wielkich Polaków
18.00 *Aniol Pański*
18.05 Informacje dnia
18.15 Westerplatte Młodych
19.00 Warto zauważyć... w mijającym tygodniu
19.30 Król Chwały
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci

20.00 Informacje dnia
20.20 *Różaniec*
20.50 Myśląc Historia
21.00 *Apel Jasnogórski*
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Ziemia obiecana
22.45 Muzyczne chwile
22.55 Przegląd Tygodnika „Niedziela”
23.00 Jestem Puszczą XXI w.
23.55 Święty na każdy dzień
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.55 Był taki dzień – 30 września; **07.05** Czas honoru (22); **08.05** Kuchnia dwudziestolecia; **08.35** Historia Polski: Marzyciel. Kornel Morawiecki; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Stalowe Przymierze (1); **10.20** Sensacje XX wieku: Stalowe Przymierze (2); **10.45** Indeks i kabin. Tajne nauczanie – film dok.; **11.45** Kłamstwa i mity Polski Ludowej – Manifest PKWN; **12.05** Kłamstwa i mity Polski Ludowej – Zamek Królewski; **12.20** Alfabet Andrzeja Dobosza; **12.45** Diament śmierci (5); **13.50** Opowieści o Yellowstone (1); **14.50** Wynalazki, które zmieniły świat – Smartfon (6); **15.55** Geniusze i marzyciele; **17.00** Ex Libris; **17.25** Czas honoru (23); **18.25** Wykorzenieni. Europa 1945; **19.25** Historia Polski: Polski zwycięzca bitwy o Atlantyk – film dok.; **20.35** Miłość na Krymie – spektakl teatralny; **22.25** Tajne akta III Rzeszy (5); **23.30** Tajemnice III Rzeszy (1); **00.25** Info Wilno; **00.45** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.15** Sensacje XX wieku; **01.40** Sensacje XX wieku; **02.10** Encyklopedia II wojny światowej; **02.45** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.25** Informacje kulturalne; **07.50** Co dalej?; **08.25** Kronos – Wróżby; **09.15** Kolorowe wzgórza – dramat; **11.00** Rodzina Durrellów 3 (4); **12.00** Ordonka – film dok.; **13.05** Wydarzenie aktualne; **13.30** Nad Niemnem (3) – serial TVP; **14.50** Krzyżacy – film fabularny; **17.50** Res Polonae – O Polsce z oddali; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Reżyserzy: George Cukor; **20.00** Wstęp do filmu „Portret kobiety w ogniu”; **20.05** Portret kobiety w ogniu – dramat, Francja 2019, reż.: Celine Sciamma, wyk.: Noémie Merlant, Adele Haenel, Valeria Golino; **22.20** Zaginione – odnalezione; **22.45** Nomada. Na tropie Bruce'a Chatwina – film dok.; **00.25** Gomorra (10) – serial; **01.25** Dobre chęci – film anim.; **01.30** Surogat – film anim.; **01.55** Osiem kobiet – film fabularny, Francja/Włochy 2002, reż.: François Ozon, wyk.: Catherine Deneuve, Isabelle Huppert, Emmanuelle Beart, Fanny Ardant, Ludivine Sagnier; **03.55** Informacje kulturalne; **04.25** Teledyski; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.55 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1307); **07.05** Kuchenne rewolucje 18 (7) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (17); **11.50** Ukryta prawda (1424); **12.55** Tajemnice miłości (15); **14.00** Ukryta prawda (1308); **15.05** Ukryta prawda (1101); **16.10** Ten moment (43); **16.45** Kuchenne rewolucje 18 (8) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1425); **19.00** Fakty; **19.30** Sport; **19.40** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.00** Lego Masters 3 (1); **21.35** Król Artur: Legenda miecza – film przygodowy, USA/Wielka Brytania 2017, reż.: Guy Ritchie, wyk.: Charlie Hunnam, Astrid Berges-Frisbey, Jude Law, Djimon Hounsou, Eric Bana, Aidan Gillen; **00.05** Sierota – horror, USA/Kanada/Francja/Niemcy 2009, reż.: Jaime Collet-Serra, wyk.: Vera Farmiga, Peter Sarsgaard, Isabelle Fuhrmann, CCH Pounder, Jimmy Bennett; **02.40** Kuba Wojewódzki 17 (4); **03.45** Uwaga!; **04.00** Noc Magii (1141); **05.25** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (281); **09.10** Malanowski i Partnerzy (282); **09.40** Sekrety rodziny (258); **10.40** Dlaczego ja? (1126); **11.40** Gliniarze (329); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1136); **14.40** Dlaczego ja? (1182); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (718); **17.00** Gliniarze (727); **18.00** Pierwsza miłość (3466); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; Udogodnienia: napisy dla niesłyszących; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Twoja Twarz Brzmi Znajomo (170); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (208); **23.10** Alita: Battle Angel – film s.f., USA/Japonia/Kanada 2017, reż.: Robert Rodriguez, wyk.: Ali Mahershalah, Jennifer Connelly, Jeff Fahey, Jackie Earle Haley, Johnson Keenan, Rosa Salazar, Ed Skrein; **01.50** Tamte dni, tamte noce – dramat, Włochy/Francja 2017, reż.: Luca Guadagnino, wyk.: Amira Casar, Timothée Chalamet, Esther Garrel, Armie Hammer, Michael Stuhlbarg; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.05 Mister Twister (31) – serial fabularny; **05.30** Mister Twister (32); **06.00** Magazyn Ekspresu Reporterów; **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.40** Rok w ogrodzie; **08.05** Rok w ogrodzie Extra; **08.20** wojsko-polskie.pl (39); **08.45** Pełnosprawni (46) – magazyn dla niepełnosprawnych; **09.15** Fascynujący świat: W sercu Azji Południowej: Indie, Nepal, Sri Lanka – film dokumentalny; **10.20** Sprawa dla reportera; **11.20** Noce i dnie (4) – serial TVP; **12.25** Kolty siedmiu wspaniałych – western, USA 1969, reż.: Paul Wendkos, wyk.: George Kennedy, Michael Ansara, James Whitmore, Monte Markham; **14.10** Z pamięci: felieton; **14.25** Okrasa łamie przepisy; **14.55** Komisarz Alex (216) – serial kryminalny TVP; **15.55** Rolnik szuka żony – reality show; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **18.30** Ojciec Mateusz (359) – serial kryminalny TVP; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.35 Komisarz Alex (217) – serial TVP
21.35 Greenland – film fabularny, USA 2020, reż.: Ric Roman Waugh, wyk.: Gerard Butler, Morena Baccarin, Roger Dale Floyd, Scott Glenn, Randal Gonzalez
23.35 Festiwal Niepokorni Niezłomni Wykłęci – Studio Festiwalowe
23.55 Ukryta tożsamość – film fabularny, USA 2003, reż.: Michael Hausman, wyk.: Val Kilmer, Sam Shepard, Faye Dunaway
01.45 Boks – Gala KnockOut Boxing Night #24: walka wieczoru: Michał Cieślak – Krzysztof Twardowski.
02.40 Jaka to melodia?
03.30 Film dokumentalny
04.20 Z pamięci
04.25 Zakończenie dnia

TVP 2

05.20 Barwy szczęścia (2663) – serial obyczajowy TVP; **05.55** Barwy szczęścia (2664) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Barwy szczęścia (2665) – serial obyczajowy TVP; **07.00** M jak miłość (1672) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Pogoda Flesz; **12.10** Rodzinny ekspres – Moja modlitwa różańcowa. Moje spotkanie z Maryją; **12.50** The Voice of Poland XIII – Przesłuchania w ciemno (10) Kraków – widowisko muzyczne; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Eurowizja Junior 2022 (4) Final – widowisko muzyczne; **16.20** Na dobre i na złe (854) – serial TVP, reż.: Sara Bustamante-Drozdek, wyk.: Mateusz Damięcki, Artur Paczesny, Mateusz Czulowski, Pola Gonciarz; **17.20** Smaki świata – po bałkańsku (41); **17.50** Słowo na niedzielę – Grillowe serce; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Postaw na milion – teleturniej; **19.35** Lajk!

20.00 The Voice of Poland XIII – Bitwa (11), cz. I – widowisko muzyczne
21.10 The Voice of Poland XIII – Bitwa (11), cz. II – widowisko muzyczne
22.10 The Voice of Poland XIII – Bitwa (11), cz. I
23.25 The Voice of Poland XIII – Bitwa (11), cz. II
00.40 Kabaret. Super Show Dwójki (28)
01.50 Rodzina do wynajęcia – komedia, Francja/Belgia 2015, reż.: Jean-Pierre Améris, wyk.: Virginie Efira, Benoit Poelvoorde, Francois Morel
03.35 Pajęczarki – komedia, reż.: Barbara Sass, wyk.: Maria Pakulnis, Adrianna Biedrzyńska, Jan Nowicki, Marian Opania, Wojciech Malajkat, Danuta Szaflarska, Maciej Robakiewicz, Marek Walczewski
05.30 Zakończenie dnia

TVP Info

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek; **06.31** Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.50** Bezpieczna jazda; **08.00** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Salon dziennikarski; **09.59** Info Dzień weekend; **10.23** Pogoda; **10.29** Info Dzień weekend; **10.53** Pogoda; **10.59** Info Dzień weekend; **11.29** Info Dzień weekend; **11.52** Pogoda; **11.59** Info Dzień weekend; **12.29** Info Dzień weekend; **12.51** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda; **15.00** Debata TVP INFO; **15.29** Info Dzień; **16.45** Info med; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Kobięcym okiem; **18.52** Serwis Info Wieczór weekend; **19.00** Między słowami; **19.20** Serwis Info Wieczór weekend

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.15 Śledczym okiem
21.40 Serwis Info Wieczór weekend
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór weekend
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Magazyn śledczy Anity Gargas
23.25 INFO Wieczór
24.00 Wiadomości
00.28 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda
01.05 Salon dziennikarski
02.00 Minęła 20
02.52 Pogoda
03.25 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.25 Filmy Dokumentalne TVP INFO
05.28 Magazyn śledczy Anity Gargas

TV TRWAM

05.00 Siódmy Sakrament; **05.30** 10 obrazów z życia Prymasa; **06.00** Polityka; **07.40** Muzyczne chwile; **07.50** Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Westerplatte Młodych; **08.55** Słowo życia; **09.00** Głos serca; **09.45** Młodzi światu; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Retrospekcja; **10.20** Bogumiła, czyli opowieść o Warszawskiej Syrenie; **10.40** Polski Punkt Widzenia; **11.00** Kropelka radości; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Warto zauważyć... w mijającym tygodniu; **12.50** Siódmy Sakrament; **13.20** Ocalili od zapomnienia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **14.35** Natura Obiektywnie; **15.00** Regał; **15.35** Wierzę w Boga; **15.50** Muzyczne chwile; **15.55** Święty na każdy dzień; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Świadkowie zbrodni UPA; **17.00** Z Parlamentu Europejskiego; **17.25** Święty na każdy dzień

17.30 Wolność Słowa
17.55 Poczet Wielkich Polaków
18.00 Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 W naszej Rodzinie
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Manna z Nieba
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci

20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Mysłąc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja

21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Głos serca
22.45 Muzyczne chwile
23.00 Święta Teresa z Lisieux
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.55 Był taki dzień – 1 października; **07.00** Magurski Park Narodowy – film dok.; **07.55** Wojownicy czasu – Piast Piastowi wilkiem, czyli Siemowit w Czersku; **08.35** Wiedźmin (2) – serial fantastyczno-przygodowy; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** W Polskę jedziemy; **10.25** Oczy Atakamy – film dok.; **11.30** Wszystkie kolory świata – Flavors Patagonia; **12.35** Brazylia. Historia naturalna (4) – serial dok.; **13.35** Z wieszaka historii (1); **14.10** Winnetou – i Old Firehand – serial przygodowy; **15.50** Nie taka prosta historia – Monachium; **16.20** Opowieści o Yellowstone (1) – cykl dok.; **17.20** Spór o historię, debata; **18.00** Noce i dnie (2) – serial TVP; **19.00** Giganci historii – teleturniej; **19.50** Rok 1982. Kalendarium (39) – cykl dok.; **20.05** Krzyżacy – film fabularny, reż.: Aleksander Ford, wyk.: Mieczysław Kalenik, Andrzej Szalawski, Grażyna Staniszevska, Aleksander Fogiel, Emil Karewicz; **23.05** Historia w postaciach zapisana: Cesarzowa Sissi – cykl dok.; **00.55** Stepy – dramat; **02.25** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Henryk Wieniawski – życie i twórczość; **08.05** Informacje kulturalne; **08.30** Pod presją dźwięku i słowa – film dok.; **09.40** Tamte lata, tamte dni: Agnieszka Duczmal; **10.20** Caravaggio – dusza i krew – film dok.; **12.05** Czarne chmury (7); **13.05** Warszawskie Combo Taneczne – koncert; **14.10** Zbigniew Wodecki i Mitch & Mitch – koncert; **14.40** Dziką Muzyką – Było cymbalistów wielu... – magazyn; **15.20** Les Ombres with Thotime Langlois de Swarte play Vivaldi and Leclair – koncert; **16.35** Milion – komedia; **18.10** Do dzieła; **18.35** Legendy Rocka: Glam Rock; **19.05** Legendy Rocka: The Motown Sound; **19.30** Informacje kulturalne; **20.00** Cudowny chłopak – film obyczajowy, Hongkong/USA 2017, reż.: Stephen Chbosky, wyk.: Julia Roberts, Owen Wilson, Jacob Tremblay; **22.00** Kabaret Starszych Panów – Wieczór 13. Przerwa w podróży – widowisko; **23.25** Seksmisja – komedia; **01.35** Portret kobiety w ogniu – dramat; **03.50** Informacje kulturalne; **04.15** Film fabularny; **05.15** Tamte lata, tamte dni: Agnieszka Duczmal; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.55 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (926); **07.05** Kuchenne rewolucje 12 (9) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Na Wspólnej Omnibus 20 (891); **13.30** MasterChef 11 (4); **15.10** Top Model 11 (4); **16.45** Ślub od pierwszego wejrzenia 8 (4); **17.50** MądrzeGotujemy z Katarzyną Bosacką (5); **17.55** Kuchenne rewolucje 25 (5); **18.55** Raport Speedway Grand Prix – extra (4); **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.30** Raport Speedway Grand Prix (10); **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** Mam talent 14 (5); **21.45** Kac Vegas w Bangkoku – komedia, USA 2011, reż.: Todd Phillips, wyk.: Bradley Cooper, Ed Helms, Zach Galifianakis, Justin Bartha, Ken Jeong, Paul Giamatti, Mike Tyson; **23.50** Śmierć nadejdzie dziś – horror, USA 2017, reż.: Christopher Landon, wyk.: Jessica Rothe, Israel Broussard, Ruby Modine, Charles Aitken, Laura Clifton; **02.00** Na granicy światów (1) – serial, USA/Wielka Brytania; **03.05** Noc Magi; **04.30** Uwaga!; **04.50** Zamieszkać na plaży (1)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **07.45** Koń wodny: Legenda głębin – film familijny; **10.10** Ewa gotuje (459); **10.40** Nasz Nowy Dom (269); **11.40** Bogaty Dom – Biedny Dom (37); **12.45** Górale (17); **13.15** Górale (18); **13.45** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (117); **14.15** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (118); **14.40** Rolnicy. Podlasie (24); **15.45** Wzięcie kobiet (6); **16.15** Wzięcie kobiet (7); **16.45** Wzięcie kobiet (8); **17.15** Wzięcie kobiet (9); **17.45** Chłopaki do wzięcia (271); **18.15** Chłopaki do wzięcia (272); **18.50** Wydarzenia; **19.15** Prezydenci i Premierzy; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Doda. 12 kroków do miłości (5); **21.05** Karate Kid – film obyczajowy, USA/Chiny 2010, reż.: Harald Zwart, wyk.: Jaden Smith, Jackie Chan, Han Wenwen; **00.05** Granice wytrzymałości – film przygodowy, USA/Niemcy 2000, reż.: Martin Campbell, wyk.: Chris O'Donnell, Robin Tunney, Glenn Scott, Izabella Scorupco; **02.50** Świat według Kiepskich (203); **03.30** Świat według Kiepskich (192); **04.20** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

Redakcja „Idziemy” nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 15 IX 2022 r.

Zaczęło się od jednej odważnej studentki. Dziś World Youth Alliance (WYA) zrzesza milion młodych ludzi, którzy chcą tworzyć społeczeństwo respektujące godność człowieka.

Nienaruszalna godność osoby, człowiek w centrum przedsięwzięć politycznych i inicjatyw – założenia WYA brzmią wzniosłe, natomiast proponowane działania są praktyczne i konkretne. Młodzi ludzie odbywają szkolenia, uczestniczą w międzynarodowych zjazdach, a w ramach Advocacy Academy uczą się sztuki dyskusji i argumentowania na ważne tematy, np. bioetyczne. Niektórzy członkowie odbywają staże w biurze WYA w Brukseli czy w innych miejscach na świecie.

NIE REDUKUJECIE NAS

W roku 1999 21-letnia Anne Halpin z Kanady miała okazję obserwować konferencję Organizacji Narodów Zjednoczonych. W pewnym momencie grupa 32 młodych ludzi wygłosiła przemówienie, domagając się wprowadzenia aborcji jako prawa człowieka, praw seksualnych dla dzieci, ograniczenia praw rodzicielskich.

Mowa wyselekcjonowanej grupy młodzieży, twierdzących, że reprezentują 3 mld młodych na świecie, zmotywowała Annę do działania. Wraz z grupą kilkorga przyjaciół przygotowała różowe ulotki, prezentujące pełniejszą wizję człowieka. „Rozwój całej osoby obejmuje wymiar moralny, duchowy, emocjonalny, intelektualny, a także fizyczny. Nie redukujcie nas do naszych funkcji seksualnych” – napisali młodzi. Rozdali ulotki na całej sali, wywołując zamieszanie, które przerwało obrady na dwie godziny. Część delegatów, szczególnie z państw rozwijających się, dziękowała im za tę akcję, prosząc, by zostali w ONZ na stałe oraz uczyli młodych w ich krajach, jak skutecznie wywierać wpływ.

Takie są początki World Youth Alliance, organizacji mającej dziś biura w Brukseli, Nowym Jorku, Meksyku, Bejrucie, Nairobi i Manili. WYA reprezentuje mło-

fot. World Youth Alliance

Młodzi mają wpływ

Barbara Stefańska

dzień w Parlamencie Europejskim, Organizacji Narodów Zjednoczonych czy Organizacji Państw Amerykańskich. Jej członkowie zabierają głos, dostarczają analiz i informacji, prowadzą szkolenia. Wywierają wpływ. Kiedy międzynarodowe instytucje próbują forsować np. prawo aborcyjne, powołując się na głos ogółu młodych ludzi, WYA protestuje, pokazując, że wcale tak nie jest. Organizacja zrzesza bowiem milion osób w wieku 10–30 lat, które podpisały deklarację mówiącą o godności człowieka od poczęcia do naturalnej śmierci, roli rodziny i integralnym rozwoju człowieka.

RAZEM MOŻNA WIĘCEJ

Do WYA przynależą nie tylko chrześcijanie – godność człowieka jest bowiem wartością ponadreligijną, zakorzenioną w prawie naturalnym.

– Obserwując debaty, które toczą się w ONZ, członkowie WYA zauważyli, że w gruncie rzeczy toczą się one wokół jednego pytania: Kim jest człowiek? Odpowiedź na to filozoficzne pytanie ma bardzo praktyczne konsekwencje – w postaci rezolucji i programów, które są później wdrażane, i np. decyduje o tym, czy pomoc międzynarodowa dla danego kraju zostanie powiązana z upowszechnieniem

dostępu do aborcji lub konkretnym modelem edukacji – mówi Zofia, koordynatorka polskiego oddziału.

Dlatego podstawowe szkolenie dla członków organizacji odbywa się w formie klubu dyskusyjnego, na którym omawia się teksty św. Jana Pawła II, Nelsona Mandeli, Mahatmy Gandhiego czy Normana Davisa, odnajdując w nich wszystkich wartość ludzkiej godności.

– W Polsce bycie „za życiem” kojarzy się wyłącznie z katolicyzmem. Będąc w WYA, widzę, że te wartości są uniwersalne. Na naszej szkole letniej z bioetyki i praw człowieka w Szybeniku (Chorwacja) poznałam wiele wspaniałych i bardzo inspirujących osób z całego świata: Indii, Filipin, Kolumbii, USA, Kanady i Europy. Niektórzy interesują się bardziej edukacją lub tworzeniem pozytywnej kultury, inni dyplomacją i rzecznictwem w instytucjach międzynarodowych. Najbardziej zaangażowana w działalność pro-life okazała się muzułmanka mieszkająca we Francji – dodaje Zofia.

W Polsce WYD działa od 2020 r. Na lipcowe warsztaty „Różne twarze Solidarności”, organizowane w Krakowie przez polski oddział, przyjechało 30 osób z całej Europy. W październiku ruszają kolejne szkolenia. Samemu trudno byłoby cokolwiek zorganizować, ale dla grupy ludzi, którzy podobnie widzą świat, nie ma rzeczy niemożliwych – mówi Zofia.

Zareklamuj się u nas!

idziemy

II okładka
205 x 285 + 5 mm na spady

1/1 strona wewnątrz pisma
205 x 285 + 5 mm na spady

Junior page
135 x 190 mm
+ 5 mm na spady

moduł
reklamowy
75 x 140 mm

moduł
reklamowy
95 x 67 mm

Zapraszamy do kontaktu: reklama@idziemy.com.pl, tel. 502 142 292

Miesięczniki, które czyta się codziennie!

Wygraj jeden z dwóch dwuosobowych tygodniowych
pobytów w Grzybowie w okresie uroczystości
Bożego Ciała w 2023 roku!

By wziąć udział w konkursie, wystarczy
do 31 stycznia 2023 r. wysłać odpowiedź na pytanie:

DLACZEGO WARTO CZYTAĆ „OREMUS” lub „SŁOWO WŚRÓD NAS”?

oraz kopię potwierdzenia zapłaty za roczną prenumeratę
czasopisma „Oremus” lub „Słowo wśród nas”.

Dwie najlepsze odpowiedzi zostaną nagrodzone!

Organizatorem pobytu jest

OŚRODEK REKOLEKCYJNO-WYPOCZYNKOWY GWIAZDA MORZA
www.gwiazda-morza.pl

Przypominamy, że prenumerata jest zwolniona z kosztów przesyłki,
a opłacając ją na rok (12 numerów), płacą Państwo tylko
za 11 numerów czasopisma – numer 12 jest GRATIS!

sprawdź na
www.wydawnictwo.pl

Kopię potwierdzenia wpłaty i odpowiedź na pytanie prosimy przestać pod adresem:
Wydawnictwo PROMIC, ul. Św. Bonifacego 9/1, 02-914 Warszawa,
tel. 22 651 90 54; 22 642 50 82 w. 131, e-mail: zamowienia@wydawnictwo.pl